

Dorteia Myklebust

Utenforskap og fysisk voldsbruk

En kvantitativ studie av opplevd utenforskap og fysisk voldsbruk blant unge, norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn i Oslo

Forord

Denne masteroppgaven er utarbeidet på grunnlag av resultater fra Ung i Oslo 2018, en undersøkelse utført av Ungdata og forskningsinstituttet NOVA. Jeg vil takke NOVA og Ungdata for å ha utarbeidet samlefil og gitt meg tilgang til resultatene fra Ung i Oslo 2018. Jeg vil også takke Mira Aaboen Sletten for god hjelp og direkte tilbakemeldinger i hennes Ungdata-metodeworkshop for masterstudenter. Tilbakemeldingene fra Sletten var svært nyttige og hjalp meg å holde fokus. Videre vil jeg takke min veileder, Gustavo Toshiaki Lopes Sugahara, for veiledning og oppløftende ord i prosessen. Takket være han har jeg klart å holde stø kurs og jobbet jevnt fra start til slutt. En ekstra takk til Åsmund Hermansen for å ha bistått med avgjørende hjelp mot slutten av masterskrivingen, og for sine eksepsjonelle pedagogiske evner til å lære bort kvantitativ metode og gjøre dette mer begripelig i sine metodekurs. Jeg vil også nevne at uten kollokviegruppen jeg har vært en del av disse to årene, hadde ikke motivasjonen vært den samme. Tusen takk for godt vennskap og samarbeid! En spesiell takk går til min samboer for unik støtte og omtanke i en til tider tung prosess, og til familie og venner for både støtte, tips og nyttige diskusjoner i oppgaveprosessen. En spesiell takk rettes også til min bror og svigerinne for uvurderlig god språklig bistand med oppgaven.

OsloMet – storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap

Oslo, 15 mai 2020

Dorteia Myklebust

Masteroppgave i sosialt arbeid
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap

Sammendrag

Hensikten med denne masteroppgaven er å undersøke om fysisk voldsbruk i Oslo blant norske gutter med ikke-vestlige foreldre har en sammenheng med subjektive opplevelser av utenforskap. Opplevd utenforskap avgrenses her til opplevelse av stigmatisering og manglende tilhørighet til det norske samfunnet. Tidligere forskning viser at norskfødte barn av ikke-vestlige innvandrere er overrepresenterte i voldsstatistikken i Oslo, samtidig som slåsskamper er økende i ungdomsmiljøet. Ifølge blant andre politiet og forskere skyldes denne statistikken til dels opplevelse av utenforskap. I studien benytter jeg sosialfaglige teorier om sosial kapital og interseksjonalitet for å belyse denne sammenhengen.

Studien baseres på resultater fra NOVAs spørreskjemaundersøkelse Ung i Oslo 2018, gjennomført på ungdomsskoler og videregående skoler i Oslo. Alle guttene i studien er født i Norge, og foreldrenes landbakgrunn er mål på etnisk bakgrunn. Fysisk vold måles gjennom antall slåsskamper guttene har deltatt i. Materialet er analysert i krysstabeller og i lineær regresjonsanalyse. Det testes i hvilken grad sammenhengen mellom fysisk vold og landbakgrunn er medierende gjennom mellomliggende variabler som måler opplevelse av utenforskap. Utenforskap måles gjennom opplevd rasisme og hatkommentarer, og det å ikke tenke på seg selv som norsk. Det testes også hvorvidt bakenforliggende egenskaper som sosioøkonomisk status, klassetrinn (alder), tillit til politiet og foreldrerelasjon har betydning for forholdet.

Resultatene viser at gutter med ikke-vestlige foreldre opplever utenforskap i større grad enn gutter med norske og vestlige foreldre. Ikke-vestlige gutter deltar også oftere i slåsskamp. Guttenes landbakgrunn har derimot liten betydning for om de utøver vold dersom de opplever utenforskap, som betyr at opplevelse av utenforskap kan være forklarende for at ikke-vestlige slåss. Få av de bakenforliggende variablene påvirker forholdet, men å ha lav tillit til politiet har derimot stor betydning. Lav tillit til politiet og opplevelse av utenforskap ser derfor ut til å være de to viktigste forklaringene på guttenes fysiske voldsbruk i denne sammenhengen.

Oppgaven diskuterer i tillegg funn og begrensninger samt implikasjoner for sosialt arbeid, og forslag til videre forskning.

Nøkkelord: tverrsnittsundersøkelse, Oslo, ungdom, gutter, innvandrerbakgrunn, fysisk vold, utenforskap, videregående skole, sosioøkonomisk status, tillit til politiet, foreldrerelasjon.

Abstract

English title: Social exclusion and physical violence. A quantitative study of subjective experiences of social exclusion and physical violence among young, Norwegian boys with a non-western background in Oslo.

The purpose of this master's thesis is to investigate whether physical abuse in Oslo among Norwegian boys with non-western parents has a connection with subjective experiences of social exclusion. Social exclusion is limited to experience of stigmatization and lack of belonging to Norwegian society. Previous research shows that Norwegian-born immigrants with a non-western background are overrepresented in the violence statistics in Oslo, while fighting is increasing in the youth environment. The police and some researchers believe that a part of this is because of social exclusion. I use social capital and intersectionality as social theories to illustrate this.

The study is based on results from NOVA's questionnaire survey Young in Oslo 2018, conducted at secondary schools and upper secondary schools in Oslo. All of the boys in the study were born in Norway, and their ethical background is measured by parents' country of birth. Physical violence is measured by the number of fights the boys have participated in. The material was analysed through crosstabs and linear regression analyses. It is tested to what extent the connection between physical violence and ethical background is mediated through intermediate variables that measure the experience of social exclusion. Social exclusion is measured through perceived racism and hate comments, and not to think of themselves as Norwegian. I also test whether underlying variables such as socioeconomic status, schoolgrade level (age), trust in police and relationship to parents have significance for this connection.

The results show that boys with non-western parents experienced social exclusion to a greater extent than boys with Norwegian and Western parents. Non-westerns also participate more often in fighting. But the analyses also show that the boys' ethical background does not matter if they experience social exclusion, and therefor shows that experience of social exclusion can be explanatory for non-western's fighting. Few of the underlying variables had any significance for physical violence, but having low trust in the police was of great importance. Low trust in the police and the experience of social exclusion are therefore the most important

factors in explaining the boys' physical violence in this case. The thesis also discusses the findings and limitations, as well as implications for social work and suggestions for further research.

Keywords: cross-sectional study, Oslo, youth, boys, immigrant background, physical violence, social exclusion, upper secondary school, socioeconomic status, trust in the police, parent relationship.

Liste over figurer

Figur 1. Analysemodell for fysisk voldsbruk, foreldrenes landbakgrunn, opplevelse av utenforskap og bakgrunnsvariabler.

Liste over tabeller

Tabell 1. Bivariat sammenheng mellom avhengig variabel fysisk voldsbruk etter foreldres landbakgrunn, rasisme og hatkommentarer, norsk identitet, sosioøkonomisk status, klasstrinn, tillit til politiet og foreldrereelasjon. Prosent.

Tabell 2. Bivariat sammenheng mellom foreldrenes landbakgrunn og utenforskap (rasisme og hatkommentarer). Prosent.

Tabell 3. Bivariat sammenheng mellom foreldrenes landbakgrunn og utenforskap (i hvilken grad man tenker på seg selv som norsk). Prosent.

Tabell 4. Bivariat sammenheng mellom foreldrenes landbakgrunn og fysisk voldsbruk. Prosent.

Tabell 5. Bivariat sammenheng mellom fysisk voldsbruk og utenforskap. Prosent.

Tabell 6. Stegvis lineær regresjonsanalyse med *fysisk voldsbruk* som avhengig variabel.

Tabell 7 – Bivariat sammenheng mellom kjønn og utenforskap oppgitt i N.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Fysisk voldsutøvelse blant Oslo-ungdom: hvem er de og hvorfor er de voldelige?	2
2.1 Unge gutter i Oslo er mest fysisk voldelige.....	3
2.2 Barn av ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i voldsstatistikken.....	4
2.3 Slåsskamp som vold, gjenger og gatekultur: mer enn bare «uskyldig lek»?	7
3. Opplevd utenforskap blant unge, norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn	11
3.1 Stigmatisering og manglende tilhørighet som forståelsesramme for fysisk voldsbruk.....	12
3.1.1 Stigmatisering kan fremprovosere fysisk vold.....	12
3.1.2 «Født i Norge, men er jeg norsk?» Manglende tilhørighet til det norske samfunnet	15
4. Interseksjonalitet og sosial kapital som teoretisk rammeverk	19
4.1 Hva er interseksjonalitet?	20
4.1.1 Interseksjonalitet, utenforskap og ungdom med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn.....	20
4.2 Hva er sosial kapital?.....	22
4.2.1 Sosial kapitalens betydning for ikke-vestlige innvandrerungdommers opplevelse av utenforskap	24
4.2.2 Sosial kapital og kriminalitet på mikronivå	26
4.2.3 Negativ sosial kapital - når sosial kapital slår feil vei.....	26
5. Formål og hypoteser	28
5.1 Operasjonelle definisjoner	28
5.2 Studiens hypoteser	30
6. Metode og analysestrategier	31
6.1 Studiens datamateriale og utvalg	32
6.2 Variabler i analysen.....	34
6.2.1 Avhengig variabel.....	34
6.2.2 Uavhengige variabler	35
6.2.3 Bakgrunnsvariabler.....	36
6.3 Statistiske metoder	38
6.3.1 Bivariate analyser: krysstabell.....	39

6.3.2 Multivariat analyse: bivariat og multipl lineær regresjon	39
6.4 Studiekvalitet.....	40
6.4.1 Validitet	41
6.4.2 Reliabilitet	42
6.5 Etske hensyn.....	43
7. Resultater	44
7.1 Bivariate analyser – etablerte sammenhenger.....	44
7.2 Multipl lineær regresjonsanalyse	49
8. Diskusjon av funn	52
8.1 Funn og hypoteser	52
8.1.1 Hypotese 1: barn av ikke-vestlige føler seg mer utenfor enn barn av norske og vestlige	52
8.1.2 Hypotese 2: barn av ikke-vestlige er mer fysisk voldelige enn barn av norske og vestlige..	55
8.1.3 Hypotese 3: mediatoreffekten – utenforskap som viktigste forklaring på fysisk voldsbruk .	59
8.1.4 Andre forklaringer på fysisk voldsbruk: lav tillit til politiet har sammenheng med fysisk voldsbruk	62
8.2 Opplevd utenforskap, fysisk voldsbruk og sosialt arbeid	65
8.3 Studiens begrensninger	67
8.3.1 Hva med jentene?	69
8.4 Videre forskning.....	70
9. Konklusjon.....	71
Referanseliste.....	72
Vedlegg 1	81
Vedlegg 2	83

1. Innledning

Oslo er ut ifra de fleste internasjonale standarder en trygg by. Kriminaliteten er forholdsvis lav og tilliten i befolkningen er høy. Siden 2015 har imidlertid graden av voldsbruk blant ungdom økt, etter en jevn nedgang fra 2000 og frem til 2015 (Ung i Oslo, 2018, s. 68; Bakken, 2019, s. 116; Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 15). Det viser seg altså at trenden kan ha snudd, og at økningen har vært spesielt stor for fysisk voldsbruk (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 5-6). At nettopp denne typen vold har økt, gjør det spesielt interessant å undersøke dette videre, fordi en slik økende voldsbruk har negative konsekvenser for samfunnet. Derfor er det av direkte interesse for flere organ når dette muligens har offentlige, politiske implikasjoner, samtidig som denne studien kan være av generell, faglig interesse blant annet i det sosialfaglige kunnskapsfeltet. Fordi fysisk vold har flere former, der en av de mest graverende er slåsskamp, kan tall på slåsskamper med andre ord brukes som et mål på fysisk vold.

Økningen i voldsbruk skaper altså store samfunnsmessige utfordringer, for eksempel knyttet til spesifikke grupper og miljøer i hovedstaden (se f.eks. Sætre, Hofseth & Kjenn, 2018; Kjenn & Bakosgjelten, 2018). Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2018 viser at økningen i hovedsak gjelder gutter i aldersgruppen mellom 15-17 år, og at ungdom i Oslo oftere deltar i slåsskamp enn ungdom andre steder i landet. Samme undersøkelse viser også at slåsskamper er vanligere blant unge med innvandrerbakgrunn (Ung i Oslo, 2018, s. 68, 71). Samtidig viser forskning at norskfødte gutter med ikke-vestlige bakgrunn er overrepresentert i voldsstatistikken (se f.eks. Andersen, Holtmark & Mohn, 2017, s. 42). Ut ifra denne beskrivelsen sitter vi igjen med et bilde av at de som utøver fysisk vold er unge gutter med innvandrerbakgrunn, gjerne ikke-vestlig. Men er dette et riktig bilde?

For å snu voldstrenden trenger vi å forstå hvorfor økningen skjer. Norsk politi mener sosial ulikhet og marginalisering trolig er forbundet med økningen i vold (Sætre et al., 2018, s. 3). Flere forskere peker også på opplevelse av utenforskap som mulig årsak (se f.eks. Isdal, 2000; Bjørgo & Carlsson, 1999, s. 19). Utenforskap handler om å bli holdt eller å holde seg utenfor samfunnet, og slik oppleve manglende tilhørighet til storsamfunnet (Salole, 2013, s. 69). På bakgrunn av dette ønsker jeg å undersøke forholdet mellom opplevd utenforskap og fysisk voldsbruk i form av å ha vært i slåsskamp. Målgruppen for studien er unge, norske gutter i

Oslo med foreldre fra ikke-vestlige land. Mer spesifikt undersøker jeg om disse ungdommene opplever utenforskap knyttet til røttene sine, i form av stigmatisering og manglende tilhørighet til det norske samfunnet, og om dette videre kan bidra til å forklare utøvelse av fysisk voldsbruk hos disse guttene. Jeg vil derfor undersøke følgende spørsmål i denne masteroppgaven: *Kan en følelse av utenforskap bidra til å forklare større grad av fysisk voldsbruk i Oslo blant norske gutter med foreldre fra ikke-vestlige land, sammenlignet med gutter med norske og vestlige foreldre?*

I denne masteroppgaven bruker jeg data fra Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2018, en kvantitativ spørreskjemaundersøkelse for ungdom utviklet av velferdsforskningsinstituttet NOVA og Ungdata. Jeg innleder oppgaven med en gjennomgang av forskningslitteratur om fysisk vold blant ungdom og spesielt gutter i Oslo, samt om opplevd utenforskap som stigmatisering og manglende følelse av tilhørighet til det norske samfunnet (kapittel 2 og 3). I kapittel 4 presenterer jeg teoretiske perspektiv for studien og tar særlig for meg begrep som «interseksjonalitet» og «sosial kapital». I kapittel 5 viser jeg til mål for studien, operasjonelle definisjoner samt hypoteser, og jeg presenterer metode og analysestrategier i kapittel 6. Resultatene fra de statistiske analysene presenteres i kapittel 7, og i kapittel 8 diskuterer jeg funnene fra disse analysene, samt utfordringer og begrensninger ved dem. I tillegg diskuterer jeg mulige implikasjoner denne studien kan ha for sosialt arbeid, og kommer med forslag til videre forskning. I kapittel 9 avslutter jeg med en konklusjon for studien.

2. Fysisk voldsutøvelse blant Oslo-ungdom: hvem er de og hvorfor er de voldelige?

«Ti personer pågrepet etter slåsskamp», «Fem personer pågrepet: mann slått og sparket i hodet av ungdomsgjeng», «Maskerte 14-åringer planla masseslagsmål». Dette er eksempler på overskrifter som har preget media i 2019 (Jor & Roald, 2019; Johansen, Mogård & Haugli, 2019; Bu, 2019). I media kan man ofte få inntrykk av at en stor del av den fysiske volden i Oslo ofte foregår internt i belastede miljø, eksempelvis mellom ulike gjenger eller mellom enkeltpersoner i gjengene. Man hører gjerne om slåsskamper og masseslagsmål i store ungdomsgrupperinger, som ofte består av unge gutter med innvandrerbakgrunn. Slike medieoppslag kan skape allmenn frykt for denne ungdomsgruppen, og bidra til å skape

stereotypiske forestillinger om den. Men hvem er egentlig disse ungdommene og hvorfor er de voldelige?

97 prosent av Oslo-ungdommen har holdt seg stabilt lovlydige siden 2010, men politiet melder at registrert kriminalitet har økt de seneste årene. Økningen gjelder i hovedsak unge under 18 år, og guttene står for brottdelen av forholdene (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 15-18). Hovedstaden skiller seg negativt ut fra resten av landet i antall voldstilfeller per 1000 innbygger. Denne statistikken omfatter nesten alle former for vold, bortsett fra seksuelle overgrep. Selv om Oslo har skilt seg ut, har det faktisk vært en nedgang i voldsanmeldelser, før trenden snudde og økningen ble spesielt stor fra 2015 til 2018 (Folkehelseinstituttet, 2020). Dette er i tråd med funn fra flere andre rapporter (Ung i Oslo, 2018, s. 68; Bakken, 2019, s. 116; Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 15). Økningen viser seg i tillegg å være spesielt sterk knyttet til fysisk vold, og gjentakende blant unge under 18 år (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 31-32).

I dette kapitlet gir jeg først et generelt bilde av dagens situasjon hva angår fysisk vold i hovedstaden, før jeg videre presenterer forskning på koblingen mellom voldsbruk og barn av ikke-vestlige innvandrere. Til slutt viser jeg hvordan vi kan forstå slåsskamper som voldsuttrykk heller enn bare uskyldig «knuffing» mellom kompiser for å tøffe seg. I denne sammenhengen drøfter jeg også gjenger og gatekultur, samt opplevd utenforskap som mulig årsaksforklaring. Utenforskap diskuteres videre i kapittel 3.

2.1 Unge gutter i Oslo er mest fysisk voldelige

Vold kan defineres som «handling som med overlegg skader, skremmer, sårer eller har annen negativ påvirkning på mennesker» (Helsedirektoratet, 2020). Vold tar ulike former, og kan være både fysisk, psykisk og seksuell (Bakken, 2019, s. 116). Fysisk vold handler om å fysisk skade noen, for eksempel gjennom slag og spark. Psykisk vold innbefatter trusler, degradering, kontrollering eller ydmykelser, mens det ved seksuell vold er snakk om eksempelvis voldtekt, incest eller uønsket beføling (Helsedirektoratet, 2020). Voldelige handlinger kan i tillegg være materielle: ved for eksempel å ødelegge gjenstander av verdi. De kan også ha en økonomisk form: eksempelvis å hindre andre i å styre egen økonomi. Alle former for vold er ulovlige, og kan gi både fysiske og psykiske skader. Vold deles gjerne inn i det som skjer i nære relasjoner og vold i andre relasjoner (Helsedirektoratet, 2020).

Kompleksiteten beskrevet ovenfor beskriver noe av hovedgrunnen til hvorfor det å måle voldsbruk kan være en vanskelig oppgave.

Av all registrert kriminalitet i Oslo i nyere tid, uttrykker norsk politi størst bekymring for omfanget av fysisk vold de seneste årene, og fokuset i denne oppgaven er derfor på nettopp denne formen for vold. Antall registrerte forhold av fysisk vold i 2018 har omtrent doblet seg fra 2011. Det er også flere personer involvert per anmeldelser og mange anmeldelser inneholder flere forhold. Økningen er som nevnt størst blant unge under 18 år, og mellom 2016 og 2018 var den spesielt sterk for aldersgruppen 15-17 år (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 31-33). For denne aldersgruppen er det også variasjon i registrerte fysiske voldsforhold innenfor de ulike bydelene i Oslo. De fleste tilfellene er registrert på Grønland og Stovner (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 34; Sætre et al., 2018, s. 22-26). Det er også først og fremst gutter som står bak den mer alvorlige formen for fysisk vold, som slag og spark (Frøyland & von Soest, 2018, s. 1943-1946), og gutter deltar i langt større grad enn jenter i slåsskamper (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Ung i Oslo-undersøkelsen viser at hele 41 prosent av guttene på 8. trinn har vært i slåsskamp, sammenlignet med 14 prosenten av jentene. Prosentandelen går gradvis nedover jo høyere klassetrinn, men guttene er i overtall også her. På vg3 ser man for eksempel at 23 prosent av guttene har slåss, mot 8 prosent av jentene (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Om vi tar utgangspunkt i denne beskrivelsen er altså de typiske fysiske voldsutøverene i Oslo i dag gjerne unge gutter under 18 år fra spesifikke bydeler på østkanten av Oslo.

Det er dog viktig å nevne at det er en vesentlig forskjell på registrert kriminalitet, og faktiske tall for hva barn og unge utøver av kriminalitet i Oslo. De registrerte sakene er trolig bare «toppen av isfjellet», med mange flere tilfeller under overflaten. De fleste tilfeller blir nemlig aldri registrert hos politiet, og det vil derfor være vanskelig å vurdere den eksakte kriminalitetsutviklingen – på grunn av mørketallene som hele tiden varierer. Det er likevel grunn til å ta utgangspunkt i tallene fra politiets rapporter, da denne statistikken i stor grad påvirker det politiet prioriterer å bruke ressurser på (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 15). Denne rapporteringen er også en av få muligheter vi har til å følge kriminalitetsutviklingen i Oslo.

2.2 Barn av ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i voldsstatistikken

I denne studien benytter jeg definisjonen av å være norskfødt med innvandrerforeldre som Statistisk sentralbyrå vanligvis opererer med i sine publiseringer: Norskfødte med

innvandrereforeldre er personer som selv er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre (Statistisk sentralbyrå, 2019). Jeg spesifiserer landbakgrunnen til foreldrene nærmere, og det er i hovedsak ikke-vestlig landbakgrunn som er i fokus. I denne sammenheng går Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom medlemslandene i EU og EØS under ikke-vestlig bakgrunn (Statistisk sentralbyrå, 2020). Ved flere anledninger sammenligner jeg fysisk voldsbruk og utenforskapfølelse hos gutter med ikke-vestlig bakgrunn med gutter som har norsk og vestlig bakgrunn, altså personer med to norske eller to vestlige foreldre. I enkelte sammenhenger gjennom studien omtaler jeg norskfødte med ikke-vestlige innvandrereforeldre som «barn av ikke-vestlige innvandrere» eller «ikke-vestlig innvandrerungdom».

Norge har i utgangspunktet vært et relativt etnisk homogent land, men fra 1960-tallet har flere flyktninger og arbeidsmigranter innvandret til det vestlige Europa, også til Norge. Resultatet av dette er en økning av innbyggere med etniske minoritetsbakgrunn (Brochmann & Hagelund, 2010, s. 213). Frem til i dag har minoritetsbefolkningen økt, og i 2020 har det så langt blitt registrert 188 757 norskfødte med innvandrereforeldre i Norge. Blant disse har majoriteten bakgrunn fra ikke-vestlige land (Statistisk sentralbyrå, 2020). I Oslo kommune har de fleste bakgrunn fra Pakistan og Somalia (Statistisk sentralbyrå, 2019). Andelen innvandrerebefolkning i bydelene i Oslo er også relativt variert: I 2015 hadde Nordstrand lavest andel innbyggere med innvandrerbakgrunn, mens Stovner, Grorud, Bjerke, Alna, sentrumsnære deler av Grünerløkka, Gamle Oslo og Søndre Nordstrand hadde høyest andel (Høydahl, 2015). Dette er også de bydelene hvor det ifølge politiet er høyest voldsbruk, og der slåsskampene i Oslo ofte foregår (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 34; Ung i Oslo, 2018, s. 71).

Flere studier peker på innvandrere som overrepresentert gruppe innenfor kriminalstatistikken i Norge. Dette gjelder spesielt for innvandrere med bakgrunn fra ikke-vestlige land (se f.eks. Skarðhamar, Thorsen & Henriksen, 2011, s. 68; Andersen et al., 2017; Skarðhamar, 2006). Flertallet av gjerningspersonene er fra Afrika, Asia og Sør- og Mellom-Amerika, ofte fra land som Tyrkia, Afghanistan, Irak og Iran (Andersen et al., 2017, s. 28, 39). Spesielt gutter med ikke-vestlig bakgrunn ser ut til å være overrepresentert, og årsaken til det er en overvekt av kriminelle norskfødte personer med ikke-vestlig bakgrunn. Denne overrepresentasjonen skiller seg spesielt negativt ut når det kommer til voldsbruk (Næss, 2006, s. 86). En sammenligningsstudie av Leila Torgersen (2001) finner i tillegg at barn av to

innvandrereforeldre var overrepresentert i voldelige lovbrudd sammenlignet med barn av norske foreldre og barn med bare én utenlandsk forelder. Gutter utmerket seg i negativ favør, og utøvde vold i Oslo i langt større grad enn jenter på dette tidspunktet (Torgersen, 2001, s. 213, 220). Det ser altså ut til at norskfødte gutter med ikke-vestlig bakgrunn skiller seg negativt ut i voldsbruk, spesielt i de mest alvorlige tilfellene (se f.eks. Andersen et al., 2017, s. 7, 42; Skarðhamar, 2006, s. 21). Gjerningspersoner blant barn av innvandrereforeldre er også yngre enn gjerningspersoner i øvrig befolkning i Norge (Andersen et al., 2017, s. 38).

Det er antakelig flere grunner til at ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i kriminalitet og voldsbruk. Politiet peker blant annet på den samfunnsgeografiske dimensjonen ved kriminaliteten i Oslo, sammen med et klasseperspektiv. Når politiet diskuterer vold innad i ungdomsmiljøer, mener de å observere såkalte «parallelsamfunn». Det vil si at de ser subkulturer med andre normer og regler enn i storsamfunnet, gjerne i innvandrertette områder i Oslo øst. Politiet er klare på at ungdomsvold skjer i områder hvor innbyggere bor tett, er fattige og med betydelige forskjeller i sosioøkonomisk situasjon fra andre bydeler (Sætre et al., 2018, s. 36). Sosiale forhold er altså betydningsfulle for hvorfor flere ikke-vestlige ungdommer blir kriminelle, i tillegg til at denne gruppen er mer eksponert for andre faktorer knyttet til kriminalitet. De bor for eksempel i større grad i Oslo, har lavere utdanning, høyere arbeidsledighet og vanskeligere økonomiske forhold enn nordmenn flest (Skarðhamar, 2006). Annick Prieur (2004) vektlegger årsaker som gjelder for de fleste kriminelle, som dårlige oppvekstforhold, mishandling, skoletap og lignende, men peker også på sosial klasse og utsatte bomiljøer som spesifikke risikofaktorer for innvandrere. Hun viser til at unge menn med innvandrerbakgrunn ofte bor i bydeler med høy grad av sosiale problemer, og at ungdommene derfor lettere kan komme i kontakt med kriminelle miljøer (Prieur, 2004, s. 89-90). Prieur hevder også at visse delkulturer eller subkulturer kan bidra til å fremme kriminalitet, og hun peker da på ungdomsgjenger med egne verdier og praksisformer, der eksempelvis voldsutøvelse glorifiseres (2004, s. 95).

Både Torbjørn Skarðhamar (2006) og Annick Prieur (2004) fremhever videre et poeng som er svært interessant for denne studien, nemlig at innvandreres kriminalitet kan skyldes ulike former for opplevd diskriminering, for eksempel i skolesammenheng, på arbeidsmarkedet, boligmarkedet eller forskjellsbehandling fra politiet, på grunn av hudfarge eller språk. Forhold som dette kan bidra til å gjøre livssituasjonen utfordrende, og kan derfor ha betydning for kriminalitet (Prieur, 2004, s. 90; Skarðhamar, 2006, s. 30). Tormod Øia (2003,

s. 276) fant også i sin analyse av selvrapportert kriminalitet og problematferd at det var en sterk sammenheng mellom problematferd og opplevd rasisme. Som nevnt innledningsvis, er også marginalisering en av faktorene politiet trekker frem som årsak for økningen i vold (Sætre et al., 2018, s. 3). Det er altså grunn til å tro at opplevd utenforskap er en faktor som fremmer voldsbruk blant barn av innvandrere, og det er sannsynlig at de med ikke-vestlig bakgrunn opplever dette, med tanke på at de i flere tilfeller for eksempel har ulikt utseende og ulik hudfarge fra etnisk norske og vestlige.

Vi vet altså at norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn er overrepresentert i voldsbruk i Oslo. Med forbehold om at begrepet kriminalitet også innbefatter fysisk voldsbruk og uten å ha direkte tall på norskfødte gutter med ikke-vestlige foreldre som er involvert i fysisk voldsbruk, er det likevel rimelig å anta at overrepresentasjonen også gjelder denne typen vold i denne sammenhengen. Det er også utfordrende å finne tall på denne koblingen direkte knyttet til Oslo. Likevel er det også her grunn til å tro at tallene på vold og unge med ikke-vestlig bakgrunn som er presentert i denne studien er representative for Oslo, som hovedstaden i Norge, spesielt når vi samtidig vet at slåsskamper er vanligere blant unge med innvandrerbakgrunn i Oslo (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Dog med mangel på data som dekker dette, vektlegges også viktigheten av denne studiens bidrag. For å gå videre inn i dette er det interessant å se på hvordan fysisk vold i form av slåsskamper foregår i Oslo, og hva som ligger bak slike handlinger. Er dette et voldsuttrykk eller bare «uskyldig lek»?

2.3 Slåsskamp som vold, gjenger og gatekultur: mer enn bare «uskyldig lek»?

Politiet mener at noe av økningen i fysisk vold er knyttet til økt voldsbruk i ungdomsmiljøer i Oslo, noe som skal ha blitt mer utbredt de seneste årene. Flere av ungdommene tilhører et bredt nettverk som holder til i Oslo sentrum og på Grønland/Tøyen (Sætre et al., 2018, s. 39-40). Noe som også er med på å forklare økningen, spesielt når det kommer til unge gjerningspersoner, er voldshandlinger som blir begått av flere sammen. Det kan for eksempel være slåsskamper som avtales på sosiale medier, gjerne på bakgrunn av konflikter mellom enkeltpersoner eller grupperinger av unge. Denne fysiske slåssingen kan utarte seg til å forårsake alvorlig skade (Sætre et al., 2019, s. 119). Derfor vil det være viktig å gå nærmere inn på slåsskamper som fenomen, for å bedre kunne forstå bakgrunnen for disse handlingene. Er de basert på trender i tiden, eller er det snakk om underliggende frustrasjon? Det er også viktig for å begrunne at slåsskamper i denne studiens sammenheng handler om mer en uskyldig, ungdommelig lek mellom venner. Dette går jeg nærmere inn på i det følgende.

De siste årene har politiet og media jevnlig rapportert om masseslagsmål blant unge, og det er bred enighet innad i politiet om at denne typen voldsbruk har økt de siste årene. Slike slåsskamper er vanskelige å avdekke, fordi det ofte er mange involverte og fordi gjerningsmennene ofte forsvinner fra åstedet så fort politiet ankommer. Dette gjør at slåsskampene som registreres som straffesaker hos politiet, trolig bare viser en del av de episodene som faktisk forekommer i Oslo. Slik er politiet ofte avhengig av anmeldelser eller av filmer av voldsepisodene som blir lagt ut på nett (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 34). Sistnevnte har blitt mer vanlig i nyere tid, ofte i forbindelse med et fenomen som kalles pop-up vold eller «beefing». Fenomenet har utviklet seg i flere land, og spredt seg i ungdomsmiljøer gjennom medier som Youtube og Snapchat (Sætre et al., 2018, s. 40; Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 34). Det ses på som en bekymringsfull trend, og preges av et alvor som gir argumentasjonsgrunnlag for at det handler om mer enn bare «uskyldig lek». Potensielt kan man påføre seg selv og andre skade. Videoene er ofte inspirert av kampsport og viser seg spesielt blant unge gutter, som avtaler slåsskamper for å fremstå som fysisk sterke og få anerkjennelse gjennom sosiale medier. Denne trenden endrer noe av forståelsen av hva en slåsskamp er: Pop-up- trenden kan potensielt spres til hele verden gjennom internett, og fenomenet slåsskamp får slik et mye større omfang enn det man tidligere har tillagt det (Sætre et al., 2018, s. 40).

Det ser også ut til at å delta i fysisk slåsskamp i tenårene kan ha negative følger for voksenlivet. For eksempel viser en studie av norsk ungdom mellom 1992 og 2015 at slåsskamper i ung alder har sammenheng med dårlige utfall for både sysselsetting, utdanning og kriminell atferd senere i livet (Frøyland & von Soest, 2019). Et viktig poeng er også at tenåringsgutter som deltar i slåsskamp har større risiko for fremtidig sosial marginalisering (Frøyland & von Soest, 2019). Slåsskamper kan slik sies å være mer enn «uskyldig lek», fordi det har negative følger for ungdommers liv, i tillegg til å potensielt kunne påføre andre skade.

Det er antakeligvis flere og individuelle grunner til at ungdom slåss. Det kan for eksempel være for å oppnå eller opprettholde respekt, for selvforsvar eller på grunn av sinne (Shetgiri, Lee, Tillitski, Wilson & Flores, 2014). I en norsk studie av minoritetsungdom på Furuset i Oslo beskriver ungdommene selv at årsaker til den kollektive voldsutøvelsen ofte er

«blikking»¹ eller «på grunn av en dame». Altså handler det om å oppleve manglende respekt og om å beskytte «sine egne» (Rosten, 2017, s. 62). Slåsskampene innebærer mer en bare «knuffing» mellom kompiser. En annen faktor kan være foreldres holdninger. En amerikansk studie forsøkte i 2014 å identifisere risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer for å havne i slåsskamp. Respondentene var ungdom mellom 13 og 17 år, både de som slåss og de som ikke slåss. Beskyttelsesfaktorer viste seg å være å ha mål for fremtiden, og å ha foreldre som oppfordrer ungdommene til å finne andre måter å løse konflikter på, for eksempel å ignorere eller fjerne seg fra situasjonen. Ungdommene som slåss, rapporterte om blandede holdningen til slåssing hos foreldrene, slik at de ikke fant alternative løsninger til slåssingen (Shetgiri et.al., 2014). Selv om denne studien er amerikansk, er det grunn til å tro at dette også gjelder ungdom i Norge og Oslo. Jeg vil anta at det sannsynligvis eksisterer noen forskjeller i voldskulturen mellom Amerika og Norge, men uten å gå nærmere inn på hvor utbredt slåssing er i Amerika tenker jeg likevel at dette er viktige beskyttelses- og risikofaktorer også for ungdom i Norge.

I Norge har slåsskamper en relativt tydelig sosial profil. For eksempel er det vanligere at Oslo-ungdom har vært i slåsskamp, enn ungdom ellers i landet. I hovedstaden er det også vesentlige forskjeller mellom bydelene, med mye høyere forekomst av slåsskamper på østkanten, sett bort fra Nordstrand og Østensjø, enn vestkanten. Gutter er også her overrepresentert, både på ungdomsskole og videregående skole. Å delta i slåsskamp er i tillegg spesielt utbredt blant ungdom med lav sosioøkonomisk familiestatus og blant unge med innvandrerbakgrunn. Av ungdom som har vært i slåsskamp i løpet av det siste året har 28 prosent innvandrerbakgrunn, mot 19 prosent med norsk bakgrunn. De fleste har lav eller middels sosioøkonomisk status (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Den typiske fysiske voldsutøveren i dag ser altså ut til å være en gutt fra Oslo Øst med innvandrerbakgrunn og lavere sosioøkonomisk status.

Mye av oppmerksomheten i media har de siste årene vært rettet mot gjenger som hovedsakelig består av ungdom med innvandrerbakgrunn. I dag dominerer innvandrere og norskfødte barn av innvandrere gatene i de innvandrertette bydelene i hovedstaden (Khalifeh, 2017). Et viktig trekk ved gjenger er at de har et verdssystem og et normsett som ofte står i

¹ Å «blikke» noen er for eksempel å holde den andres blick eller heve øyenbryn på en måte som oppfattes fornærmende eller truende (Rosten, 2017).

motsetning til verdier i storsamfunnet, der visse former for vold er akseptable, og nærmest påkrevde, i bestemte situasjoner. Et viktig prinsipp er også at andre i gruppen stiller opp dersom ett grupped medlem er i konflikt med andre (Bjørge, 2000, s. 61).

Årsaker til at ungdommer blir medlem av slike gjenger, handler ofte om å få oppfylt visse grunnleggende sosiale og psykologiske behov som de ikke har fått oppfylt i andre sammenhenger. Grunner til at ungdom ikke har fått oppfylt disse behovene, er for eksempel krenkelser og opplevelser av diskriminering. Negative erfaringer med politi-sjekker er for eksempel i seg selv en kriminalitetsfremmende faktor, spesielt når ungdommene opplever at de stoppes på grunn av utseende og hudfarge. Dette skaper sterk frustrasjon og aggresjon, samt en følelse av utenforskap blant innvandrerungdom, og det undergraver tilliten til det norske samfunnet (Bjørge, 2000, s. 61-63). Sharam Khalifeh (2017) prøver i sin studie å forstå voldsutøvelsen i enkelte ungdomsmiljøer i Oslo, og i intervjuene han gjennomfører forteller gutter i alderen 16 til 28 år at volden ofte er en reaksjon på det de opplever som respektløs, krenkende atferd. De vil tilegne seg respekt for å unngå å bli trakassert eller plaget selv. En stor del av denne volden skjer i slåsskamper. Slåsskampene er nemlig sentrale i de forestillingene om vold som gatekulturens organiserte hierarkier baseres på (Sandberg, 2008).

Vold som et slags beskyttelsesmiddel mot utenforskap er et spesielt interessant poeng i min studie, og jeg vil undersøke det videre for å forstå voldelige ungdommer og ungdomsgjenger bedre, og kanskje se ansiktene bak litt tydeligere. Når vi vet at gutter utøver mest fysisk vold og deltar oftest i slåsskamper (Frøyland & von Soest, 2018, s. 1943-1946; Ung i Oslo, 2018, s. 68, 71) og samtidig at sønner av ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i voldsstatistikken (se f.eks. Skarðhamar et al., 2011, s. 68; Andersen et al., 2017, s. 42), er det naturlig å søke forklaringer på nettopp dette. Vi vet også at innvandreres kriminalitet kan skyldes diskriminering, og at problematferd kan knyttes til opplevd rasisme (Prieur, 2004, s. 90; Skarðhamar, 2006, s. 30; Tormod Øia, 2003, s. 276). Kan en opplevelse av utenforskap, i form av stigmatisering og manglende følelse av tilhørighet til det norske samfunnet, faktisk ha en sammenheng med fysisk voldsbruk blant gutter født i Norge med ikke-vestlig bakgrunn? I kapitlet som følger går jeg nærmere inn på dette, og forsøker å bruke opplevd utenforskap som forståelsesramme for voldsbruk.

3. Opplevd utenforskap blant unge, norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn

Begrepet «utenforskap» kan defineres som manglende sosial tilknytning til samfunnet (Tjora, 2019), eller å bli holdt eller holde seg selv utenfor felleskapet, intensjonelt eller ikke (Salole, 2013, s. 69). Begrepet er ikke etablert som fagterm, men er knyttet til andre sosiologiske begreper. Et eksempel er Émile Durkheim sin beskrivelse av anomi eller normløshet, der individers adferd i for liten grad reguleres av samfunnet (se f.eks. Marks, 1974). I tilfeller der utenforskap kjennetegner en hel gruppe av individer, kan «parallele samfunn» oppstå, der en ikke-integrert gruppe utvikler egen kultur og egne lover, regler og institusjoner (Tjora, 2019). Utenforskap kan også handle om stigmatisering, gjennom ulike former for rasisme og diskriminering. Eksempler på det er krenkende kommentarer eller utestengelse på grunn av hudfarge, etnisitet eller religion (Salole, 2015). I denne masteroppgaven definerer jeg utenforskap som opplevelse av stigmatisering, i form av å ha opplevd rasistiske eller hatefulle kommentarer knyttet til hudfarge, etnisitet og religion. Jeg definerer også utenforskap som opplevelse av manglende tilhørighet til det norske samfunnet. En slik manglende tilhørighet kan for eksempel ta form ved å ikke tenke på seg selv som norsk, til tross for at man er født i Norge.

Innvandrerungdom, spesielt norskfødte med ikke-vestlige innvandrerforeldre, begår kriminelle handlinger som vold oftere enn etnisk norsk og vestlig ungdom, noe som tidligere nevnt påpekes av flere kilder (se f.eks. Skarðhamar et al., 2011, s. 68; Andersen et al., 2017, s. 42). Øia (2003) fremhever årsaker som innvandrere og norske kan ha til felles, men viser også til risikofaktorer som er spesielle for unge med innvandrerbakgrunn. Etniske kulturkonflikter, identitetsforvaltning og tilpasningsstrategier til det norske samfunnet er eksempel på det (Øia, 2003). For min studie er dette interessant, for som jeg skriver innledningsvis, handler utenforskap på et vis om nettopp manglende sosial tilknytning til samfunnet, samtidig som hvorvidt man tenker på seg selv som norsk vil prege identitetsforvaltningen til et individ.

En studie av levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre peker på at de fleste føler mer tilhørighet til Norge enn til foreldrenes fødeland, sett bort fra de med foreldre fra Tyrkia, fordi de besøker foreldrenes hjemland oftere enn de øvrige i gruppen (Pettersen, 2018, s. 24-34). Det vil være interessant å se hvorvidt dette også stemmer blant ungdommen i Oslo, ved å måle hvorvidt de tenker på seg selv som norske. Det kan være et godt mål på tilhørighet, fordi

ungdommene i denne studien er født i Norge og slik bør ha forutsetninger for å tenke på seg selv som norske. Dersom de ikke gjør det, kan man spørre seg: Påvirkes dette av faktorer i majoritetssamfunnet? For eksempel av opplevd utenforskap, i form av rasistiske opplevelser på grunn av hudfarge og utseende?

Rasisme og diskriminering kan også være med på å befeste opplevelsen av utenforskap og bidra til å danne en anti-norsk identitet hos unge med innvandrerbakgrunn. Rasisme kan ta form som usynliggjøring, krenkende kommentarer eller utestengelse på grunn av hudfarge, etnisitet eller religion. Slik kan det oppstå en følelse av å ikke være verken inkludert eller representert på en god måte i samfunnet (Salole, 2015). En rekke studier peker for eksempel på sammenhenger mellom subtile og gjentatte former for opplevd etnisk diskriminering og tendenser til blant annet sosial marginalisering og isolasjon (f.eks. Andersson, 2003; Fangen, 2009; Jahren, 2006; Prieur, 2004; Seeberg, 2003; Spernes, 2006). De fleste norskfødte med innvandrerbakgrunn har likevel ikke opplevd forskjellsbehandling på grunn av sin bakgrunn, men dog er det noen som opplever det på arbeidsplassen, på utdanningssteder eller i det offentlige rom. De med foreldre fra Pakistan og Tyrkia har oftere opplevd forskjellsbehandling enn de med bakgrunn fra for eksempel Vietnam og Sri Lanka (Egge-Hoveid, 2018, s. 98-108). På bakgrunn av dette vil jeg vise hvordan opplevd stigmatisering og manglende tilhørighetsfølelse kan brukes som forståelsesramme for fysisk voldsbruk blant norskfødte gutter med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn.

3.1 Stigmatisering og manglende tilhørighet som forståelsesramme for fysisk voldsbruk

3.1.1 Stigmatisering kan fremprovosere fysisk vold

Stigmatisering handler om at synlige kjennetegn, egenskaper eller atferd hos en person som ikke tilfredsstillende de kulturelle normene i et samfunn, og dermed bedømmes som annerledes eller avvikende. Erving Goffman skiller mellom tre former for stigma; 1. 'De kroppslige vederstyggeligheter', som handler om fysiske misdannelser, 2. 'Karaktermessige feil', som viljessvakhet eller alternative lidenskaper og 3. 'De tribale' eller slektsbetingede stigma, som ofte knyttes til rase, etnisitet og religion (Goffman, 2009, s. 46). Sistnevnte form for stigma er mest relevant for denne studien, siden det her handler om stigmatisering i form av å ha opplevd rasistiske eller hatefulle kommentarer knyttet til hudfarge, etnisitet og religion.

I en rapport om unges opplevelse av sosial inkludering i Norge, beskriver en gruppe unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk hvordan de opplever fordommer om utseendet og religiøs bekledding i det offentlige. Disse var fra et ikke-privilegert nabolag i en storby i Norge. De forteller at de har opplevd å få negative kommentarer direkte, selv om det mest vanlige er at fremmede ser eller stirrer på dem på en bestemt måte eller har et kroppsspråk som oppleves negativt og diskriminerende. (Olesen, 2019, s. 51-52).

I denne studien brukes unge gutters opplevelser av rasistiske og hatefulle kommentarer som et mål på stigmatisering, som jeg ser som en underkategori av opplevd utenforskap. Da kan det være nyttig med innsikt i hvordan de reagerer på slike opplevelser. Noen reagerer med aksept, andre med avvisning eller motstand (Jacobsen, 2006: 158, i Fangen, 2009, s. 97).

Ungdommene kan adoptere det stigmaet som knyttes til kategoriene de er i, som «somalier», «svart», «muslim» osv. Noen velger å bruke disse merkelappene på seg selv, men med humor og ironi, for slik å få eierskap til innholdet i dem. Andre omfavner heller det som skaper frykt ved stigmaet, eller «snur stigmaet» ved å nedvurdere de som har definisjonsmakten (Fangen, 2009, s. 97). Et eksempel er hvordan innvandrerungdom fra Furuset i Oslo bruker «ghettolek» for å kompensere for det stigmatiserende bildet av bostedet deres i media (Rosten, 2017). Sosialt nettverk og klassebakgrunn kan også ha betydning for hvilken strategi den enkelte velger i møte med rasisme eller mer subtile former for ekskludering. Dersom man har gode nettverk med venner både med og uten innvandrerbakgrunn, høyere utdanning og god økonomi, er sjansene større for at man takler slike krenkelser, fordi man i større grad klarer å sette hendelsene i perspektiv (Fangen, 2006).

Når ungdom med innvandrerbakgrunn trekkes mot vold, kan det ofte henge sammen med opplevelse av rasisme, diskriminering og marginalisering fra det norske storsamfunnet. Ungdommene føler seg utenfor fordi de opplever ren diskriminering i form av å bli utestengt fra for eksempel arbeidslivet, boligmarkedet og andre sosiale arenaer, på grunn av utenlandske navn, hudfarge eller lignende (Bjørge & Carlsson, 1999, s. 19). Dette støttes av Siv Bekeng (2012) i hennes undersøkelse av vold blant unge menn i flerkulturelle miljøer i Oslo. Studien ble utført på bakgrunn av at gruppen er overrepresentert i voldslovbrudd, samt at media og nettdebatter bygger opp visse forestillinger knyttet til innvandrere og vold. Informantene hennes forteller blant annet om stigmatisering knyttet til etnisitet, hudfarge og navn når det kommer til arbeid og utdanning, samt at de opplever at andre ser på dem som kriminelle, og at de dermed like gjerne kan oppføre seg som kriminelle når de opplever å ikke

lykkes i samfunnet ellers (Bekeng, 2012, s. 75-78). Dette bekrefter noe av antagelsen om at stigmatisering kan lede til voldelig atferd.

Diskriminering og krenkelseser er utløsende for aggresjon og følelse av utenforskap blant ungdom, fordi dette minsker tilliten til storsamfunnet og reglene i det. Det gjelder spesielt når det offentlige står bak forskjellsbehandlingen (Bjørgero, 2000, s. 63). Et eksempel er innvandrerdoms negative og urettferdige opplevelser med politiet, for eksempel å stadig bli stoppet, avkrevd legitimasjon eller ransaket. For ungdom som ikke har gjort noe ulovlig, er dette helt klart provoserende, og flere mener selv at det handler om hudfarge og utseende. Ungdom som er født og oppvokst i Norge, ser det som svært stigmatiserende når de til stadighet blir stoppet og kontrollert av politi og tollere på grunn av «fremmed» utseende. Denne subjektive opplevelsen vil naturlig nok gjøre ungdommen frustrerte, og flere slike erfaringer vil kunne skape en følelse av å ikke ha en fremtid i det norske systemet. Slik kan de lokkes mot voldelige gjenger og miljø. Noen ungdommer bruker antakeligvis også opplevd rasisme som legitimering av voldsbruk mot etnisk norske ungdommer (Bjørgero & Carlsson, 1999, s. 19).

Å oppleve mistenkeliggjøring og stigmatisering vil sannsynligvis i seg selv være en kriminalitetsfremmende faktor (Bjørgero, 2000, s. 63), og det er rimelig grunn til å anta at ikke-vestlige gutter er spesielt utsatt i dette tilfellet, med tanke på hudfarge og utseende. Forskning viser for eksempel at mellom 1992 og 2001 hadde gutter med ikke-vestlig bakgrunn omtrent dobbelt så stor sjans som personer uten innvandrerbakgrunn for å bli siktet av politiet, og forskjellen var spesielt stor i ungdomsårene (Skarðhamar, 2006, s. 108-109). Dette kan delvis skyldes at innvandrerdommer er mer synlige enn etnisk norsk ungdom i Oslo sentrum, både på grunn av utseende og fordi de er mer ute i gatene. Samtidig vet vi at politiet prioriterer dette området på grunn av økt kriminalitet og voldsbruk (Prieur, 2004, s. 87; Sætre et al., 2018). Det gir med andre ord større risiko for å bli oppdaget. En feltstudie av Ragnhild Sollund (2007) ser for eksempel på forholdet mellom politiet og etniske minoriteter, på bakgrunn av påstander om forskjellsbehandling mellom etnisk norske og etniske minoriteter fra politiets side (Sollund, 2007, s. 11). Studien viser at politiet ikke stopper folk bare på grunn av utseende, men at de kategoriserer ved hjelp av utseende, klær og atferd (Sollund, 2007, s. 229). Sollund (2007) mener imidlertid at det foreligger en latent konflikt i møte mellom politi og minoriteter, og at minoritetene tolker sine erfaringer med politiet som

rasistisk, samtidig som politiet også hadde dårlige erfaringer i møte med minoritetsgutter. Dette kan føre til mistillit, og i verste fall bli til selvoppfyllende profetier (Sollund, 2007).

Stigmatisering ser altså ut til å kunne virke negativt på ikke-vestlige innvandrerdommers opplevelse av utenforskap på flere måter, enten gjennom direkte negative kommentarer knyttet til etnisitet og utseende, dårlige opplevelser i møtet med politi eller fremstillingen i media. Det er en mulighet for at gjentatt opplevd stigmatisering kan føre til at de som opplever dette tar på seg den rollen de får fra samfunnet – som en slags selvoppfyllende profeti. Som Goffman hevder, vil stigmatisering erstatte en persons egenskaper og kvaliteter med kun de stereotypiske egenskapene man blir tilskrevet gjennom sitt stigma. Personen blir et avvik fra den allmenne forestillingen om normalitet, og i verste fall kan denne personen lettere oppleve diskriminering og begrensede muligheter i sitt liv (Goffman, 2009, s. 46). Dette kan forstås som en form for undertrykkelse, fordi en gruppe mennesker må tilpasse seg et perspektiv som er gitt av en annen gruppe mennesker – et perspektiv som de ikke nødvendigvis kjenner seg igjen i. I noen sammenhenger kan dette gjøre at de stigmatiserte til slutt identifiserer seg med denne rollen, og lever opp til forventninger, for eksempel om å være kriminelle og voldelige (Jacobsen & Kristiansen, 2009, s. 24; Merton, 1968). Slik kan altså stigmatisering bidra til å fremprovosere voldelig atferd, og derfor kan stigmatisering benyttes som en del av forståelsesrammen for fysisk voldsbruk i denne sammenhengen.

3.1.2 «Født i Norge, men er jeg norsk?» Manglende tilhørighet til det norske samfunnet

Manglende tilhørighet handler om å ikke oppleve å være en del av et større fellesskap. Muligheten til å bidra og å bli verdsatt i et fellesskap er helt vesentlig for mennesker. For unge har tilknytning til sted og gruppe stor betydning for identitet og trivsel, og det er et grunnleggende element i unges sosiale inkludering (Davies, 2000; Gravesen, 2016; Paulgaard, 2012, Wacquant, 2007, i Olesen, 2019, s. 23). Når innvandrerdømmer føler mangel på tilhørighet til det norske samfunnet, kan det blant annet stamme fra hvorvidt de egentlig tenker på seg selv som norske, eller ikke-norske. Mange barn og unge som har røtter i flere kulturer, opplever et tilhørighetsparadoks – de har en oppvekst som preges av å høre til, men samtidig ikke høre til (Salole, 2013, s. 142). For barn av innvandrere er tilhørigheten i noen tilfeller forbundet med etnisk opprinnelse eller passland, og noen vil, til tross for oppvekst i Norge, absolutt ikke definere seg som norske. Andre igjen føler seg helt norske, men kanskje med en «tvist» eller med «modifikasjoner» (Salole, 2013, s. 143). Tilhørighetsspørsmålet handler altså mye om hva det vil si å føle seg norsk: Er det å leve som andre nordmenn? Å ha

samme rettigheter og plikter som nordmenn? Det blir viktig med en slags bekreftelse av være «på innsiden» (Oppedal mfl., 2011; Youmans, 2009; Sandset, 2012, i Salole, 2013, s.143). Noen barn av innvandrere mener å se et paradoks ved hvordan offentligheten håndterer tilhørighet: Personer med innvandrerbakgrunn beskrives som norske dersom de gjør noe bra og som utlendinger dersom de gjør noe galt (Salole, 2013, s. 144). Dette kan oppleves som urimelig og bidra til mistillit mot majoritetssamfunnet. Forhåpentligvis kan denne studien bidra til å belyse nettopp hvordan majoritetssamfunnet definerer norskfødte gutter med ikke-vestlig bakgrunn som norske eller ikke, og dermed gi en forståelse av hvordan utenforskap som opplevelse av manglende tilhørighet til det norske, kan påvirke kriminalitet- og voldsstatistikk.

Videre kan tilhørighet ofte handle om utseende, fordi en person med en annen hudfarge eller en annen måte å kle seg på enn majoriteten, ofte blir sett på som fremmed, selv om de er født og oppvokst i Norge og snakker flytende norsk. Midt i denne overdrevne synliggjøringen, kan disse barna og ungdommene oppleve at både ressursene og dilemmaene deres blir usynlige, og at de ikke blir hørt. Man mister definisjonsmakt over seg selv. Ikke bare må man forholde seg til hva som er norsk kultur og norske verdier, man konfronteres også til stadighet med premisser for hva som regnes som en norsk kropp, et norsk navn og lignende (Salole, 2013, s. 177-182). Det å ikke føle seg norsk, kan altså handle om en opplevelse av at andre ikke ser deg som norsk eller at du ikke strekker til som norsk. På denne måten kan ungdom altså føle manglende tilhørighet til det norske samfunnet, og slik trekkes mot eksempelvis voldelige miljøer, slik jeg har redegjort for tidligere i denne studien (se f.eks. Bjørge & Carlsson, 1999, s. 19).

Hva er bestemmende faktorer for innvandrerungdoms tilhørighet? Schiefloe (2003) hevder at hvorvidt mennesker med innvandrerbakgrunn identifiserer seg med norsk kultur avhenger av tre forhold: Det første er språk, religion, verdier og normer. Det kan også handle om hvor mye man omgås med folk fra samme kultur, eller om hvordan man opplever forholdet til majoritetsbefolkningen. Schiefloe (2003) hevder altså at om en ungdom bruker et annet språk enn norsk, bare har venner med lik etnisk bakgrunn og samtidig behandles som en «utlending», vil denne ungdommen lettere kunne identifisere seg med hjemlandet sitt eller foreldrenes hjemland (Schiefloe, 2003). Hos barn og unge som vokser opp med en flerkulturell ramme, er det dog tre «tilhørighetsstæder» som merker seg ut. Det er å være på «innsiden» av majoritetssamfunnet i Norge, på «utsiden» av samfunnet eller både på innsiden og utsiden

(Kumar, 1997; Berry mfl., 2006; Salole & Skjerven, 2006, i Salole, 2013, s. 145). Blant de som identifiserer seg med å være på «innsiden», står norske verdier, språk og tankesett høyt. De tenker på seg selv som norske og på Norge som sitt hjem. De som imidlertid føler seg på «utsiden», og som kanskje er mest relevante for denne studien, kaller seg ofte «utlendinger» til tross for at de er født og oppvokst i Norge. Slik gir de uttrykk for sitt utenforskap (Salole, 2013, s. 145). En tredje mulighet er å kjenne seg igjen i begge disse motsetningene. Da identifiserer de seg ofte både med storsamfunnet og med minoritetsmiljøet de er en del av, og føler seg på mange måter mer som en del av verden heller enn et spesifikt land (Salole, 2013, s. 145).

Katrine Fangen (2006) analyserer for eksempel trettisju somalieres tilpasning til det norske samfunnet, i sammenheng med hvordan de vektlegger sin tilhørighet til det norske, det somaliske eller en blanding av disse. Hun finner et mangfold i måter å identifisere seg på blant denne gruppen, der noen ser seg som både norske og somaliske, mens andre ser seg kun som somaliske eller kun som norske. Men selv hos de som føler seg mest norske, er tilknytningen til Somalia sterk – selv om bildet kanskje er idealisert blant de unge som er født og oppvokst i Norge. På grunn av segregering, diskriminering og stigmatisering ser det ut til at somaliere i Norge har større behov for å distansere seg fra de somaliene som passer inn i det negative bildet av somaliere som eksisterer i norsk offentlighet i dag. Fangen (2006) belyser for eksempel at de som føler tilhørighet til Norge (assimilering) blant annet ser forskjeller ut fra formell utdanning og jobb, mens de som ser seg selv som kun somaliske (etnisk inkorporering), ser forskjeller ut fra religion og er kritisk til å adoptere norsk kultur (Fangen, 2006).

Et annet eksempel er Christine M. Jacobsen (2002) sin studie av unge muslimer som har vokst opp i Norge, og av deres identitetskonstruksjon, selvforståelse og hvordan de blir oppfattet i det norske samfunnet. Et sentralt funn er at ungdommene i stor grad skiller mellom «vi» når de prater om sin opprinnelseskultur, og «de» når de prater om nordmenn og norsk kultur. To hovedforståelser av det å være norsk var fremtredende i intervjuene, nemlig det å ha norsk statsborgerskap og følelsen av å være norsk i etnisk og kulturell betydning (Jacobsen, 2002). Å få tilskrevet en identitet som «andre» vil forsterke en opplevelse av at man ikke blir akseptert som norsk, og informantene i studien stiller spørsmål ved om det i det hele tatt er meningen at de skal føle seg norsk. Disse ungdommene føler seg som en del av det norske samfunnet, men identifiserer seg ikke nødvendigvis som norske. De uttrykker derimot at de

lever med to kulturer, og dermed ser seg selv som flerkulturelle (Jacobsen, 2002). Denne studien er over ti år gammel, og det vil være interessant å se om dette har endret seg med tiden.

I hvilken grad ungdom med innvandrerbakgrunn føler seg norske eller ikke kan altså handle om i hvilken grad de opplever seg inkludert og akseptert. Dersom de ikke opplever det, er det naturlig at de søker etter andre steder å oppleve tilhørighet (Frøyland & Gjerustad, 2012, s. 46-50). Ungdoms møte med politiet er igjen et illustrerende eksempel på slike dilemmaer. En studie av etnisk minoritetsungdom som stoppes av politiet i nordiske land, ser dette i lys av ungdommens opplevde tilhørighet eller ikke-tilhørighet til majoritetssamfunnet de lever i (Solhjell, Saarikkomäki, Haller, Wästerfors & Kolind, 2019). Et viktig poeng i studien er at møtet med politiet fikk ungdommen til å reflektere over sin egen identitetsfølelse og over en følelse av å ikke høre til. Fra de unges perspektiv genererte disse politisjekkene en følelse av utenforskap; av å ikke tilhøre den lovlidige majoritetsbefolkningen i Norden (Solhjell et al., 2019, s. 357). Som tidligere nevnt, vil dette sannsynligvis være kriminalitetsfremmende og kan lede ungdommen mot voldelige gjenger og miljøer (Bjørgero & Carlsson, 1999, s. 19; Bjørgero, 2000, s. 63).

Et viktig aspekt ved tilhørighet er anerkjennelse. Ved mangel på anerkjennelse, enten det er ute i samfunnet eller hjemme, vil barn av innvandrere kunne oppleve en form for dobbelstigmatisering. Det gjør dem sårbare, og vil kunne skape en frustrasjon, som igjen kan føre til at man søker mot blant annet voldelig opprør. Denne tendensen har man de siste årene sett hos unge menn som er oppvokst i Europa med tilknytning til flere kulturer (Raja, 2010, i Salole, 2013, s. 156). For eksempel undersøker Fangen (2009) sosial ekskludering blant unge med innvandrerbakgrunn, og finner at mange av disse føler seg ekskludert av personer de ikke kjenner, for eksempel på T-banen. Enkelte opplevde dette så ofte at de oppfattet det som ekskludering fra det norske samfunnet, og at de ikke var velkomne i det (Fangen, 2009, s. 95). Fangen (2009) viser til Charles Taylor (1994) som vektlegger at slike subtile former for ekskludering kan påføre skader på de som opplever det, fordi det for disse kan virke som om samfunnet speiler tilbake et begrensende og nedverdiggende bilde av dem. En slik manglende anerkjennelse kan virke svært undertrykkende (Fangen, 2009, s. 95).

Gjentatte nederlag og opplevelser av å være ekskludert fra majoriteten kan altså føre til at man bygger opp frustrasjon, først og fremst rettet mot samfunnet, og det kan være fristende å

la frustrasjonen gå ut over noen. Isdal (2000) mener for eksempel at vold kan være en reaksjon på opplevd urettferdighet, som for eksempel gjentatt avvisning på bakgrunn av landbakgrunn eller hvordan man ser ut (Isdal, 2000). Slik kan altså manglende tilhørighet til samfunnet ved å ikke føle seg norsk, til tross for å være født og oppvokst i Norge, bidra til forståelsen av hvorfor ikke-vestlige gutter utøver fysisk vold i større grad enn etnisk norske.

Det er viktig å nevne at ungdom med innvandrerbakgrunn kan oppleve tilhørighet, selv om de kanskje ikke finner det i det norske samfunnet. Jo fjernere man står fra det norske samfunnet, dess sterkere blir for eksempel etniske subkulturer. Dette kan fungere som et eget samfunn ved siden av majoritetssamfunnet, og mange som ikke finner tilhørighet i det norske, trekkes gjerne mot sin egen gruppe (Bø & Schiefloe, 2007). I min oppgave er jeg først og fremst opptatt av hvordan manglende tilhørighet til det norske samfunnet kan lede til vold, og utbroderer derfor ikke videre hvordan unge med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn likevel kan oppleve tilhørighet.

4. Interseksjonalitet og sosial kapital som teoretisk rammeverk

I denne studien bruker jeg teori om sosial kapital og interseksjonalitet for å belyse forholdet mellom fysisk voldsbruk og utenforskap hos norske gutter med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. I et mangfoldperspektiv på sosialt arbeid er det viktig å utforske hvordan ulike sosiale kategorier kan forsterke hverandre (Olteidal, 2013, s. 105). Interseksjonalitet er relevant i denne studien nettopp for å belyse hvordan sosiale kategorier sammen påvirker unge, norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn, og hvordan disse ungdommene lett kan forhåndsømmes og stigmatiseres på grunn av kategoriene de befinner seg i. Kan dette bidra til en forklaring på fysisk voldsbruk? Sosial kapital kan for eksempel hjelpe oss å forstå sosiale relasjoners betydning for en persons trekning mot voldelige miljøer. Er opplevd utenforskap et hinder for oppbygging av sosial kapital?

I dette kapitlet gir jeg en kort presentasjon av teoriene og viser hvordan de er relevante for å forstå gutter med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, og deres opplevelse av utenforskap. Jeg avslutter med å vise til noen «mørkere» og ukjente sider ved sosial kapital, som eksempelvis kan knyttes til kriminalitet og voldsbruk (Field, 2008, s. 79).

4.1 Hva er interseksjonalitet?

Teorien om interseksjonalitet har vært viktig innen kjønnsforskningen, og innen antirasistisk og postkolonial forskning (Berg, Flemmen & Gullikstad, 2010, s. 14-18). Begrepet ble først brukt av Kimberlé Williams Crenshaw (1989), som gjorde analyser av hvordan fargede kvinner ble usynlige i det amerikanske rettssystemet, fordi kategorier som «hvit», «mann» og «kristen» ble favorisert. Hun ønsket dermed å vise hvordan mennesker i bestemte kategorier ikke har samme beskyttelse eller privilegier som andre (Crenshaw, 1989). Begrepet blir ofte brukt for å belyse maktforskjeller innad i eller på tvers av sosiale grupper, for eksempel mellom majoritet og minoritet, og kan hjelpe oss å se hvorvidt sosiale kategorier som kjønn, etnisitet, «rase»² og klasse kan ha direkte påvirkning på individers liv (Berg et al., 2010, s. 14-18). Interseksjonalitet kan altså hjelpe oss å se noe vi ellers ville hatt vanskeligheter med å se, samtidig som det peker på nødvendig forandringsarbeid og trekker blikket mot ordnede praksiser og det som tas for gitt. Det blir klarere for oss hvordan sammenfiltringer gjøres, og hvordan fenomener og kategorier som minoritet og majoritet produseres (Berg et al., 2010, s. 29).

4.1.1 Interseksjonalitet, utenforskap og ungdom med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn

I denne studien er interseksjonalitet et sentralt perspektiv for å forstå de underliggende strukturene som påvirker unge gutter som er født i Norge av foreldre med ikke-vestlig bakgrunn. Disse ungdommene har gjerne det man kaller «overlappende identiteter» (Cho, Crenshaw, & McCall, 2013, s. 797), det vil si at de tilhører flere sosiale kategorier, som eksempelvis kjønn, «rase»/etnisitet, religion, klasse og alder som gjør dem mer utsatte og underpriviligerte. Hver kategori har ulike forventninger som ofte kan være motstridende, og i forståelsen av dem ligger strukturelle ulikheter og maktdynamikk (Cho et al., 2013; Wilkins, 2012). Man kan slik si at kategoriene er skapt av makt og sosiale strukturer, og det medfører at mennesker blir diskriminert på bakgrunn av kategoriene. Crenshaw (1991) peker på hvordan et individ kan tilhøre flere sosiale kategorier på samme tid, og derfor bli utsatt for marginalisering i flere kategorier.

Marginaliseringen kan være skadelig av flere grunner. For eksempel viser Heggen (1999) til hvordan Park (1967) forsto marginalitet: at marginalitet og utvikling av ulike former for avvik

² Jeg har valgt å bruke anførselstegn på ordet «rase», for å markere at jeg forstår begrepet som upresist og ikke som et biologisk fenomen. Jeg bruker begrepet for å understreke hvordan minoritetsprosesser henger sammen med «rase» og etnisitet.

kan ha opphav i en lojalitetskonflikt, der den enkelte blir stående mellom og således utenfor to kulturer på samme tid (Heggen, 1999, i Øia, 2005, s. 12). Dette er i stor grad aktuelt for ungdommene i min studie, og for hvordan de kan oppleve møtet med det norske samfunnet kontra forventningene fra hjemmet. På den ene siden kan ungdommene som norske statsborgere oppleve press fra det norske samfunnet om hvordan de bør og skal oppføre seg i en norsk sammenheng. På den andre siden skal de samtidig respektere familiens kultur og tradisjoner, samt følge opp forventningene i deres sammenheng. Å stå slik mellom og utenfor to kulturer, uten egentlig å finne fotfeste i noen av dem, vil kunne skape en form for manglende tilhørighet (Øia, 2005, s. 12). Marginalisering ser altså i visse tilfeller ut til å kunne følge disse ungdommene i kraft av kategoriene de tilhører, som videre kan skape følelser og opplevelser av utenforskap, og av å ikke høre til det norske. I sin studie av unges forklaringer av og erfaringer med sosial eksklusjon finner Virginia Morrow (2001) at følelse av tilhørighet henger sammen med etnisk bakgrunn. Hun viser til informanter med minoritetsbakgrunn som fortalte om ubehagelige episoder hvor de opplevde rasistiske krenkelser, og skriver at det helt klart kan føre til både sosial og følelsesmessig ekskludering (Morrow, 2001, s. 46). Dette er et tydelig eksempel på hvordan interseksjonalitet er relevant for forståelsen av opplevd utenforskap.

Ifølge Crenshaw (1991) handler interseksjonalitet om hvordan flere kategorier *virker sammen*. Det handler altså ikke bare om at man for eksempel er svart og kvinne, men at man er en svart kvinne. I denne studiens sammenheng bruker jeg derfor interseksjonalitet for å forstå hvordan guttene, i kraft av å høre til i flere kategorier, påvirkes av disse. I tillegg til å ha *ikke-vestlig etnisk bakgrunn*, er respondentene i denne studien også unge *gutter* i en spesifikk *alder*. Hvordan er det å være gutt eller ung mann mellom 15 og 19 år med ikke-vestlig bakgrunn i Oslo? Vi vet at fysisk voldsutøvelse i form av å ha vært i slåsskamp i stor grad er et guttefenomen, at denne aldersgruppen er utsatt, samtidig som dette fenomenet er vanligere i Oslo enn i resten av landet. Voldsutøveren i denne forbindelse har slik en nokså tydelig sosial profil. Flere har både innvandrerbakgrunn og lav sosioøkonomisk status (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Guttene i denne studien hører altså til i flere kategorier, som alle kan knyttes til den «typiske» voldsutøveren, og de vil slik også kunne forhåndsdommes på vegne av kategoriene de befinner seg i, for eksempel i møte med politiet (Bjørngo, 2000, s. 63).

Ved å bruke et interseksjonelt rammeverk for studien vil jeg få et mer helhetlig perspektiv på diskriminering av individer. Jeg vil også kunne bedre erkjenne hvordan kategorier som

«rase», «barn av innvandrere», «gutt», «klasse» og «alder» er med på å forme hvorvidt norskfødte ungdommer med ikke-vestlige foreldre opplever at de hører til i det norske samfunnet. Samtidig kan et interseksjonelt rammeverk tydeliggjøre opplevelsen av stigmatisering som en konstant fare, fordi ungdommen på sett og vis er «fanget» i kategoriene de befinner seg i. For eksempel handler kategorien «rase» om utseende: Dermed gjør denne markøren forskjeller synlige – det som kalles fenotypiske forskjeller (Berg & Kristiansen, 2010, s. 225). Linda Martín Alcoff (2006) har blant annet skrevet om at markører som «rase» er spesielt synlig, og hevder at hele identiteten til en person blir preget av slike synlige, kroppsliggjorte markører. De veileder hvordan du ser andre og hvordan andre ser deg (Alcoff, 2006: 5, i Berg & Kristiansen, 2010, s. 226). Kroppslige utseendemessige forhold er med andre ord viktige for sosial samhandling.

4.2 Hva er sosial kapital?

Sosial kapital har blitt mye studert på tvers av mange ulike disipliner, for eksempel innen økonomi, statsvitenskap, sosiologi og psykologi (f.eks. Portes, 1998; Eliacin, 2013; Valdivieso & Villena-Roldan, 2014; Von Otter & Stenberg, 2015). Begrepet blir brukt om det å ha tilgang til ressurser gjennom sosialt nettverk, og kan blant annet handle om sosial støtte, sosiale bånd, tillit, trygghet, deltakelse og medborgerskap (Rønning & Starrin, 2009, s. 17-30). Sosial kapital blir forstått og definert på ulike måter, men fellesnevnerne i de ulike definisjonene er at det handler om tillit, felles verdier og normer og stabile sosiale forbindelser preget av gjensidighet (Norges Forskningsråd (NFR), 2005, s. 17). Pierre Bourdieu, James Coleman og Robert D. Putnam er blant de viktigste forskerne på sosial kapital, og Glenn C. Loury har også en kjent tilnærming til begrepet (NFR, 2005, s.17).

Den franske sosiologen Pierre Bourdieu definerer sosial kapital som «.. summen av ressurser, faktiske eller virtuelle, som tilkommer et individ eller en gruppe som resultat av å ha et vedvarende nettverk av mer eller mindre institusjonaliserte forbindelser av gjensidig bekjentskap og anerkjennelse» (Bourdieu & Wacquant, 1992, s. 119, oversatt i NFR, 2005, s. 18). Han så altså sosial kapital som en ressurs som individer og familier kan skape, holde for seg selv og bruke til å fremme egne interesser, og som sosiale forbindelser som resultat av investeringsstrategier. Investeringsstrategiene gir et individ varige relasjoner som innebærer forpliktelser, rettigheter, gjensidig kjennskap og anerkjennelse. Disse må pleies for å vedlikeholdes (NFR, 2005, s. 17-19), og den sosiale kapitalen ligger i kvaliteten på disse relasjonene (Nysæther, 2004, s. 65). Bourdieus tenkning befinner seg altså i stor grad på

mikronivå³ (Halpern, 2005), der relasjoner og intime nettverk foregår mellom familie og venner, og slik forstår han også sosial kapital som *bånd* (NFR, 2005, s. 18). Sosial kapital som bånd handler om sosiale enheter som er innadvendte og som utelukker andre. De som oppretter bånd er ofte likesinnede og står hverandre nær, for eksempel familier, andre i nær slekt og venner. Slike bånd er med på å forsterke homogene grupper og eksklusive identiteter, og kan slik gi den enkelte støtte. Det negative med bånd er at det kan bidra til eller forsterke problemer med manglende integrasjon, og føre til utstøtning og isolasjon. Det kan for eksempel ha spesiell betydning for eksempelvis etniske minoriteters forhold til storsamfunnet (NFR, 2005, s. 18- 22). Dette er altså et potensielt negativt aspekt av sosial kapital som er relevant for denne studien, som jeg vil komme tilbake til senere i kapitlet.

I motsetning til Bourdieu ser James Coleman og Robert D. Putnam sosial kapital som en kollektiv ressurs på lokalsamfunnsnivå. De operer dermed på mesonivå (Halpern, 2005) og ser sosial kapital som en *bro*: Sosial kapital som broer skapes ved brobygging fra nettverk til nettverk, med åpenhet for personer og grupper som har ulike kjennetegn og er forskjellige fra hverandre. Broer kobler altså mennesker til mer fjerne bekjente og skaper kontakt mellom ulike grupper (NFR, 2005, s. 18, 22).

Glenn C. Loury står i en mellomposisjon og argumenterer for at sosial kapital oppnås både gjennom familie og gjennom å ha tilgang eller tilhørighet til et miljø (NFR, 2005, s. 18). Han utviklet en egen tilnærming til begrepet, da han forsket på afroamerikaneres arbeidsmarkedstilpasning og økonomiske fremgang. Loury så altså sosial kapital både som en individuell og kollektiv ressurs, og som fordeler et barn kan få gjennom foreldrenes atferd og engasjement i barnets tilegnelser av kunnskap og ferdigheter. Han poengterer blant annet at barn av foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, kan ha dårligere tilgang til sosial kapital enn barn av andre foreldre, på grunn av historisk diskriminering (Loury, 1995, i NFR, 2005, s. 19). Loury ser også sosial kapital som ressurser som familier med lik etnisk bakgrunn kan tilegne seg gjennom sin tilhørighet til ulike miljøer, som nabolag, familie og lignende. Etter hans syn vil det skapes lokale offentlige goder som alle får nytte godt av innenfor disse miljøene, en slags kollektiv sosial kapital, som legger føringer for de unges økonomiske

³ Ifølge David Halpern (2005) kan sosial kapital foregå på tre nivåer; makro-, meso- og mikronivå. I denne studien går jeg ikke nærmere inn på makronivå, men en enkel forklaring av dette nivået kan likevel være nyttig: På makronivå handler det om tillit mellom mennesker som ikke kjenner hverandre. Dette kan for eksempel handle om kulturelle koder eller sosiale vaner i befolkningen, som på sett og vis styrer hvorvidt et samfunn preges av eksempelvis kriminalitet (Halpern, 2005, s. 14- 16).

fremgang. Eksempler på slike goder er offentlig skole og tilgang til kunnskap om arbeidsmarkedet (NFR, 2005, s. 19).

Jeg bruker Bourdieu og Loury sine tilnærminger til sosial kapital som utgangspunkt denne studien. Ved hjelp av dem vil jeg vise hvordan opplevelser av utenforskap kan være til hinder for oppbygging av sosial kapital, for eksempel knyttet til manglende tillit (og dermed tilhørighet) til det norske samfunnet. Opplevelser av utenforskap kan bunne i fravær av nære bånd i nettverket, samt i mangel på reelle muligheter for å opparbeide seg sosial kapital. Slike baksider ved sosial kapital kan spesielt ramme unge med minoritetsbakgrunn. I denne studien ser jeg spesielt på sosial kapital som bånd med fokus på ungdommer med ikke-vestlige foreldre sine ressurser og nettverk. Jeg vil belyse utfordringer knyttet til hvorvidt denne gruppen greier å tilegne seg den sosiale kapitalen i det norske samfunnet eller ikke, samt de negative sidene ved bånd.

4.2.1 Sosial kapitalens betydning for ikke-vestlig innvandrerungdommers opplevelse av utenforskap

Subjektivt utenforskap er et hinder for oppbygging av sosial kapital, og kan ses på som sosial kapitalens klare motsetning (Rogstad, 2011, s. 166-169). For personer med minoritetsbakgrunn i Norge, kan dette subjektive utenforskapet handle om debatter og diskusjoner i det offentlige som virker forvitrende på tilliten mellom minoritet og majoritet, og dermed også på den sosiale kapitalen. Dette kan for eksempel knyttes til at deler av politikken ytrer seg på en måte som enkelte opplever som rasistisk eller til diskusjonen rundt spørsmålet om vi må redusere tallet på innvandrere som får komme til Norge (Rogstad, 2011, s. 166-169). Jon Rogstad (2011) har intervjuet flere norske ungdommer med utenlandsk bakgrunn, og hevder at mange sier de aldri har opplevd rasisme, men likevel forteller om erfaringer som kategoriseres nettopp slik. Dette kan ofte handle om enkelthendelser som aktualiserer skille mellom oss og de andre, for eksempel fra det offentlige ordskiftet (Rogstad, 2011, s. 170). Slik er altså opplevelsen av utenforskap trolig blant de viktige barrierene for utvikling av sosial kapital, også for de som allerede innehar høy grad av sosial kapital. Overnevnte erfaringer kan bidra til å gjøre denne svakere og dermed svekke utviklingen (Rogstad, 2011, s. 174).

Bourdieu's tenkning er viktig i denne sammenhengen fordi han blant annet var opptatt av hvordan kapitaltilgang reproducerer ulikhet og hvordan den brukes av elitene (Field, 2008, s. 18; Nysæther, 2004, s. 64-65). Han hevdet at dette kan virke ekskluderende for utsatte eller

marginaliserte grupper i samfunnet (NFR, 2005, s. 22). Dette er baksidene ved sosial kapital forstått som bånd. Et eksempel på det som kan tolkes som utenforskap i Bourdieus øyne, er fra hans verk *La Misère du monde*, der han viser til et par unge gutter i en drabantby, som lider under det han kaller «sosiale lidelser». De har lite å gjøre, har ingen steder å være og uten transportmidler har de heller ingen mulighet til å komme seg noe sted. De har sluttet på skole og har små sjanser i arbeidslivet på grunn av sin bostedsadresse. Dermed har de dårlige fremtidsutsikter. En av dem har nordafrikansk bakgrunn, og er ekstra utsatt på grunn av navnet og hudfargen sin, noe som jeg har vist tidligere at kan innebære sosiale stigma (Bourdieu, 1993, i Prieur, 2003, s. 305).

Om majoritetsbefolkningen i det norske samfunnet har definisjonsmakten over hva som er «godkjent» sosial kapital, kan dette forklare vanskeligheter for ungdom med ikke-vestlige foreldre dersom de for eksempel har tilegnet seg andre preferanser eller tradisjoner for sosial kapital. For eksempel viser Khalifeh (2017) i sin studie at mange ungdommer med ikke-vestlig bakgrunn er oppvokst i en kultur med opphav i land der det fortsatt er vanlig med fysisk avstraffelse eller der respekt- og ærekultur er utbredt. Det er mange sosiale normer som regulerer hva som er riktig atferd og hva som er respektløs atferd. Sistnevnte straffes ofte innad i familien, og utad kan hele familien havne i vanære. En slik oppvekst vil påvirke ungdommenes syn på hva som er akseptabelt. En større aksept for vold hjemmefra vil for eksempel kunne gjøre ungdommene mer tilbøyelige til å utøve vold selv (Khalifeh, 2017). Lourys definisjon av sosial kapital, som noe som oppnås og tilegnes gjennom familie blir her relevant, og hans allerede nevnte poeng om at barn av etniske minoritetsforeldre har dårligere mulighet for å opparbeide seg sosial kapital (Loury, 1995, i NFR, 2005, s. 19). Dette virker ekskluderende, og minsker graden av opplevd tilhørighet til det norske samfunnet.

Som Loury hevder, vil tilhørighet til et miljø gi tilgang til sosial kapital (NFR, 2005, s. 18). Dersom ungdommene ikke innehar «godkjent» sosial kapital, og dermed ikke opplever tilhørighet som norsk, kan det skape utfordringer for dem. De kan likevel, som Loury argumenterer for, oppnå sosial kapital ved tilhørighet til for eksempel miljø med lik etnisk bakgrunn (NFR, 2005, s. 19). Dette er en slags feltspesifikk kapital, hvor man gjerne har mange tette bånd, men som ikke nødvendigvis kan veksles inn i andre typer kapital eller som kan brukes i andre felt (se f.eks. Marthinsen, 2003, s. 146-150). I forskningen har mange vektlagt den positive betydningen av dette, for eksempel knyttet til utdanning. I det tilfellet ser man kanskje samhold og identitet som forankret i hjemlandets kultur. Men samhold og

identitet kan også oppstå som forsvar mot stereotypisering og stigmatisering, eller føre til utestenging fra majoritetsbefolkningen. Slik motgang kan for eksempel medføre tilbaketrekning på grunn av psykiske påkjenninger, eller en sterk opplevelse av fremmedgjøring. Samhold mellom de som er eller føler seg sosialt ekskluderte, kan videre føre til kriminalitet, spesielt rettet mot storsamfunnets institusjoner, i alle fall når disse oppleves som årsak til ekskluderingen (Lauglo, 2010, s. 37).

4.2.2 Sosial kapital og kriminalitet på mikronivå

På grunn av studiens fokus på subjektive opplevelser av utenforskap og egenrapportering av fysisk voldsbruk, og fordi effekter på for eksempel makronivå ofte krever forklaringer på mikronivå (Halpern, 2005, s. 138), vil jeg i all hovedsak fokusere på mikronivået av sosial kapital i denne studien. Fysisk voldsbruk inngår i begrepet kriminalitet, og jeg vil bruke David Halpern (2005) sin forståelse av kriminalitet på mikronivå. Halpern (2005, s. 118) mener at fravær av nære, personlige relasjoner er sterkt forbundet med hvorvidt en ungdom kan bli involvert i kriminalitet. Halpern bruker også sosial eksklusjon som mulig forklaring på at unge begår kriminelle handlinger: Når de blir ekskludert fra majoritetssamfunnet, er det en mulighet for at de trekkes mot et «rivaliserende» eller avvikende nettverk der kriminalitet er både akseptert og forventet. Slik opparbeider de seg en viss form for sosial kapital, men da en form for sosial kapital som ikke nødvendigvis er sett på som god eller akseptert (Halpern, 2005, s. 118-119). Dette er den sosiale kapitalens bakside. Om man for eksempel er medlem i et miljø som forventer og nærmest krever at man må utøve fysisk vold, og mestrer kodene der, vil neppe storsamfunnet se på dette som god sosial kapital. Det er tvert imot negativ sosial kapital⁴, som beskriver ukonvensjonelle og avvikende relasjoner eller grupper, for eksempel voldelige, kriminelle gjenger (Liu, 1999, i Halpern, 2005, s. 119).

4.2.3 Negativ sosial kapital - når sosial kapital slår feil vei

Enkelte hevder at særlig Coleman og Putnam i for stor grad fokuserer på de positive sidene ved sosial kapital, og glemmer de negative. Bourdieu mener på sin side at elitens sterke sosiale kapital kan være en ulempe for utsatte og marginaliserte grupper i samfunnet. Sosial kapital er altså forbundet med både sosial inkludering (for noen) og ekskludering (av andre),

⁴ Begrepet «negativ sosial kapital» er noe problematisk, da man står i fare for å forhåndsdømme fra eget ståsted angående hva som er riktig og galt (Halpern, 2005, s. 119). Likevel velger jeg å benytte begrepet i denne studien, fordi det på sin måte kan være beskrivende for hvordan sosial kapital kan kobles til avvikende oppførsel som eksempelvis fysisk voldsbruk.

og jo sterkere den sosiale kapitalen er, jo mer synlig blir nettopp dette. Videre er det heller ikke sikkert at alle sterke nettverk består av verdier og normer som samfunnet ønsker, som for eksempel ved organisert kriminalitet (NFR, 2005, s. 22). Forskning fra flere land viser en relativt sterk sammenheng mellom grad av sosial kapital i et miljø og omfanget av kriminalitet, eksempelvis voldsforbrytelser, selv når det kontrolleres for andre faktorer som for eksempel økonomiske vansker i befolkningen (Halpern, 2005, s.121-129).

Enkelte grupper har høy forekomst av negativ sosial kapital, som i noen tilfeller kan kobles til voldelige ungdomsgjenger med rot i deler av innvandrer miljøet (NFR, 2005, s. 34). Her er det snakk om lukkede miljøer med negativ sosial kapital som bånd. Det vil si at de har nære relasjoner til hverandre, men er lukkede slik at disse relasjonene for det meste er innad i gruppen. Flere studier har identifisert minst fire negative konsekvenser av sosial kapital, særlig av nettopp båndtypen: 1. Ekskludering av «outsidere». 2. Overdrevne krav til medlemmer av en gruppe. 3. Restriksjoner på gruppemedlemmers individuelle frihet. 4. Sementering av en felles følelse av motgang og opposisjon til samfunnet for øvrig. Sosial kapital gir altså ikke nødvendigvis bare offentlige goder, slik Lory mener, men kan også føre til offentlig skade eller til mindre ønskelig sosial utvikling (Portes, 1998, s. 15-18). Slik vil man vurdere sosial kapitalens betydning ut i fra antatt samfunnsnytte, slik majoriteten i samfunnet oppfatter nytte. Negativ sosial kapital i form av rasistiske eller religiøse fordommer kan for eksempel kobles til sosial kapital som nære bånd. Nære bånd, altså tette relasjoner i en gruppe, gjør at de som ikke tilfredsstiller gruppens verdier, kan sanksjoneres i form av å bli utstøtt. Det kan oppleves svært undertrykkende (Field, 2008, s. 96-97), og slik kan båndtypen sies å være mest assosiert til den sosiale kapitalens bakside.

Geir Moshuus (2010) ser også på andre måter å definere sosial kapital på enn bare det utelukkende positive ved begrepet. Med utgangspunkt i minoritetsungdoms gateliv i Oslo, tar han for seg det han kaller «social capital on the wrong side». Han viser blant annet hvordan vanskeligstilt ungdom kan utnytte og utvikle sosial kapital, men av en type som sannsynligvis vil utfordre det storsamfunnet tenker på som «godkjent» sosial kapital. Slik kan avstanden til storsamfunnet øke (Backe- Hansen & Hydle, 2010, s. 157-158). Nyere skandinaviske studier av unge med innvandrerbakgrunn viser at marginalisert ungdom ofte tar på seg rollen de får fra samfunnet som «utenforstående» eller «annerledes», og at de snur denne stigmatiserende merkingen om til egne symbol på hvem de er (Moshuus, 2010, s. 159). Eliah Anderson (1999) og Phillipe Bourgois (1995) viser begge hvordan forpliktelse til venner og tilhørighet til

ghettoen, altså sosial kapital av båndtypen, er ressurser for tilhørighet innenfor et uformelt, ulovlig nettverk, på samme tid som disse båndene blir hindringer for eksempel i det offentlige arbeidsmarkedet (i Moshuus, 2010, s. 163-164).

Negativ sosial kapital er altså tvetydig: Dersom man av ulike grunner ikke har mulighet eller tilgang til å tilegne seg gjeldende sosial kapital i samfunnet man lever i, kan opplevelse av utenforskap påvirke ungdommer til å søke tilhørighet hos andre miljøer, for eksempel voldsutøvende miljøer. Slik kan de opparbeide seg en viss form for sosial kapital, men sannsynligvis i en slik form som det norske samfunnet ikke verdsetter i like stor grad. De mister da likevel muligheten til å inkluderes. De oppnår altså sosial kapital i form av nære bånd, men mister muligheten til en type sosial kapital som kan fungere som bro mellom ulike miljø og arenaer i samfunnet.

5. Formål og hypoteser

På bakgrunn av en økning i fysisk voldsbruk i Oslo de seneste årene, der norskfødte unge gutter med ikke-vestlig bakgrunn er overrepresenterte, er min hensikt med denne studien å undersøke om utenforskap i form av opplevd stigmatisering og manglende følelse av tilhørighet til det norske samfunnet kan være faktorer som bidrar til at guttene slåss. Formålet med studien er derfor å undersøke fysisk voldsbruk og utenforskap på mikronivå, sett i lys av sosial kapital. Jeg har valgt å fokusere på mikronivå fordi det der oftest handler om subjektive og selvrapporterte hendelser, der mye er knyttet til personlige og nære relasjoner (Halpern, 2005). Jeg undersøker nettopp personlige årsaker for voldsbruken, og dette knyttet til følelse av utenforskap. Interseksjonalitet vil være til hjelp for å kunne forstå bedre de bakenforliggende faktorene og strukturene for opplevelsen av utenforskap, og hvordan dette påvirker avvikende atferd som voldsbruk. I dette kapitlet redegjør jeg for operasjonalisering, før jeg presenterer og forklarer hypotesene for studien.

5.1 Operasjonelle definisjoner

Det eksisterer mange forskjellige definisjoner av sosial kapital og ulike måter å forstå utenforskap og voldsbruk på, og derfor vil jeg her vise hvordan jeg operasjonaliserer temaene i denne studien. Dette betyr at jeg gjør begrepene i studien min mer målbare for analysene. Først og fremst er fysisk voldsbruk spesifisert gjennom selvrapporterte antall slåsskamper

man har deltatt i. I denne studien antar jeg at dersom guttene har deltatt i slåsskamp flere ganger, og mer enn én gang, vil de ha forhøyet fysisk voldsbruk, og dersom de har deltatt én eller ingen ganger i slåsskamp, er de ikke fysisk voldelige. På bakgrunn av definisjonen av norskfødte med innvandrerforeldre i kapittel 2.2, er også alle guttene i studien født i Norge. Etnisk bakgrunn spesifiseres gjennom foreldrenes landbakgrunn, som enten er norsk, vestlig eller ikke-vestlig. Interessen ligger hos sistnevnte landbakgrunn i denne studien.

Jeg spesifiserer følelse av utenforskap med to ulike mål. Det ene bruker jeg for å måle opplevelse av stigmatisering og det andre for å måle manglende opplevelse av tilhørighet til det norske samfunnet. Stigmatisering spesifiseres nærmere ved selvrapporing om hvor ofte man har opplevd å få rasistiske eller hatefulle kommentarer knyttet til hudfarge, etnisitet og religion. Manglende opplevelse av tilhørighet til det norske samfunnet måles i denne sammenhengen ved hjelp av egenoppfattelse av hvorvidt ungdommene tenker på seg selv som norske. Manglende opplevelse av tilhørighet spesifiseres da som det å ikke tenke på seg selv som norsk. Ikke fordi disse nødvendigvis mangler tilhørighet i seg selv, men mangler tilhørighet til det norske samfunnet selv om de er født i Norge, når de med det skulle hatt forutsetninger for å tenke på seg selv som norsk. Å ikke tenke på seg selv som norsk trenger ikke nødvendigvis å være negativt for den enkelte, men i denne sammenhengen bruker jeg det som et mål på hvorvidt norsk identitet eller ikke kan ha en sammenheng med fysisk voldsbruk.

Jeg inkluderer også noen bakgrunnsvariabler, altså kontrollspørsmål, i analysene. Av disse reflekterer for eksempel sosioøkonomisk status og relasjon til foreldre ulike sider av sosial kapital som kan ha betydning på forholdet mellom fysisk voldsbruk, landbakgrunn og utenforskap. Sosioøkonomisk status kan si noe om tilgangen den enkelte har til å oppnå sosial kapital basert på mulighetene hver enkelt familie har økonomisk, sosialt og kulturelt (Bakken et al., 2016, s. 21). For eksempel kan trangboddhet gjøre at guttene er mer ute i gatene og dermed bli mer eksponert for eksempelvis negativ sosial kapital. Sosioøkonomisk status har jo også betydning for unges slåssing (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Videre kan familien ha dårlig økonomi og dermed begrenses guttene i å kunne delta på forskjellige arenaer hvor de ville hatt mulighet til å opparbeide seg sosial kapital, som idrett og kultur.

Relasjonen til foreldrene kan gi en indikasjon på hvorvidt ungdommene har nære bånd til signifikante voksne i livet sitt. Som tidligere nevnt er dette viktig fordi sosial kapital er noe

barn ofte tilegner seg gjennom foreldre, og fordi dette kan være spesielt vanskelig for barn av foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn (Loury, 1995, i NFR, 2005, s. 19). Halpern (2005) hevder også at de som tyr til kriminalitet og vold gjerne mangler nettopp nære bånd. Les mer utfyllende om de ulike variablene i analysen i kapittel 6.2.

5.2 Studiens hypoteser

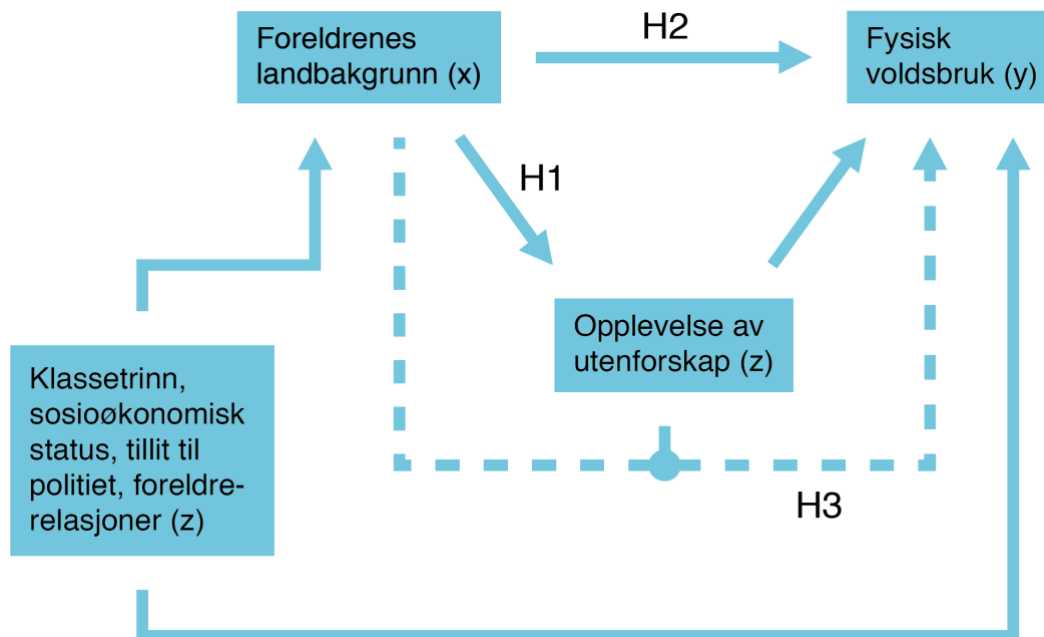
Basert på tidligere forskning, som jeg har diskutert i kapittel 2 og 3, og det teoretiske rammeverket jeg har presentert i kapittel 4, har jeg formulert følgende hypoteser for studien:

- *H1: Norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn opplever i større grad en følelse av utenforskap, sammenlignet med gutter med foreldre fra Norge og vestlige land.*
- *H2: Norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn er mer involvert i fysisk voldsbruk i form av slåssing, sammenlignet med etnisk norske og vestlige gutter.*
- *H3: Guttene med ikke-vestlig bakgrunn opplever i større grad en følelse av utenforskap, og de som føler utenforskap har også høyere fysisk voldsbruk. Derfor har ikke-vestlig bakgrunn ingen direkte effekt på høyere fysisk voldsbruk, men utenforskap er her en mediator (forklarende faktor for slåssingen).*

Hypotesene kan forstås bedre innenfor konteksten av en analysemodell (figur 1) for fysisk voldsbruk, foreldrenes landbakgrunn, opplevd utenforskap samt de ulike kontrollspørsmålene. I analysemodellen antar jeg en sammenheng mellom ikke-vestlig landbakgrunn og opplevd utenforskap (H1), og ikke-vestlig landbakgrunn og fysisk voldsbruk (H2). Videre foreslår jeg slik det er illustrert i modellen, at ikke-vestlig landbakgrunn gir en opplevelse av utenforskap, og at utenforskap videre fører til fysisk voldsbruk (H3). I modellen illustreres mediatoreffekten av opplevd utenforskap. En mediator forstås i denne oppgaven som en statistisk variabel som *blir påvirket* av uavhengig variabel (x) og *påvirker* avhengig variabel (y). Noe av effekten den uavhengige variabelen har på avhengig variabel er altså medierende gjennom en tredje variabel (z) (Almquist, Ashir & Brännström, 2015, s. 173).

Det er viktig å presisere at jeg ikke har mulighet til å etablere årsakssammenhenger og retningsforhold i denne studien, kun sammenhenger mellom de inkluderte variablene. På denne måten kan påvirkningen gå begge veier, som vil si at fysisk voldsbruk også kan påvirke utenforskap. I analysemodellen fremstilles dermed kun en forenklet skildring av dynamikken

mellom variablene. Korrelasjon mellom disse kan altså styrke antakelsen, men jeg kan ikke konkludere årsakssammenhenger ut i fra dette.

Figur 1: Analysemodell for fysisk voldsbruk, foreldrenes landbakgrunn, opplevelse av utenforskap og bakgrunnsvariabler.

6. Metode og analysestrategier

Datamaterialet i denne studien er basert på en ungdomsundersøkelse gjennomført av NOVA, i samarbeid med det regionale kompetansesenteret for rusfeltet (KoRus). Ungdata er finansiert over statsbudsjettet gjennom tilskudd fra Helsedirektoratet. NOVA er ikke ansvarlig for analyser eller fortolkninger av resultatene i denne studien.

I denne studien har jeg valgt å bruke tverrsnittdesign av allerede eksisterende undersøkelsesdata. Hensikten med det er å kunne undersøke sammenhengen mellom fysisk voldsbruk, i form av å ha vært ofte i slåsskamp, og opplevd utenforskap som stigmatisering eller manglende tilhørighetsfølelse til det norske samfunnet, blant norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn. I første del av dette kapitlet vil jeg beskrive datamaterialet jeg bruker, samt særegenheter ved spørreskjemaet og utvalget i studien. Videre forklarer jeg variablene og deres karakteristikk før jeg beskriver statistiske tester og analyser som er brukt i studien. Jeg diskuterer bakgrunnen for disse valgene, før jeg til slutt tar for meg studiens kvalitet og etiske

hensyn.

6.1 Studiens datamateriale og utvalg

Datamaterialet for denne studien er basert på Ung i Oslo 2018, en kvantitativ spørreundersøkelse gjennomført av velferdsforskningsinstituttet NOVA og Ungdata. Undersøkelsen ble gjort i samarbeid med Oslo kommune, og på bestilling fra Korus Oslo, Velferdsetaten og Byrådsavdelingen for eldre, helse og arbeid (Ung i Oslo, 2018, s. 8). Ungdata er et kvalitetssikret system for gjennomføring av lokale spørreskjemaundersøkelser i ungdomsskole og videregående skole, som skal bidra til utviklingsarbeid knyttet til folkehelse og forebyggende arbeid overfor ungdom (Frøyland, 2017, s. 13). Den generelle Ungdata-undersøkelsen blir revidert hvert tredje år for å kunne fange opp dagsaktuelle tema, samt hvordan ungdomskulturen utvikles over tid. Imidlertid vil det meste av innholdet i undersøkelsene forbli uendret slik at sammenligning på tvers av tid og sted er mulig. Ung i Oslo 2018 er den femte Ung i Oslo-undersøkelsen siden 1996, og slik utgjør dette en gjentakende tverrsnittsundersøkelse, som gir innsikt i livene til deltakerne på et tidspunkt av gangen, med mulighet for å sammenligne disse over tid (Ung i Oslo, 2018, s. 8). Undersøkelsen passer for denne studien fordi den egner seg til å forstå og diskutere generelle trekk ved ungdomspopulasjonen i Oslo.

Selve datasettet ble hentet ut fra en digital fil laget i dataanalyseprogrammet IBM SPSS Statistics, som jeg fikk tilgang til etter å ha signert en avtale om utlevering av data fra Ungdata til mitt studentprosjekt. Vilkårene for denne avtalen var blant annet å ikke misbruke dataen, samt at de skulle oppbevares på en sikker måte (for eksempel i et passordbeskyttet området). Disse vilkårene har blitt fulgt. Dataen som ble utlevert var ikke på dette tidspunktet av et fullstendig råmateriale, men hadde blitt rutinemessig innlevert til renvasking utviklet av NOVA. Disse prosedyrene skal oppdage og eliminere useriøse svar. Dette foregår for eksempel ved å fjerne usannsynlig involvering i ulike aktiviteter som blir etterspurt i samme spørsmålsbatteri eller ved å fjerne usannsynlige kombinasjoner av svar (Frøyland, 2017, s. 17).

Spørsmålene i Ung i Oslo 2018 er utviklet av NOVA, som har utført store ungdomsundersøkelser helt siden 1980-tallet (Frøyland, 2017, s. 13). Selve undersøkelsen skjer i form av elektroniske spørreskjema, der formålet er å få et bilde av hvordan ungdom i Oslo har det og hva de driver med. Spørsmålene dekker flere relevante temaer i ungdommers

liv, blant annet tema som foreldre, vennskap, skole, lokalmiljø, kriminalitet, mobbing, vold, fysisk og psykisk helse (Ung i Oslo, 2018, s. 8-9). Spørreskjemaet er laget i to forskjellige versjoner, én for elever på ungdomstrinnet og én for elever i videregående. Forskjellene ligger i mengde av bakgrunnsspørsmål. Undersøkelsen er anonym på ungdomsskolen, og har dermed kun bakgrunnsspørsmål som kjønn, klasstrinn og lignende. På videregående samles det imidlertid inn mer detaljert bakgrunnsinformasjon, som foreldrenes fødeland, hvilken skole man går på og lignende (Ung i Oslo, 2018, s. 8). Dette gjør at undersøkelsen vil inneholde indirekte personopplysninger, noe jeg vil komme tilbake til i delkapittel 6.6 om etiske hensyn.

Undersøkelsen ble gjennomført av over 25 000 elever på 84 skoler i Oslo, der svarprosenten for ungdomstrinnet var 83 prosent og for videregående 65 prosent (Ung i Oslo, 2018, s. 9). Jeg har foretatt et analytisk utvalg blant besvarelsene, og fokusert på besvarte variabler som det av ulike grunner er interessante å undersøke nærmere. Det gjelder variabler knyttet til tema som vold, opplevd rasisme og hatkommentarer og hvorvidt respondenten tenker på seg selv som norsk, i tillegg til forhold til foreldre og tillit til politiet som institusjon i samfunnet. Bakgrunnsinformasjon som foreldrenes fødeland, sosioøkonomisk status og klasstrinn har jeg også inkludert. Som nevnt er flere av disse spørsmålene bare stilt til videregående elever, og derfor er ungdomsskoleelever ekskludert fra min undersøkelse. Fordi voldsbruk viser seg å være et guttefenomen, er jeg særlig opptatt av gutter og derfor er også jenter ekskludert fra datasettet (Ung i Oslo, 2018, s. 68, 71; Bakken, 2019, s. 116). Jeg tar i tillegg kun for meg de som er født i Norge, på bakgrunn av interessen for det å være norskfødt med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn knyttet til utenforskap. Dette fordi jeg ser følelse av utenforskap som interessant blant de som er født i Norge og som egentlig kunne ha følt seg som en del av det norske samfunnet. Det er dermed bare gutter (49 prosent) født i Norge i alderen 15-19 år (65 prosent) i denne undersøkelsen. 26,2 prosent av disse har foreldre fra ikke-vestlige land, 10,2 prosent fra vestlige land og 63,6 prosent har etnisk norske foreldre.

For å inkludere mest mulig informasjon om viktige respondenter i min studie, har jeg valgt å kjøre bivariate og multivariate analyser på litt ulike utvalg. For eksempel ser det ut til at nøkkelrespondenter i min studie, ikke-vestlige gutter, ikke har svart på én av mine bakenforliggende variabler, men gir opplysninger på alle de andre variablene. For å utnytte mest mulig av informasjonen som ligger i dataene mine, har jeg derfor valgt å konstruere en pop-variabel av alle variablene som er inkludert i den multivariate regresjonsanalysen. Dette

er blitt gjort for å sikre at alle steg av analysene er basert på svarene fra de samme individene. Disse består kun av de individene som har gyldig informasjon om alle variablene i analysene (Almquist et al., 2015, s. 189). For regresjonsanalysen utgjør dette et analytisk utvalg på N= 1127, og for bivariante analyser er analytisk utvalg på N= 1148.

6.2 Variabler i analysen

Hensikten med denne masteroppgaven er å utforske forholdet mellom opplevd utenforskap og fysisk voldsbruk blant norske gutter med ikke-vestlig landbakgrunn. For å gjøre dette, har jeg valgt ut spørsmål fra Ung i Oslo 2018-undersøkelsen som er dekkende for å måle disse ulike aspektene. I dette delkapitlet vil jeg utdype spørsmålene som ble inkludert i analysene, både enkeltspørsmål og sammensatte mål. Først beskriver jeg avhengig variabel, deretter uavhengige variabler og til slutt bakgrunnsvariabler.

6.2.1 Avhengig variabel

I denne studien undersøker jeg variasjoner i fysisk voldsbruk. For å måle dette, brukes en variabel som spør hvor mange ganger guttene har vært i slåsskamp i løpet av det siste året. Dette er altså avhengig variabel i studien. Jeg har valgt å fokusere på fysisk voldsbruk fordi det er denne typen vold politiet i Oslo er mest bekymret for blant ungdom (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 31). Det å delta i slåsskamp er slik et godt mål på fysisk vold, og er relevant fordi fenomenet slåsskamp, som gjerne filmes og legges ut på nett, er et økende problem i samfunnet i dag (Kjenn & Bakosgjelten, 2018, s. 34).

Denne variabelen er i utgangspunktet en del av et større spørsmålsbatteri, som søker å måle atferdsproblemer. Spørsmålsbatteriet er opprinnelig hentet fra en skala om problematferd utviklet av Olweus (Olweus, 1989, i Frøyland, 2017, s. 34), fra den amerikanske National Youth Longitudinal Study (Windle, 1990, i Frøyland, 2017, s. 34) og fra Ung i Norge-undersøkelsene (Frøyland, 2017, s. 34). Spørsmålet som stilles er «Hvor mange ganger har du vært med på eller gjort noe av dette det siste året (12 månedene) – Vært i slåsskamp», med svaralternativer «1 – ingen gang», «2 – 1 gang», «3 – 2-5 ganger», «4 – 6-10 ganger» og «5 – 11 ganger eller mer». For regresjonsanalysen er denne variabelen kodet om til dikotom variabel, «ingen gang eller 1 gang» og «mer enn 1 gang». De som har vært i slåsskamp mer enn én gang er i fokus, og referansegruppen er de som har vært i slåsskamp én gang eller aldri.

6.2.2 Uavhengige variabler

I det følgende presenterer jeg de uavhengige variablene i analysen, altså de variablene jeg vil undersøke om skaper variasjon i avhengig variabel. Disse er foreldrenes landbakgrunn, som viser guttenes etniske bakgrunn, og to mål på opplevd utenforskap i form av stigmatisering og manglende tilhørighet til det norske samfunnet. Alle uavhengige variabler er kodet til å starte på 0.

Foreldrenes landbakgrunn

På bakgrunn av definisjonen av norskfødte med innvandrerforeldre i kapittel 2.2, tar jeg kun for meg gutter som er født i Norge i denne studien, og samtidig viser jeg spesiell interesse for de med ikke-vestlig bakgrunn. Uavhengig variabel for denne analysen er derfor «foreldres landbakgrunn». Jeg er spesielt interessert i de med ikke-vestlig bakgrunn fordi disse er overrepresentert i voldsstatistikken (se f.eks. Andersen et al., 2017; Næss, 2006), og fordi de ifølge forskning opplever utenforskap fra det norske samfunnet i vesentlig grad (se f.eks. Fangen, 2009; Bjørge, 2000). Jeg ønsker å se nærmere på om dette stemmer, ved å sammenligne dem med gutter med norsk og vestlig bakgrunn. Denne variabelen inneholder ikke et direkte spørsmål, men ungdommene svarer her på hvilken bakgrunn foreldrene har. Svaralternativ er «1 – Norge», «2 – I-land», «3 – U-land». I-land kan forstås som vestlige land, og U-land kan forstås som ikke-vestlige land. Til regresjonsanalysen er denne kodet om til to dummyvariabler: «vestlig» og «ikke-vestlig», med «Norge» som referansegruppe.

Opplevd utenforskap

Utenforskap handler i denne sammenhengen om en selvopplevd følelse av manglende tilknytning og tilhørighet til det norske samfunnet på ulike vis (Tjora, 2019). Fordi forskning viser at norske gutter med ikke-vestlig bakgrunn ser ut til å være overrepresentert i voldsstatistikken (Andersen et al., 2017; Næss, 2006), samtidig som disse også opplever stigmatisering og manglende tilhørighet (Fangen 2009; Bjørge, 2000), er det interessant å undersøke om opplevd utenforskap kan forklare noe av grunnen til denne overrepresentasjonen. For å måle følelse av utenforskap benytter jeg en gjennomsnittsvariabel, også kalt et samlemål. Samlemålet inkluderer fire spørsmål om man selv har vært utsatt for rasisme eller opplevd å få hatefulle eller truende kommentarer knyttet til hudfarge, etnisk bakgrunn og religion. Dette kan ses som utenforskap på den måten at guttene kjenner seg utstøtt fra samfunnet de lever i ved å bli sett på som annerledes eller ikke akseptert. Svaralternativene i spørsmålene går fra «1 - aldri opplevd» til «5- svært ofte

opplevd». Siden denne variabelen er femdelt, er den kodet til dummyvariabler for regresjonsanalysen: «opplevd» og «aldri opplevd». Referansegruppen er satt til sistnevnte.

I tillegg til samlemålet benytter jeg også en variabel som spør om ungdommene tenker på seg selv som norsk som mål på opplevd utenforskap. Å ikke tenke på seg selv som norsk kan vitne om utenforskap. Guttene er født i Norge, men kjenner ikke tilhørighet til det norske samfunnet: samfunnet de er født i. Kanskje føler de tilhørighet til et minoritetssamfunn, men fordi de har vokst opp og lever i det norske samfunnet og ikke føler tilhørighet til det, kan dette vitne om opplevd utenforskap i møte med storsamfunnet. For dette spørsmålet skal ungdommene krysse av for hvorvidt det stemmer at de tenker på seg selv som norsk, og svaralternativene går fra «stemmer alltid» til «stemmer aldri». Denne er også femdelt, og har derfor blitt kodet til dummyvariabler for regresjonsanalysen, med verdiene «stemmer» og «stemmer ikke». Førstnevnte er referansegruppen.

6.2.3 Bakgrunnsvariabler

I analysene i denne studien kontrollerer jeg for spuriøse sammenhenger mellom avhengig variabel og uavhengige variabler. Det betyr at jeg ved hjelp av ulike kontrollspørsmål ser etter andre forklaringer på en statistisk sammenheng, for å se om den antatte sammenhengen kan være falsk eller feilaktig (Thrane, 2018, s. 102-105). Bakgrunnsvariablene jeg kontrollerer med er sosioøkonomisk status, klassetrinn, tillit til politiet og foreldrerelasjon. Alle bakgrunnsvariabler er kodet til å starte på 0.

Sosioøkonomisk status

I denne studien er sosioøkonomisk status en bakgrunnsvariabel. Slik vil jeg undersøke om guttenes sosioøkonomiske status forstyrrer sammenhengen mellom guttenes landbakgrunn, opplevd utenforskap og fysisk voldsbruk, ved at sosioøkonomisk status forklarer noe av variasjonen i fysisk voldsbruk. Variabelen har derfor blitt inkludert for å utelukke spuriøse sammenhenger mellom fysisk voldsbruk, foreldres landbakgrunn og opplevd utenforskap.

I studien brukes et samlemål på sosioøkonomisk status som er ment å reflektere i hvor stor grad den enkelte har tilgang på økonomiske, sosiale og kulturelle ressurser (Bakken, Frøyland & Sletten, 2016, s. 21). Sosioøkonomisk status kan ha betydning for guttenes sosiale kapital, fordi mulighetene deres på sett og vis vil styres av slike forhold. Sosioøkonomisk status kan også ha betydning for hvorvidt guttene slåss eller ikke (Ungdata, 2018, s. 71).

Sosioøkonomisk status er også viktig med tanke på opplevelse av utenforskap, fordi det på flere måter kan begrense mulighetene man har til å delta i samfunnet. Samlemålet består av flere spørsmål som har til hensikt å dekke ulike dimensjoner ved familiens sosioøkonomiske status: foreldrenes utdanningsnivå, antall bøker i hjemmet og familiens velstandsnivå. Spørsmålene som stilles er: «Har familien din bil?», «har du eget soverom?», «hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året?» og «hvor mange datamaskiner eller nettbrett har familien din?». Disse spørsmålene samles til en gjennomsnittsindeks, for å få et valid mål som kan reflektere hvor stor tilgang den enkelte har på økonomiske, kulturelle og sosiale ressurser (Bakken et al., 2016, s. 28). Samlemålet er opprinnelig på en femdelt ordinalskala der verdiene går fra «1 – lav sosioøkonomisk status» til «5 – høy sosioøkonomisk status». I mine analyser tas det utgangspunkt i denne femdelte variabelen, men jeg kodet den om til fire dummyer for regresjonsanalysen, med referanse satt til laveste sosioøkonomiske kategori. De resterende gruppene er «middels lav», «middels», «middels høy» og «høy» sosioøkonomisk status.

Klassetrinn (vgs)

Det blir også kontrollert for klassetrinn (vgs) i analysene. Ungdommene blir spurt hvilket klassetrinn de går på, og svaralternativ er «1 – vg1», «2 – vg2» og «3 – vg3». For regresjonsanalysen er også denne variabelen kodet om til dummy med «vg1» som referansegruppe. Til tross for at noen elever starter på forskjellige klassetrinn i forskjellig alder, vil de fleste som starter på vg1 være 15-16 år og de eldste 18-19 år på vg3. Derfor kan denne variabelen ses som et mål på alder, og til tross for at det er ungdomsskoleelever som slåss mest, er det også høyt fysisk voldsbruk i videregående skolealder (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Det kontrolleres dermed for klassetrinn for å se om alder har betydning for guttenes involvering i slåsskamper og om det å kontrollere for alder påvirker sammenhengen mellom slåsskamp og henholdsvis landbakgrunn, utenforskap og sosioøkonomisk status.

Tillit til politiet

På bakgrunn av forskningen jeg presenterer i kapittel 2 og 3 i denne oppgaven, testes det også om fysisk voldsbruk kan forklares av grad av tillit til politiet. Forskningen viser nemlig at stadige politi-sjekker kan føre til mistillit og selvoppfyllende profetier. Det kan altså gi opplevelse av å være utenfor, samtidig som det kan påvirke guttenes voldsbruk (se f.eks. Sollund, 2007, Bjørge, 2000). Tillit til politiet måles ved hjelp av en enkeltvariabel fra et spørsmålsbatteri om hvorvidt ungdommene har tillit til ulike samfunnsinstitusjoner i Norge.

Spørsmålet som stilles er «Hvor sterk tillit har du til følgende institusjoner i samfunnet? - Politiet». Svar alternativer går fra «1- meget stor tillit» til «4 – ikke tillit i det hele tatt», i tillegg til «5- vet ikke». For regresjonen er denne kodet om til to dummyvariabler, som «tillit» og «ikke tillit». Referansegruppen er «tillit», og inkludert der er også «vet ikke».

Foreldrerelasjon

Til slutt kontrollerer jeg også for foreldrerelasjon, fordi teori om sosial kapital viser at mangel på nære bånd kan gi økt risiko for at ungdommer involverer seg i kriminalitet og voldsbruk (Halpern, 2005, s. 118). For å måle dette er det benyttet et helt spørsmålsbatteri som handler om hvordan ungdommene opplever foreldrene sine. Spørsmålsbatteriet tar utgangspunkt i The Parental Bonding Instrument, som måler to dimensjoner av relasjonen mellom foreldre og barn: omsorg og overbeskyttelse (Tubman, 2011). Spørsmålsbatteriet inneholder forskjellige utsagn som ungdommene bes ta stilling til og krysse av for hvordan de opplever sine foreldre. Utsagnene er «de liker at jeg tar mine egne valg», «de forsøker å kontrollere alt jeg gjør», «de er overbeskyttende», «de snakker ikke noe særlig med meg», «de forstår mine problemer og bekymringer» og «de hjelper meg ikke så mye som jeg trenger». Svaralternativ går fra «1- passer svært godt» til «4- passer svært dårlig». Noen av disse variablene har blitt snudd, slik at svarverdiene har samme retning. Dette gjelder det første og det nest siste spørsmålet, fordi disse er utelukkende stilt i positiv betydning mens resten stilles mer negativt. Det kan selvsagt diskuteres om forhold som det å være overbeskyttende egentlig er negativt, men jeg tar utgangspunkt i at ordet er negativt ladd og at ungdommene sannsynligvis opplever det som negativt. Alle variablene ble så kodet sammen til et firedelt samlemål, og videre til dummyvariabler for regresjonsanalysen, «god relasjon» og «mindre god eller dårlig relasjon».

Det er viktig å nevne at jeg ikke kan utelukke andre spuriøse slutninger i forholdene jeg måler i denne studien. Det kan skyldes forklaringsvariabler som ikke er inkludert i mine analyser (Thrane, 2018, s. 102-105).

6.3 Statistiske metoder

Alle dataanalyser og forberedelser i denne studien ble utført i IBM SPSS statistisk versjon 25 for Mac. Statistiske metoder som er brukt for å belyse og svare på problemstillingen er krystabell for å etablere sammenhenger, samt testes hypotesene i bivariat og multippel lineær regresjon. I det følgende vil jeg beskrive hver av de statistiske testene som er brukt i studien, og grunngi hvorfor jeg bruker dem.

6.3.1 Bivariate analyser: krysstabell

Bivariate analyser har til hensikt å undersøke forskjeller eller forhold mellom to variabler. I denne studien er bivariate analyser utført for å vise informasjon om variablene i sammenheng med avhengig variabel. Jeg har videre utført enkeltanalyser med krysstabell for å vise etablerte sammenhenger som er vesentlige for denne studien. Først viser jeg fordeling på de sentrale variablene og bivariate sammenhenger mellom dem i krysstabeller (tabell 1). Det er også utført krysstabeller for foreldrenes landbakgrunn og de to målene på utenforskap (tabell 2 og 3), samt landbakgrunn og fysisk voldsbruk (tabell 4). Dette for å vise etablerte sammenhenger mellom ikke-vestlig bakgrunn og utenforskap, og ikke-vestlig bakgrunn og fysisk voldsbruk. Videre har jeg utført en krysstabell mellom fysisk voldsbruk og utenforskap, for å vise etablerte sammenhenger mellom de som slåss ofte og opplevd utenforskap (tabell 5). Her er kji-kvadrat test inkludert i tabellene, for å vise signifikansverdi for forholdene. Disse oppgis bak variablene og variabler som ikke er signifikante, har ikke oppgitt signifikansverdi.

6.3.2 Multivariat analyse: bivariat og multipel lineær regresjon

For å teste hypotesene i denne studien, har jeg gjennomført lineær regresjonsanalyse. Regresjonsanalyse ble brukt for å undersøke hvorvidt det er en sammenheng mellom voldsbruk, foreldrenes landbakgrunn og opplevd utenforskap når disse kontrolleres for hverandre. I tillegg brukes bakgrunnsvariabler for å teste den eventuelle sammenhengen. Lineær regresjonsanalyse er valgt, til tross for at avhengig variabel i denne undersøkelsen er dikotom og man da vanligvis bruker logistisk regresjon (Almquist et al., 2015, s. 235). Dette medfører økt risiko for å underestimere standardfeilene og forkasting av en sann nullhypotese. Hellevig (2009) argumenterer for hvorfor man likevel kan bruke dikotom variabel i lineær regresjonsanalyse. Han viser til at det å bruke lineær regresjon med dikotom variabel ikke er så avgjørende som det ofte blir hevdet. Et av hovedargumentene hans er at når man undersøker sosiale fenomener bør ikke de statistiske teknikkene være mer kompliserte enn nødvendig. Med denne type regresjon blir det også lettere å kommunisere resultatene til et større mangfold av lesere. Problemet med umulige forutsigelser mener han kan løses ved bruk av dummyvariabler, som jeg også bruker i denne undersøkelsen (Hellevig, 2009, s. 73). For å være på den sikre siden har jeg utført en sensitivitetstest i form av en logistisk regresjonsanalyse som viser tilnærmet like resultater som ved den lineære regresjonsanalysen

i denne studien. Det kan nevnes at på bakgrunn av at det er dikotome variabler i min lineære regresjon i denne studien, tolker jeg disse som forskjellen i sannsynlighet for å ha en viss verdi på den avhengige variabelen for enheter med forskjellige verdier på en uavhengig variabel (Hellevig, 2009, s. 73). Det tolkes altså i prosentpoeng.

Det ble foretatt en enkel (bivariat) og en multippel lineær regresjonsanalyse i denne studien. Multippel lineær regresjon brukes når man har flere uavhengige variabler i analysen (Almquist et al., 2015, s. 194). Enkel lineær regresjon anbefales for å få et justeringsgrunnlag for regresjonskoeffisienten i den multiple regresjonen, altså for å se hva som skjer med regresjonskoeffisienten når andre uavhengige variabler inkluderes i samme modell. Dette kan nemlig i noen tilfeller gi redusert styrke i assosiasjonene (Almquist et al., 2015, s. 195-196). I multippel lineær regresjon er det også et viktig mål å kontrollere for andre variabler enn de som forskningsspørsmålet og hypotesene beskriver – bakgrunnsvariabler. Forholdet mellom fysisk voldsbruk, ikke-vestlig landbakgrunn og opplevd utenforskap kan altså undersøkes samtidig som bakgrunnsvariabler holdes konstante. Dermed får vi en følelse av hva dette forholdet innebærer, selv når vi gjør rede for andre aspekt av livet som kan påvirke dette forholdet (Ringdal, 2013).

Jeg startet med å utføre den enkle (bivariate) regresjonen, med hver enkelt uavhengig variabel mot avhengig variabel, for å se hvordan disse hver for seg påvirket utfallet. Videre ble den multiple regresjonen utført med landbakgrunn og utenforskap i modell 1 for å se om utenforskap medierer forholdet mellom landbakgrunn og fysisk voldsbruk. I modell 2 til 5 ble én og én bakgrunnsvariabel lagt til for å utelukke spuriøse sammenhenger mellom avhengig og uavhengige variabler. Disse er sosioøkonomisk status, klasstrinn, tillit til politiet og foreldrerelasjon.

6.4 Studiekvalitet

Ung i Oslo-undersøkelsen som benyttes i denne studien, vurderes i all hovedsak som god av Ungdata og NOVA. Undersøkelsen gir et generelt bilde av hvordan ungdom i Oslo har det, og hva de gjør i fritiden sin. Dette begrunnes hovedsakelig med forholdsvis høy svarprosent (74 prosent), bred dekningsgrad av relevante temaer og at svært mange har deltatt, nesten samtlige Oslo-skoler (N= 25 287) (Ung i Oslo, 2018, s. 10). Likevel er det noen trekk ved denne undersøkelsen man bør være oppmerksomme på. For eksempel er deltagelsen noe lavere på Vg2 og Vg3 enn på øvrige trinn. Det er også svakere responsrater mot slutten av

spørreskjemaet enn i starten. Noen grupper, for eksempel lærlinger, elever med mye fravær og elever som har sluttet, er også underrepresentert. Det samme gjelder elever med særskilte behov i tilrettelagt skolegang og elever på yrkesfaglig utdanningsprogram. Enkelte ønsket heller ikke å delta, og noen fikk fritak på grunn av helsetilstand eller språkvansker (Ung i Oslo, 2018, s. 10). For å minimere og redegjøre for målefeil, og samtidig evaluere kvaliteten på denne studien, vil validitet og reliabilitet for studiens variabler vurderes i det følgende, samt non etiske overveielser for studien.

6.4.1 Validitet

Validitet, eller gyldighet, handler om hvorvidt man evner å måle det teoretiske begrepet man ønsker å måle (Thrane, 2018, s. 47). Både sunn fornuft, også omtalt som «face validity», argumentasjon og tidligere forskning avgjør om et begrep er gyldig. I denne studien kan det være nyttig å diskutere begrepsvaliditeten til fysisk vold og opplevd utenforskap, da dette er viktige og til dels komplekse variabler i analysen som krever diskusjon av gyldighet.

I denne oppgaven måles fysisk vold ved hjelp av et spørsmål om hvor mange ganger ungdommen har deltatt i slåsskamp i løpet av det siste året. Dette regnes som et godt mål på fysisk voldsbruk fordi det å delta i slåsskamp er en form for fysisk vold som er vesentlig fremtredende blant ungdom i Oslo i dag. Se kapittel 2.3 for videre begrunnelse. Spørsmålet er også skalert på en måte som dekker hvor mange ganger ungdommen har deltatt i slåsskamp. Dette kan gi indikasjoner på alvorlighetsgraden i voldsbruken, og om det er snakk om en enkelthendelse eller gjentagende slåssing. Samtidig skal det sies at fysisk voldsbruk omfatter flere dimensjoner og er slik et sammensatt fenomen, og det vil nok trenge flere indikatorer for å måle de ulike aspektene ved det. Likevel regnes deltagelse i slåsskamp som et dekkende mål på fysisk voldsbruk for denne studien.

Det er også vesentlig å diskutere begrepsvaliditeten på opplevd utenforskap i denne studien, da dette er et subjektivt mål på noe som sannsynligvis oppleves svært ulikt. Fordi utenforskap kan tolkes som det å føle seg utenfor det norske samfunnet, enten ved å føle seg utstøtt eller lite inkludert, har jeg valgt å måle utenforskap ved hjelp av et samlemål og en enkeltvariabel som måler ungdommenes egne opplevelser av å føle seg utenfor. Se kapittel 3 i denne studien for videre begrunnelse. Samlemålet tar for seg flere spørsmål om hvorvidt guttene har opplevd rasisme og hatefulle eller truende kommentarer rettet mot seg selv. For å gjøre dette mer begripelig for relevansen til utenforskap, har jeg definert samlemålet som dekkende for

opplevd stigmatisering. Jeg forklarer nærmere hvorfor i kapittel 3.1. Jeg definerer også opplevd utenforskap som følelse av manglende tilhørighet til det norske samfunnet, og for å måle dette brukes en enkeltvariabel som spør i hvor stor grad man tenker på seg selv som norsk. Slik jeg ser det kan det å ikke tenke på seg selv som norsk indikere manglende tilhørighet til det norske samfunnet, til tross for at alle guttene i studien er født i Norge. Jeg skriver mer om dette i kapittel 3.2. Selvsagt kan man føle en viss tilhørighet til det norske samfunnet uten å nødvendigvis tenke på seg selv som norsk, men i denne oppgaven er fokuset på manglende tilhørighet til det norske samfunnet og derfor vurderes det å ikke tenke på seg selv som norsk til å være et godt mål på nettopp dette.

På bakgrunn av det for eksempel Salole (2015) skriver om sammenheng mellom rasisme, utenforskap og anti-norsk identitet, vurderes disse to målene som gode beskrivelser på opplevd utenforskap. Begge definisjonene er etter min mening godt dekkende mål for egenopplevelse av utenforskap, sett at ungdommene svarer sant. Det er alltid en risiko med et sammensatt fenomen som utenforskap, spesielt når man skal måle det subjektivt. Selv om begrepet i seg selv ville trenge flere indikatorer for å måle alle aspekter ved det, regner jeg målene på opplevd utenforskap i form av stigmatisering og manglende tilhørighet som gyldige i denne studien.

6.4.2 Reliabilitet

Reliabilitet er det samme som pålitelighet, og handler om presisjonen på operasjonaliseringer, det vil si variablene og indeksene, og om målefeilene eller unøyaktighetene i disse (Thrane, 2018, s. 47). Risikoer hva gjelder reliabilitet er for eksempel når respondentene ved en feil velger et alternativ de i utgangspunktet ikke hadde tenkt å velge eller at de som registrerer svarene i datamatriksen, skriver inn uriktig svar. Det vil alltid forekomme målefeil i data fra spørreskjema, og systematiske målefeil kan begrense validiteten (Thrane, 2018, s. 47).

Å bruke en indeks til å måle et begrep kan likevel redusere målefeil og slik løfte reliabiliteten, og dette har jeg derfor gjort med to indekser i denne studien, nemlig utenforskap som rasisme og hatkommentarer og foreldrerelasjon. I motsetning til validitet, som vurderes med argumentasjon, kan reliabilitet testes empirisk. Jeg har utført empiriske tester for å undersøke enkeltvariablenes interne konsistens i samlemålet som måler opplevd utenforskap og for å være sikrere på at disse spørsmålene sammen vil være gode og pålitelige mål på dette begrepet. Jeg måler dette ved hjelp av det som kalles en Cronbachs alfa-verdi (Thrane, 2018,

s. 47-48). For dette målet viste Cronbachs alfa en intern konsistens på 0,856, som regnes å være over akseptabelt nivå (minst 0.70) i de fleste situasjoner i sosialforskningen og dersom man benytter variabler som andre har utviklet i tidligere forskning (UCLA, 2020; Thrane, 2018, s. 49). Jeg har også utført en Cronbachs alfa for indeksen som måler foreldrerelasjon. Denne viste en intern konsistens på 0,688. Dette regnes for å være rett under grensen for akseptabelt nivå, men ettersom disse variablene er på ordinalnivå og har en typisk skjev svarfordeling, kan dette aksepteres (Andersen & Dæhlen, 2017, s. 23).

6.5 Etiske hensyn

I forskningen finnes det etiske retningslinjer, og her vil jeg nevne noen som er viktige for denne studien: Personvern og konfidensialitet, objektivitet og personlig standpunkt. Når det gjelder personvern og konfidensialitet er alle besvarelsene i ungdomsundersøkelsen anonyme. Det er NOVA som står som hovedansvarlig for faglig kvalitet av datamaterialet og ser til at undersøkelsen følger forskningsetiske retningslinjer. De sikrer respondentenes integritet og konfidensialitet (Ung i Oslo, 2018, s. 8). Undersøkelsen er frivillig, og man står også fritt til å trekke seg når som helst eller hoppe over spørsmål man ikke ønsker å besvare. Dette foregår i skoletiden på skolens datamaskiner, og de som ikke ønsket å delta, ble tilbudt et alternativt pedagogisk opplegg (Ung i Oslo, 2018, s. 10). Ved selve gjennomførelsen skulle for eksempel ikke elevene se hverandres svar og få god og tilstrekkelig informasjon om undersøkelsen på forhånd (Ung i Oslo, 2018, s. 9). Spesielt for videregående trinn er at det ble samlet inn indirekte personopplysninger, og på grunn av risiko for identifikasjon av respondenter ble undersøkelsen meldt til og gjort konsesjonspliktig av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Datatilsynet gav videre NOVA konsesjon til å gjennomføre undersøkelsen, med krav om sikker dataoppbevaring og sikker tilgang (Ung i Oslo, 2018, s. 10). Dataen som er brukt i denne studien er altså anonymisert og inneholder ikke all data fra den originale undersøkelsen. Siden den allerede har blitt godkjent av NSD, var ikke dette nødvendig i mitt tilfelle. Som nevnt i kapittel 6.1 signerte jeg også en utleveringsavtale fra Ungdata med visse sikkerhetsvilkår, som alle ble fulgt.

Et annet viktig etisk hensyn er at resultatet ikke skal påvirkes av verdimeslige føringer. En viktig debatt om verdier i vitenskap i dag, handler om hvorvidt moralske og politiske verdier kan utgjøre vitenskapelig forskning på en måte som bevarer objektivitet (Risjord, 2014, s. 30). Objektivitet betyr frihet fra forutgående verdi (Risjord, 2014, s. 14). Man kan ikke garantere at verdier ikke spiller inn, for eksempel bruker man ofte verdiladede ord, men man kan velge

metoder som viser pålitelighet (Risjord, 2014, s. 23). Dersom verdier i for stor grad influeres i samfunnsvitenskapelig forskning, vil dette skade objektiviteten i forskningen (Risjord, 2014, s. 28). Å være bevisst hvordan verdier påvirker forskningen, er derfor en god regel. Da blir man klar over verdistandpunkt man kanskje ikke har tenkt over at eksisterer i forskningen.

Objektivitet er frihet fra partiskhet, det vil si at man ikke trenger å mistenke at påstander i forskningen er usanne eller at forsker tar parti (Crasnow, 2006, i Risjord, 2014, s. 22). Det kan derfor være lurt å drøfte min egen holdning til tema i denne studien. Det er ingen politiske eller profesjonelle føringer på resultatene i studien, jeg har for eksempel ikke mottatt pengestøtte eller stipend. Personlig har jeg etterstrebet å være mest mulig objektiv i oppgaven, men det er likevel en risiko for at jeg forsterker et generalisert og stereotypisk bilde av barn av ikke-vestlige innvandrere, for eksempel ved at en av hypotesene i studien foreslår at disse oftere er involvert i fysisk voldsbruk enn gutter med norsk eller vestlig bakgrunn. Hypotesen er likevel basert på forskning, og i oppgaven er jeg heller opptatt av utenforskap og spørsmålet om hvorvidt dette spiller inn på ikke-vestlige innvanderers voldsbruk. Jeg har slik ikke lagt føringer for forskningen etter mine personlige standpunkt, og forsøkt å være bevisst dette gjennom hele prosessen.

7. Resultater

I dette kapittelet presenterer jeg funnene som er viktige for å belyse problemstillingen i denne studien. Først vises en fordeling over alle variabler i analysen i en krysstabell med avhengig variabel, samt enkeltanalyser også i krystabeller som fremhever viktige etablerte sammenhenger for studien. Dette innleder til en multippel lineær regresjonsanalyse, som i tillegg til å teste hypotesene, tar for seg kontrollvariabler eller bakgrunnsvariabler for å utelukke spuriøse sammenhenger. Alle analysene tolkes underveis. I dette kapitlet omtales utenforskap slik som det måles: opplevd rasisme og hatkommentarer og norsk identitet (at man tenker på seg selv som norsk).

7.1 Bivariate analyser – etablerte sammenhenger

Tabell 1 – Bivariat sammenheng mellom avhengig variabel fysisk voldsbruk etter foreldres landbakgrunn, rasisme og hatkommentarer, norsk identitet, sosioøkonomisk status, klassetrinn, tillit til politiet og foreldrerelasjon. Prosent.

Vært i slåsskamp

	Ingen ganger eller 1 gang	Mer enn 1 gang	Total	N
Alle	88.9	11.1	100	1148
Foreldres landbakgrunn**				
<i>Norge</i>	90.5	9.5	100	730
<i>Vestlig land</i>	90.6	9.4	100	117
<i>Ikke-vestlig land</i>	84.4	15.6	100	301
Rasisme og hatkommentarer***				
<i>Aldri opplevd</i>	91.4	8.6	100	995
<i>Opplevd</i>	73.2	26.8	100	153
Norsk identitet***				
<i>Stemmer</i>	90.6	9.4	100	949
<i>Stemmer ikke</i>	80.9	19.1	100	199
Sosioøkonomisk status*				
<i>Lav</i>	85.7	14.3	100	203
<i>Middels lav</i>	84.9	15.1	100	192
<i>Middels</i>	88.4	11.6	100	233
<i>Middels høy</i>	91.9	8.1	100	284
<i>Høy</i>	91.9	8.1	100	236
Klassetrinn				
<i>Vg1</i>	87.4	12.6	100	444
<i>Vg2</i>	88.2	11.8	100	390
<i>Vg3</i>	92.0	8.0	100	314
Tillit til politiet***				
<i>Tillit</i>	91.8	8.2	100	1016
<i>Ikke tillit</i>	64.6	35.4	100	96
<i>Vet ikke</i>	72.2	27.8	100	36
Foreldrerelasjon**				
<i>God relasjon</i>	90.9	9.1	100	777
<i>Mindre god eller dårlig relasjon</i>	85.1	14.9	100	328

I tabell 1 viser jeg bivariate sammenhenger mellom avhengig variabel og alle uavhengige variabler i denne analysen, inkludert kji-kvadrat test markert i signifikansnivå. Alle variablene

er signifikante i sammenheng med fysisk voldsbruk, bortsett fra klassetrinn. Den kommenteres ikke her, men blir tatt med videre til regresjonsanalysen likevel, på grunn av muligheten til å finne andre funn når variablene kontrolleres for hverandre. Tabellen viser videre at de fleste ikke har vært i slåsskamp mer enn én gang (88,9 prosent), og at de fleste guttene i utvalget har foreldre fra Norge (N= 730). Av de som har vært i slåsskamp mer enn én gang, har imidlertid den største prosentvise gruppen av gutter foreldre med ikke-vestlig bakgrunn (15,6 prosent). Videre viser målene på utenforskap at de som har opplevd rasisme og hatkommentarer i større grad har deltatt i slåsskamp mer enn en gang (26,8 prosent), sammenlignet med de som ikke har opplevd dette (8,6 prosent). De som ikke tenker på seg selv som norske rapporterer også om mer slåssing (19,1 prosent) enn de som tenker på seg selv som norske (9,4 prosent).

Når det kommer til sosioøkonomisk status, er det flere med «lav» (14,3 prosent) eller «middels lav» (15,1 prosent) som har vært i slåsskamp mer enn én gang. Respondentene er ellers ganske jevnt fordelt i de ulike kategoriene for sosioøkonomisk status, men trenden er at fysisk voldsbruk synker jo høyere sosioøkonomisk status guttene har. De fleste som ikke har slåss, har for det meste tillit til politiet. En stor del av de som ikke har tillit, har heller ikke slåss, men av de som har slåss mer enn én gang, har størst prosentandel ikke tillit til politiet (35,4 prosent). Guttene som har mindre god eller dårlig foreldrerelasjon (14,9 prosent), har også slåss oftere enn de som har god relasjon til foreldre (9,1 prosent). Ellers har de fleste av guttene holdt seg unna slåssing uansett om de har gode eller dårlige relasjoner til foreldrene sine. Oppsummert ser man at de færreste har vært i slåsskamp, men at det foreligger systematiske forskjeller etter landbakgrunn, opplevd utenforskap, sosioøkonomisk status, tillit til politiet og foreldrerelasjoner blant de som faktisk har slåss i dette utvalget.

Tabell 2 – Bivariat sammenheng mellom foreldrenes landbakgrunn og utenforskap (rasisme og hatkommentarer). Prosent.

Rasisme og hatkommentarer				
	Aldri opplevd	Opplevd	Total	N
Alle	86.7	13.3	100	1148
Foreldres landbakgr.***				
<i>Norge</i>	91.9	8.1	100	730
<i>Vestlig land</i>	94.0	6.0	100	117
<i>Ikke-vestlig land</i>	71.1	28.9	100	301

Tabell 3 – Bivariat sammenheng mellom foreldrenes landbakgrunn og utenforskap (i hvilken grad man tenker på seg selv som norsk). Prosent.

Norsk identitet				
	Stemmer	Stemmer ikke	Total	N
Alle	82.7	17.3	100	1148
Foreldres landbakgr.***				
<i>Norge</i>	97.5	2.5	100	730
<i>Vestlig land</i>	81.2	18.8	100	117
<i>Ikke vestlig land</i>	47.2	52.8	100	301

I krysstabellene med foreldrenes landbakgrunn og de to målene på utenforskap (tabell 2 og 3), ser man at norskfødte gutter med ikke-vestlig bakgrunn i mye større grad rapporterer om å ha opplevd rasisme og hatkommentarer, og at de i mindre grad tenker på seg selv som norsk. Dette er sammenlignet med de som har norsk eller vestlig bakgrunn. Kji-kvadrattesten viser at begge analysene er signifikante, og dette antyder dermed en sammenheng mellom det å ha ikke-vestlig bakgrunn og det å ha opplevd utenforskap.

Tabell 4 – Bivariat sammenheng mellom foreldrenes landbakgrunn og fysisk voldsbruk. Prosent.

Fysisk voldsbruk – Å ha vært i slåsskamp				
	Ingen ganger eller 1 gang	Mer enn 1 gang	Total	N
Alle	88.9	11.1	100	1148
Foreldres landbakgr.**				
<i>Norge</i>	90.5	9.5	100	730
<i>Vestlig land</i>	90.6	9.4	100	117
<i>Ikke vestlig land</i>	84.4	15.6	100	301

I krysstabellene med foreldrenes landbakgrunn og fysisk voldsbruk (tabell 4), ser man at norskfødte gutter med foreldre fra ikke-vestlige land i mye større grad rapporterer om å ha vært i slåsskamp mer enn én gang, sammenlignet med gutter med norsk eller vestlig

bakgrunn. Kji-kvadrattesten viser at analysen er signifikant, og dette antyder dermed en sammenheng mellom det å ha ikke-vestlig bakgrunn og å ha vært i slåsskamp gjentatte ganger.

Tabell 5 – Bivariat sammenheng mellom fysisk voldsbruk og utenforskap. Prosent.

Fysisk voldsbruk – Å ha vært i slåsskamp				
	Ingen ganger eller 1 gang	Mer enn 1 gang	Total	N
Alle	88.9	11.1	100	1148
Rasisme og hatkommentarer ***				
<i>Aldri opplevd</i>	91.4	8.6	100	995
<i>Opplevd</i>	73.2	26.8	100	153
Alle	88.9	11.1	100	1148
Norsk identitet ***				
<i>Stemmer</i>	90.6	9.4	100	949
<i>Stemmer ikke</i>	80.9	19.1	100	199

I krysstabellen med variabler som måler fysisk voldsbruk og utenforskap (tabell 5), ser man at de som har deltatt mer enn én gang i slåsskamp, i større grad rapporterer om å ha opplevd rasisme og hatkommentarer og tenker i mindre grad på seg selv som norske. Dette er sammenlignet med de som ikke føler utenforskap. Kji-kvadrattesten viser at analysen er signifikant, og dette antyder dermed en sammenheng mellom følelse av utenforskap og det å ha vært gjentatte ganger i slåsskamp.

7.2 Multipel lineær regresjonsanalyse

Tabell 6 – Stegvis lineær regresjonsanalyser med *fysisk voldsbruk* som avhengig variabel.

	Bivariat			Modell 1			Modell 2			Modell 3			Modell 4			Modell 5		
	b	SE	p	b	SE	p	b	SE	p	b	SE	p	b	SE	p	b	SE	p
Foreldres landbakgr. (Ref: Norge)																		
<i>Ikke-vestlig</i>	.06	.02	**	-.04	.03	ns	-.04	.03	ns	-.04	.03	ns	-.04	.03	ns	-.04	.03	ns
<i>Vestlig</i>	-.00	.03	ns	-.02	.03	ns	-.02	.03	ns	-.02	.03	ns	-.02	.03	ns	-.02	.03	ns
Rasisme og hatkommen tarer (Ref: Aldri opplevd)																		
<i>Opplevd</i>	.18	.03	***	.18	.03	***	.18	.03	***	.18	.03	***	.14	.03	***	.14	.03	***
Norsk identitet (Ref: Stemmer)																		
<i>Stemmer ikke</i>	.10	.02	***	.08	.03	**	.08	.03	**	.08	.03	*	.06	.03	*	.06	.03	ns
Sosioøkonomisk status (Ref: Lav)																		
<i>Middels lav</i>	.01	.03	ns				.03	.03	ns	.02	.03	ns	.03	.03	ns	.03	.03	ns
<i>Middels</i>	-.03	.03	ns				.01	.03	ns	.01	.03	ns	.02	.03	ns	.02	.03	ns
<i>Middels høy</i>	-.06	.03	*				-.02	.03	ns	-.03	.03	ns	-.02	.03	ns	-.02	.03	ns
<i>Høy</i>	-.06	.03	*				-.01	.03	ns	-.01	.03	ns	-.01	.03	ns	-.01	.03	ns
Klassetrinn (Ref: Vg1)																		
<i>Vg2</i>	-.01	.02	ns							-.02	.02	ns	-.02	.02	ns	-.01	.02	ns
<i>Vg3</i>	-.05	.02	*							-.04	.02	ns	-.04	.02	ns	-.04	.02	ns
Tillit til politiet (Ref: Tillit)																		
<i>Ikke tillit</i>	.27	.03	***										.23	.03	***	.23	.03	***
Foreldrerel. (Ref: God relasjon)																		
<i>Mindre god eller dårlig relasjon</i>	.07	.02	***													.02	.02	ns
Konstant				.09			.09			.11			.09			.08		
R2 (%)				4.6			4.5			4.6			8.5			8.5		

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Den første kolonnen i tabell 6 viser en bivariat regresjonsanalyse for å se direkte sammenhenger mellom uavhengige variabler og avhengig variabel. Ved foreldrenes landbakgrunn ser man en økning fra referansegruppen (Norge) på 6 prosentpoeng (0.06 x 100) i bruk av fysisk vold når landbakgrunn er ikke-vestlig. Ettersom p-verdien er under 0.05, er assosiasjonen statistisk signifikant. Vestlig landbakgrunn er ikke signifikant, og gir dermed ikke sikre assosiasjoner til fysisk vold. Ved variablene som måler utenforskap øker sannsynligheten for fysisk voldsbruk med 18 prosentpoeng for de som har opplevd rasisme og hatkommentarer. Guttene som opplever å få slike kommentarer har dermed i større grad vært i slåsskamp mer enn én gang. Når det gjelder hvor norsk man føler seg, er det også en økning på 10 prosentpoeng fra referansegruppen (de som tenker på seg selv som norsk). Det vil si at jo mindre norske guttene føler seg, jo mer rapporterer de om slåssing mer enn én gang. Begge koeffisientene er statistisk signifikante.

I målet for sosioøkonomisk status er det kun guttene i kategoriene «middels høy» og «høy» som rapporterer om signifikant mindre slåssing enn referansegruppen (lav). Disse synker begge med 6 prosentpoeng. Om vi ser bort fra at de to første verdiene ikke er signifikante, er tendensen ved selve målet at jo høyere sosioøkonomisk status guttene har, jo mindre rapporterer de gjentatt fysisk voldsbruk. Analysen viser også at voldsbruk minker gradvis jo høyere klassetrinn, men bare guttene i vg3 skiller seg signifikant fra referansegruppen (vg1) ved å synke 5 prosentpoeng. Fysisk voldsbruk øker imidlertid hele 27 prosentpoeng når guttene ikke har tillit til politiet, en signifikant økning fra referansegruppen (tillit). Voldsbruken stiger også med 7 prosentpoeng hos guttene som oppgir at de har dårligere relasjon til foreldrene. Denne sammenhengen er også signifikant.

Videre i tabell 6 viser jeg utført multippel lineær regresjonsanalyse, der variablene kontrolleres for hverandre. I *modell 1* forsøker jeg å finne ut hva som skjer med landbakgrunn når variablene som måler utenforskap legges til, og hvordan utenforskap preger forholdet mellom fysisk voldsbruk og ikke-vestlig bakgrunn. I modell 1 er ikke-vestlig landbakgrunn ikke lenger signifikant. Utenforskap i form av rasisme og hatkommentarer viser derimot en økning i sannsynlighet på 18 prosentpoeng fra referansegruppen (Norge) i modellen, og kan tolkes som at de som opplever denne formen for utenforskap rapporterer om mer slåssing enn de som aldri har opplevd det. Utenforskap i form av å ikke tenke på seg selv som norsk kan tolkes på samme måte, med en økning i sannsynlighet på 8 prosentpoeng fra referansegruppen (stemmer). Begge koeffisientene er signifikante. Denne modellen viser slik en mediatoreffekt:

ikke-vestlig bakgrunn er ikke lengre signifikant når utenforskapsvariablene inkluderes. At guttene har ikke-vestlig bakgrunn er dermed ikke viktig for fysisk voldsbruk når utenforskap legges til. Utenforskap ser altså ut til å være den viktigste forklarende faktoren for slåssing i denne modellen. Det er med andre ord en tendens til sterk sammenheng mellom selve opplevelsen av utenforskap og guttenes fysiske voldsbruk. Modell 1 forklarer 4,6 prosent av variasjonen i fysisk voldsbruk.

I *modell 2*, *modell 3*, *modell 4* og *modell 5* inkluderes kontrollvariabler for å utelukke at sammenhengen mellom avhengig variabel og uavhengige variabler egentlig skyldes disse. Her ser vi altså om sammenhengen svekkes eller styrkes når bakgrunnsvariabel holdes konstant. I *modell 2* kontrolleres det for sosioøkonomisk status. Ingen av koeffisientene for sosioøkonomisk status er statistisk signifikante. Det er fortsatt utenforskap som har mest å si for fysisk voldsbruk. Modellen forklarer 4,5 prosent av variasjonen i avhengig variabel. I *modell 3* legges klassetrinn til for å kontrollere om alder påvirker sammenhengen i avhengig variabel og uavhengige variabler. Denne er heller ikke signifikant og kan dermed ikke tolkes. R² endres tilbake til 4,6 prosent.

I *modell 4* skjer det derimot noe interessant når variabelen som måler tillit til politiet legges til. Denne er statistisk signifikant og øker sannsynligheten for fysisk voldsbruk med hele 22 prosentpoeng. Det vil si at flere av guttene som opplever å ikke ha tillit til politiet, også slåss mer enn én gang. Opplevelse av utenforskap er fortsatt signifikant, og det ser altså ut til at lite tillit til politiet og opplevd utenforskap er de viktigste forklaringene for hvorfor guttene utøver fysisk vold i denne sammenhengen. Modellen forklarer 8,5 prosent av variasjonen i avhengig variabel. Til slutt kontrolleres forholdet for foreldrerelasjon i *modell 5*. Denne er ikke lenger signifikant. Utenforskap som manglende norsk identitet mister også signifikans fra tidligere modeller. Man kan altså ikke si noe sikkert om betydningen av å tenke på seg selv som norsk eller ikke i denne modellen. Det skjer ingen endringer i R² fra modell 4 til 5. Derfor står lav tillit til politiet og opplevd utenforskap som de sterkeste faktorene som forklarer sammenhengen mellom fysisk voldsbruk og alle uavhengige variabler i denne analysen.

8. Diskusjon av funn

I dette kapitlet vil jeg tolke funnene og diskutere resultatene mot hypotesene i studien.

Deretter diskuterer jeg hvordan og hvorfor denne studien er relevant for sosialt arbeid, før jeg tar for meg studiens begrensninger og gir forslag til videre forskning.

8.1 Funn og hypoteser

Resultatene fra de statistiske analysene ser i stor grad ut til å støtte hypotesene i denne studien. Resultatene viser en signifikant sammenheng mellom fysisk vold og opplevd utenforskap, men ikke-vestlig bakgrunn har ikke nødvendigvis noe å si i denne sammenheng. Det vil si at en følelse av utenforskap *kan* bidra til å forklare større grad av fysisk voldsbruk i form av å delta i slåsskamper, blant norskfødte gutter med ikke-vestlig bakgrunn i Oslo. De viktigste funnene i studien er at opplevelsen av utenforskap og manglende tillit til politiet er de to faktorene som har sterkest sammenheng med fysisk voldsbruk, og derfor forklarer mest. Samtidig er voldsbruken høyest blant de med ikke-vestlig bakgrunn, og disse opplever også utenforskap i større grad enn de med norsk og vestlig bakgrunn. Det er altså ikke guttenes ikke-vestlige bakgrunn som er forklaringen på hvorfor de slåss, men nettopp at ikke-vestlige føler seg mer utenfor og har mindre tillit til politiet. I det følgende diskuterer jeg funnene mot hver enkelt hypotese. I tillegg tar jeg opp spørsmålet om tillit til politiet og sier litt om mulige årsaker til at de andre variablene ikke er signifikante.

8.1.1 Hypotese 1: barn av ikke-vestlige føler seg mer utenfor enn barn av norske og vestlige

Hypotese 1 bekreftes allerede i tabell 2 og 3, som viser etablerte sammenhenger mellom opplevd utenforskap og landbakgrunn. Tabellene viser at guttene med ikke-vestlige foreldre har opplevd stigmatisering i vesentlig større grad (28,9 prosent) enn gutter med etnisk norske foreldre (8,1 prosent) og vestlige foreldre (6 prosent). Det samme gjelder opplevelsen av manglende tilhørighet, der guttene med ikke-vestlig bakgrunn i betydelig mindre grad tenker på seg selv som norske (52,8 prosent), sammenlignet med etnisk norske (2,5 prosent) og vestlige (18,8 prosent). Denne tendensen er forventet, sett i lys av tidligere forskning som er presentert i denne studien. Pettersen (2018) og Egge-Hoveid (2018) viser for eksempel at unge med ikke-vestlig bakgrunn opplever mindre tilhørighet til Norge og at de oftere opplever forskjellsbehandling på grunn av sin bakgrunn. Flere studier viser også en sammenheng mellom mer subtile former for etnisk diskriminering og tendenser til sosial marginalisering (se f.eks. Andersson, 2003; Fangen, 2009; Jahren, 2006; Prieur, 2004; Seeberg, 2003;

Spernes, 2006). Dette funnet kan slik kobles til det som Goffman (2009) kaller slektsbetinget stigma. Ungdommene blir stigmatisert på bakgrunn av etnisitet, rase og eventuelt religion (Goffman, 2009).

Å oppleve manglende tilhørighet til det norske samfunnet kan i noen tilfeller handle om utseende, for eksempel hvilken hudfarge man har. I denne konteksten kan manglende tilhørighet handle om at majoriteten ser på ungdommene som fremmede, selv om de er født i Norge. De kan da miste definisjonsmakten over seg selv, føle seg usynlige og at de ikke blir hørt (Salole, 2013). Det er likevel ikke slik at dersom man ikke føler tilhørighet til det norske samfunnet, så føler man ikke tilhørighet andre steder. Vanligvis trekkes mennesker mot sin egen etniske gruppe, og jo lenger unna man står majoritetssamfunnet, jo mer trekkes man mot subkulturer (Bø & Schiefloe, 2007). Guttene kan altså få oppfylt behovet for tilhørighet i ulike minoritetssamfunn eller i foreldrenes hjemland. Dette forsterkes dersom man bare har venner med samme etniske bakgrunn og samtidig behandles som en «utlending» (Schiefloe, 2003). Ungdom kan også føle en viss form for tilhørighet til det norske samfunnet, men likevel ikke identifisere seg som norske. For eksempel kan det å leve med to kulturer gjøre at man har andre alternative måter å identifisere seg på, for eksempel som flerkulturell (Jacobsen, 2002). Likevel kan det å ikke tenke på seg selv som norsk være beskrivende for at guttene mangler tilhørighet til det norske samfunnet, nettopp fordi de har vokst opp i Norge og slik sett skulle hatt gode forutsetninger for å føle seg inkludert.

Interseksjonalitet kan hjelpe oss å forstå bakgrunnen for stigmatisering og manglende tilhørighet i denne studien, og begrepet kan brukes til å ramme inn funnet fra hypotese 1. Ved å tilhøre flere sosiale kategorier er man mer utsatt for marginalisering (Crenshaw, 1991). Dette vet vi kan være skadelig, fordi man gjerne blir stående mellom eller utenfor to kulturer på samme tid (Heggen, 1999, i Øia, 2005). Spesielt synlig blir denne marginaliseringen når det gjelder enkelte kategorier, for eksempel «rase», fordi det handler om hvordan en blir sett. Det kan med andre ord prege identiteten til et individ (Alcoff, 2006, i Berg & Kristiansen, 2010). Det kan tenkes at guttene som er vokst opp i Norge med foreldre fra ikke-vestlige land, møter press fra det norske samfunnet angående hvordan de bør oppføre seg i en norsk kontekst. Samtidig møter de andre forventninger hjemmefra, og det kan tenkes at ulike kulturer og tradisjoner kolliderer. Slike kollisjoner kan for eksempel handle om kjønnsbetingede forskjeller, deltagelse på ulike arenaer i samfunnet eller forventninger til levemåte. Det er grunn til å tro at dette vil ha innvirkning på guttenes tilhørighet og

identitetsutvikling. De sosiale kategoriene som guttene befinner seg i, eksempelvis «ikke-vestlig» og «ung gutt», gjør dem utsatt for marginalisering, noe som kan skape tilhørighetsproblemer til det norske samfunnet. At unge med ikke-vestlig bakgrunn i større grad opplever å føle seg utenfor enn norske og vestlige ungdommer, er dermed et funn som også støttes av forskning.

Opplevelse av utenforskap kan være et hinder for oppbygging av sosial kapital. For personer med minoritetsbakgrunn kan opplevelsen av utenforskap forsterkes av debatter som skader tilliten mellom minoritet og majoritet, for eksempel gjennom rasistiske ytringer i politikken, som igjen skader tilgangen til sosial kapital (Rogstad, 2011, s. 166-169). Diskriminering og rasisme, skillet mellom oss og dem, kan også svekke allerede eksisterende sosial kapital (Rogstad, 2011, s. 170). Dette kan kobles til Bourdieu sin tenkning om at sosial kapital reproducerer ulikhet og brukes av elitene (Field, 2008; Nysæther, 2004), noe som kan virke ekskluderende for utsatte eller marginaliserte grupper i samfunnet (NFR, 2005, s. 22). Dette er en bakside ved sosial kapital som bånd, fordi det kan bidra til problemer med manglende integrasjon og utstøting, som har spesiell betydning for etniske minoriteters forhold til samfunnet (NFR, 2005, s. 18-22). At gutter med ikke-vestlig bakgrunn opplever utenforskap i større grad, kan ses i lys av det Bourdieu har omtalt som «sosiale lidelser». Som jeg beskrev i kapittel 4.2, eksemplifiserer Bourdieu «sosiale lidelser» med en historie om to gutter i en drabantby uten sjanser i livet eller steder å være, og det sosiale stigmaet knyttet til den enes nordafrikanske bakgrunn, og til navnet og hudfargen hans (Bourdieu, 1993, i Prieur, 2003, s. 305). Har kanskje ikke-vestlige gutter i Oslo lignende opplevelser som guttene i Bourdieu sin historie?

Kan relasjonen til foreldrene ha en betydning for det faktum at norskfødte gutter med ikke-vestlig bakgrunn i mindre grad identifiserer seg selv som norske? Vi vet at sosial kapital gjerne er noe man tilegner seg gjennom foreldre. Loury (1995) hevder at barn av foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn kan ha mindre tilgang til sosial kapital enn barn av andre foreldre, på grunn av diskriminering (i NFR, 2005, s. 19). En begrenset tilgang til sosial kapital vil sannsynligvis gjøre det vanskeligere å bli inkludert på ulike arenaer i det norske samfunnet. Selv om barna kan få tilhørighet til et miljø med samme etniske bakgrunn som dem selv, er det uansett rimelig å anta at tilhørigheten til det norske vil svekkes. Relasjonen til foreldrene er også en form for sosial kapital, et bånd som kan ha betydning for ungdommenes forhold til samfunnet, og kan bidra til eller forsterke for eksempel utstøtning og manglende integrasjon

(NFR, 2005, s. 18-22). Kan det tenkes at foreldre som sannsynligvis kom som flyktninger fra ikke-vestlige land kanskje ikke har hatt god nok tilgang til sosial kapital i det norske samfunnet? Når foreldrene mangler nære bånd når de kommer til Norge, og heller ikke har gode forutsetninger for sosial kapital som brobygging – er det sannsynlig at også barna vil ha litt dårligere forutsetninger enn de norske barna for å tilegne seg den sosiale kapitalen i samfunnet, selv om de er født i Norge.

Et spørsmål jeg stiller meg selv i denne sammenhengen er: Hvordan reagerer egentlig ungdommer på opplevelser av stigmatisering eller å føle seg utenfor, og ikke som en del av det norske? Det er ikke vanskelig å se for seg at slike opplevelser vil skape frustrasjon og sinne. Fangen (2009) hevder blant annet at enkelte reagerer med å omfavne det som skaper frykt ved stigmaet. Kan fysisk voldsbruk bli et mulig resultat av dette? Forskning viser jo at utfordrende tilpasningsstrategier til det norske samfunnet er en risikofaktor for voldsbruk (Øia, 2003). Her kan både negativ sosial kapital og selvoppyllende profetier trekkes frem som interessante diskusjonstema. Det er for eksempel ikke unormalt at dersom man kjenner seg sosialt ekskludert fra majoritetssamfunnet, trekkes man lettere mot avvikende miljø, eksempelvis voldelige nettverk. Her vil man sannsynligvis få mulighet til å opparbeide seg sosial kapital, men kanskje ikke sosial kapital som foretrekkes av majoriteten eller som gjør at vedkommende får mulighet til å bli mer inkludert i storsamfunnet (Halpern, 2005). Det er også en fare for at guttene tar på seg rollen de får fra samfunnet som utenforstående, og at de snur stigmaet til egne symboler på hvem de er – for eksempel gjengmedlemmer eller kriminelle (Moshuus, 2020). Dette leder diskusjonen videre til hypotese 2 i denne studien, som jeg drøfter videre i neste underkapittel.

8.1.2 Hypotese 2: barn av ikke-vestlige er mer fysisk voldelige enn barn av norske og vestlige

I hypotese 2 foreslår jeg at de med ikke-vestlig bakgrunn er mer involvert i fysisk voldsbruk enn de med etnisk norsk og vestlig bakgrunn. For det første ser vi allerede i tabell 1 at guttene med foreldre fra ikke-vestlige land i større grad har deltatt i slåsskamp mer enn én gang (15,6 prosent), sammenlignet med de med norsk (9,5 prosent) og vestlig (9,4 prosent) bakgrunn. I bivariat regresjon ser vi også at sammenhengen mellom ikke-vestlig bakgrunn og fysisk voldsbruk er signifikant, og viser at fysisk voldsbruk øker når guttene har ikke-vestlig bakgrunn. Ut ifra disse analysene ser det ut til at guttene med ikke-vestlig bakgrunn er mer involvert i fysisk voldsbruk, et funn som dermed bekrefter hypotese 2. Heller ikke dette funnet er spesielt overraskende, fordi tidligere forskning viser samme tendens. Generelt er

gutter med ikke-vestlig bakgrunn overrepresentert i kriminalstatistikken, spesielt når det kommer til voldsbruk. Overvekten av disse er norskfødte med to ikke-vestlige foreldre, og de utøver vold i større grad enn de med norske foreldre og de med bare én utenlandsk forelder (Andersen et al., 2017; Skarðhamar et al., 2011; Skarðhamar, 2006; Næss, 2006; Torgersen, 2001).

Kan det at gutter med ikke vestlig bakgrunn slåss mer enn gutter med norsk og vestlig bakgrunn tenkes å ha en sammenheng med sosial kapital? Sosioøkonomisk status sier noe om tilgangen et individ eller en familie har til å tilegne seg sosial kapital i samfunnet de bor i. Familiens sosioøkonomiske status kan slik ha betydning for fysisk voldsbruk blant ungdom. Politiet i Oslo mener for eksempel at ungdomsvold skjer i tettbygde strøk og i bydeler som generelt er fattige, eksempelvis Grønland og Stovner, der det er store forskjeller i sosioøkonomisk status (Sætre et al., 2018). Disse er også de mest innvandrertette områdene i Oslo (Høydahl, 2015). Det er med andre ord sannsynlig at guttene med ikke-vestlig bakgrunn vokser opp i disse bydelene, og dermed er mer utsatt for å havne i voldelige miljøer enn ungdommene som vokser opp med norske og vestlige foreldre.

Fra et interseksjonelt perspektiv med fokus på overlappende identiteter (Cho et al., 2013) og sosiale kategorier som virker sammen (Crenshaw, 1991), er det grunn til å anta at gutter med ikke-vestlig bakgrunn i denne studien befinner seg i flere sosiale kategorier som gjør dem utsatte for utenforskap, enn gutter med norsk og vestlig bakgrunn. For eksempel er de gutter i en viss alder, og de har en annen etnisitet enn norsk. Dette er kategorier som stemmer overens med det som kan omtales som den «typiske» voldsutøveren, eller eventuelt slåsskampers tydelige sosiale profil (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Slåsskampene foregår i stor grad i Oslo og utøves av gutter på videregående og ungdomsskole. Flertallet har lav sosioøkonomisk status og innvandrerbakgrunn (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Kan det tenkes at guttene med ikke-vestlig bakgrunn slåss mer fordi de kjenner seg forhåndsdømt på grunn av de sosiale kategoriene de befinner seg i? Det er ikke sikkert at guttene som slåss har reflektert så langt som dette, men underliggende maktstrukturer er heller ikke lett å identifisere eller å selv bli klar over. Kanskje skjer det ubevisst? Kanskje påvirkes de av andre som er i samme situasjon som dem? Forskning viser uansett at når ungdom blir stigmatiserte eller sett på som kriminelle, vil de til slutt kunne identifisere seg med denne rollen og leve opp til forventningene (Jacobsen & Kristiansen, 2009; Bekeng, 2012).

Loury (1995) sin tilnærming til sosial kapital, som jeg diskuterte under hypotese 1, er relevant også for dette funnet. Loury betrakter foreldre som viktige for unges tilgang til sosial kapital, men tilgangen er mer begrenset for barn av etniske minoriteter på grunn av foreldrenes posisjon og manglende nære bånd i samfunnet (i NFR, 2005, s. 19). Som Shetgiri, Lee, Tillitski & Flores (2014) viser til kan også slåssing være nært koblet sammen med foreldres holdninger, og hvorvidt ungdommene lærer seg å finne alternative løsninger til volden. Sånn sett eksisterer det en tvetydighet ved denne formen for sosial kapital, ved at båndene kan utarte seg både til noe negativt og noe positivt. Nære bånd kan bidra til å redusere risikoen for kriminell og avvikende atferd, og dette er jo utelukkende positivt. På den andre siden kan fraværet av nære bånd gi økt risiko for kriminalitet og vold (Halpern, 2005).

Når vi ser dette i sammenheng med funnet i hypotese 2: Kan det indikere at barn av ikke-vestlige foreldre har færre nære bånd enn barn av norske og vestlige foreldre fordi de slåss mer? Eller handler det heller om tilgangen de har til å opparbeide seg gjeldende sosial kapital i samfunnet de lever i? Teorien om negativ sosial kapital kan slik kobles til dette funnet. Fra hypotese 1 vet vi at ikke-vestlige gutter i større grad føler seg utenfor. La oss se for oss at guttene med ikke-vestlig bakgrunn, som også føler seg mer utenfor, har problemer med å få god nok tilgang til sosial kapital – enten det er på grunn av foreldrenes posisjon eller av andre grunner. Et samhold mellom personer som føler seg utenfor eller sosialt ekskluderte, kan lede guttene til voldelige miljøer, hevder Lauglo (2010). Disse voldelige miljøene gir tette bånd og tilgang til sosial kapital – men ikke nødvendigvis sosial kapital som storsamfunnet forventer, og guttene blir dermed ikke inkluderte. Snakker vi om en slags «evig runddans» her? Konsekvensene av dette diskuteres videre i neste underkapittel.

Hva kan være årsaker til at gutter med ikke-vestlig bakgrunn rapporterer at de deltar oftere i slåsskamp enn gutter med norsk og vestlig bakgrunn? Prieur (2004) trekker frem forhold som er felles for alle, slik som dårlige oppvekstforhold, mishandling, skoletap og lignende. Lavere sosial klasse og utsatte bomiljøer trekkes dog frem som særlig viktige forklaringer for innvandrere i denne sammenheng (Prieur, 2004). Det er grunn til å tro at disse forklaringene også gjelder for norskfødte gutter med ikke-vestlige bakgrunn, og at det også for dem er lettere å komme i kontakt med voldelige miljøer når man eksempelvis bor i bydeler med en mengde sosiale problemer (Prieur, 2004). Politiet nevner også samfunnsgeografisk dimensjon og klasseperspektiv som mulige årsaksforklaringer for høy fysisk voldsbruk blant ungdom i

Oslo, men spesielt for ungdomsvold er det de kaller parallellsamfunn: altså at det oppstår subkulturer med andre normer enn i storsamfunnet, gjerne i innvandrertette områder i Oslo Øst (Sætre et al., 2018). Gjenger og subkulturer kan som tidligere nevnt bidra til fremme kriminalitet, der voldsutøvelse glorifiseres (Prieur, 2004). Dette leder diskusjonen mot en annen dimensjon av voldsbruken som foregår i Oslo, nemlig gjengmiljøet.

Politiet beskriver en økning i fysisk voldsbruk i Oslo, som de er bekymret for. En del av denne økningen skyldes et økende antall slåsskamper i ungdomsmiljøet i Oslo (Kjenn & Bakosgjelten, 2018). Media har vært spesielt opptatt av ungdomsgjenger i denne sammenhengen, gjenger der flertallet gjerne har innvandrerbakgrunn. Mange av disse ungdommene tilhører et bredt nettverk i Oslo sentrum og på Grønland og Tøyen (Kjenn & Bakosgjelten, 2018). Det ser også ut til å være norskfødte barn av innvandrere som dominerer gatene i de innvandrertette bydelene i Oslo (Khalifeh, 2017), for eksempel sentrumsnære deler av Grünerløkka og Gamle Oslo (Høydahl, 2015). Dette med gjengnettverk kan knyttes til fysisk vold fordi voldsbruk ofte er en del av verdisystemet i slike gjenger (Bjørgo, 2000). Bjørgo (2000) hevder at ungdommer blir medlem i gjenger for å få oppfylt grunnleggende sosiale og psykologiske behov de ikke har fått oppfylt i andre sammenhenger. De har gjerne opplevd diskriminering og krenkelser, for eksempel i forbindelse med å bli stoppet for politisjekker, noe som ungdommene ofte mener skjer på bakgrunn av for eksempel hudfarge. Vi vet at diskriminering er kriminalitetsfremmende, og at det skaper sterk frustrasjon og følelse av utenforskap (Bjørgo, 2000). Det er grunn til å tro at slike opplevelser vil være sterkere til stede for ungdom med ikke-vestlig bakgrunn, fordi de for eksempel har mørk hudfarge. Kan dette være noe av årsaken til at guttene med ikke-vestlig bakgrunn er mer fysisk voldelige enn de med norsk og vestlig bakgrunn?

Forskning viser at ungdommer gjerne slåss for å opprettholde respekt, for selvforsvar eller på grunn av sinne (Shetgiri et al., 2014). Et eksempel er minoritetsungdommene på Furuset, som drev kollektiv voldsutøvelse på grunn av mangel på respekt og for å beskytte sine egne (Rosten, 2017). Spørsmålet er hvor sinnet kommer fra, hva de opplever som mangel på respekt og hva de forsvarer seg mot? Dette finnes det nok ulike og komplekse forklaringer på, men både Skarðhamar (2006) og Prieur (2004) hevder at deler av innvandreres kriminalitet kan skyldes opplevd diskriminering, for eksempel knyttet til forskjellsbehandling på grunn av hudfarge og språk, fra blant andre politiet. Øia (2003) kobler også problematferd til opplevd rasisme og politiet foreslår marginalisering som årsak til økende fysisk voldsbruk (Sætre et

al., 2018). Slike forklaringer vil jeg anta at i stor grad gjelder for gutter med ikke-vestlig bakgrunn oppvokst i Oslo, og at disse i betydelig større grad opplever hendelser som beskrevet her sammenlignet med gutter med norsk og vestlig bakgrunn. Fysisk voldsbruk og opplevd utenforskap – finnes det en forklarende sammenheng her? Dette diskuteres videre under hypotese 3, som tar for seg nettopp mediatoreffekt-funnet i denne studien.

8.1.3 Hypotese 3: mediatoreffekten – utenforskap som viktigste forklaring på fysisk voldsbruk

Når hypotese 1 og 2 bekreftes, blir den tredje og siste hypotesen i studien svært interessant. Funnene som bekrefter hypotese 1 viser at barn av ikke-vestlige opplever utenforskap i større grad enn barn av etnisk norske og vestlige. Funnene som bekrefter hypotese 2 viser at ikke-vestlige gutter deltar i slåsskamp oftere enn etnisk norske og vestlige gutter.

Regresjonsanalysen (tabell 4) viser et svært interessant funn her, nemlig en mediatoreffekt: ikke-vestlig bakgrunn er ikke lenger signifikant når variabler som måler utenforskap legges til. Utenforskapsvariablene er derimot signifikante. Det vil si at det er selve opplevelsen av utenforskap som ser ut til å ha mest å si for om guttene velger å slåss. Man kan dermed ikke hevde at guttenes landbakgrunn er det som forklarer deltagelsen deres i slåsskamper, men utenforskap trer inn som en mediator eller forklarende faktor, og på den måten kan man tolke voldsbruken som en følge av opplevd rasisme, hatkommentarer og det å ikke føle seg norsk. Dette indikerer altså at opplevd utenforskap, og ikke deres ikke-vestlige bakgrunn, er den viktigste grunnen til at guttene slåss.

Denne såkalte mediatoreffekten er svært interessant, og kan kobles til tidligere forskning presentert i denne studien. Isdal (2000) snakker om vold som en reaksjon på opplevd urettferdighet, for eksempel opplevelser av gjentatt avvisning på grunn av bakgrunn. Når man ser at guttene som har opplevd utenforskap i form av rasisme og hatkommentarer oppgir å ha vært i slåsskamp flere ganger, kan man tenke seg at det handler om utløp for frustrasjon. Følelsen av å ikke bli inkludert i samfunnet kan skape grobunn for skam, sinne og aggresjon hos de som opplever det, og vil sannsynligvis bidra til at man lettere søker tilhørighet i miljøer som gir deg bekreftelse. Slik kan man også bli mer mottakelig for eksempelvis hevn eller hatefulle holdninger (Salole, 2015).

Noe som også er svært interessant i analysene, er at en så stor del (19,1 prosent) av guttene som svarer at de har opplevd utenforskap i form av å ikke tenke på seg selv som norsk, også har vært oftere i slåsskamp (tabell 1 og 5). Denne typen av utenforskap er spesielt utbredt

blant guttene med ikke-vestlige foreldre (52,8 prosent) (tabell 3). At guttene ikke tenker på seg selv som norske, til tross for at de er født i Norge, kan vitne om manglende tilhørighet til det norske samfunnet. Handler dette om utløp for ren frustrasjon? Eller er det en følge av å vokse opp i to ulike kulturer med på mange måter motsetningsfulle referanserammer, som gjør at man ikke helt klarer å definere seg som hverken eller? På den ene siden står familien med sine prinsipper, og på den andre siden står det norske samfunnet med sine forventninger (Salole, 2015). I mange tilfeller vil nok dette også skape frustrasjon.

Som vi også vet kan slåsskamper og fysisk voldsbruk få følger videre i livet, for eksempel økt risiko for sosial marginalisering (Frøyland & von Soest, 2019). Om vi knytter dette til hypotese 3, støtter altså tidligere forskning at opplevelser av utenforskap kan lede til voldsbruk, som igjen fører til sosial marginalisering. For å gjøre dette direkte relevant for guttene med ikke-vestlige foreldre, kan studien til Bekeng (2012) nyttes. Bekeng tar utgangspunkt i overrepresentasjonen i voldsbruk blant unge menn i flerkulturelle miljøer i Oslo samt medias fremstilling knyttet til innvandrere og vold. Hun finner at når mennene opplever stigmatisering knyttet til etnisitet og hudfarge og i tillegg opplever å bli sett på som kriminelle, oppfører de seg like gjerne slik (Bekeng, 2012).

Bekengs studie illustrerer altså hvordan stigmatisering, som jeg i denne oppgaven definerer som en form for følelse av utenforskap, i verste fall kan lede til det man kaller selvoppfyllende profetier. Sollund (2007) studerer forholdet mellom etniske minoriteter og politiet, og finner at minoritetene ofte tolker erfaringer fra politiet som rasistiske samtidig som politiet også har dårlige erfaringer med minoritetsguttene. Dette vil kunne skape mistillit og slik selvoppfyllende profetier (Sollund, 2007). Dette med tillit til politiet ser jeg som svært interessant i kombinasjon med utenforskap og vold blant unge med ikke-vestlig bakgrunn, fordi jeg tenker at det som ligger bak denne tilliten, eller eventuelt mistilliten, i stor grad kan handle om hvordan ungdommene opplever møter med politiet. Det er rimelig å tro at politiet, som representerer ordensmakten i staten Norge, vil ha mye å si for om gutter med ikke-vestlig bakgrunn føler seg likeverdige og inkluderte i det norske samfunnet, sammenlignet med etnisk norske og vestlige. Vi vet at diskriminering kan være utløsende for aggresjon og følelse av utenforskap, i tillegg til å minske tillit til samfunnet man lever i (Bjørge & Carlsson, 1999). I analysene i denne studien undersøkte jeg derfor om graden av tillit til politiet kan påvirke den fysiske voldsbruken, og resultatet viser nettopp dette: at lav tillit til politiet har

sterk sammenheng med fysisk voldsbruk. Dette er et såpass interessant funn at det fortjener mer oppmerksomhet i underkapittel 8.1.4.

For å få en bredere forståelse for konteksten denne mediatoreffekten inngår i, vil jeg bruke teoriene om sosial kapital og interseksjonalitet også her. Bourdieu hevder at elitens sterke sosiale kapital kan være en ulempe for utsatte og marginaliserte grupper i samfunnet og at sosial kapital ikke nødvendigvis er positivt for samfunnet i alle tilfeller (i NFR, 2005, s. 22). Som nevnt i kapittel 8.1.1 er det gjerne slik at ungdom som kjenner seg ekskluderte fra majoritetssamfunnet, kan trekkes mot rivaliserende og avvikende nettverk der kriminalitet og vold er både akseptert og nærmest forventet. På denne måten opparbeider de seg en viss form for sosial kapital, som ikke nødvendigvis er sett på som god eller akseptert i storsamfunnet (Halpern, 2005, s. 118-119). Fra før vet vi at majoritetssamfunnet har en slags definisjonsmakt over hvilke sosiale kategorier som er favoriserte i samfunnet og hvilke som gir dårligere forutsetninger. Som jeg drøftet i delkapittel 8.1.1 og delvis i 8.1.2, befinner unge gutter med ikke-vestlig bakgrunn seg gjerne i sosiale kategorier som kan gi dårligere forutsetninger i storsamfunnet. For eksempel kan ikke-vestlig etnisitet gjøre det vanskeligere å komme inn på arbeidsmarkedet, samtidig som man er i en mer utsatt posisjon for å oppleve rasisme. Som Crenshaw (1991) viser til når hun snakker om sosial marginalisering som en følge av at kategoriene virker sammen, kan guttene også forhåndsømmes på grunn av sosiale kategorier de befinner seg i: som den typiske voldsutøveren i Oslo, slik jeg har drøftet tidligere. Det er dermed grunn til å tro at overlappende identiteter (Cho et al., 2013) som guttene i min studie har, gir større risiko for opplevelse av utenforskap. Men kan det igjen bidra til at guttene også slåss mer?

Negativ sosial kapital handler om ukonvensjonelle og avvikende relasjoner eller grupper (Liu, 1999, i Halpern, 2005, s. 119), og det kan for eksempel knyttes til voldelige ungdomsgjenger i deler av innvandrer miljøet (NFR, 2005, s. 34). Gjengens form er gjerne et lukket miljø der den sosiale kapitalen er av båndtypen, men med lite sosial kapital som bro. Som jeg har nevnt tidligere i studien, blir ungdommer ofte medlem i gjenger for å få dekket sosiale og psykologiske behov som de ikke får dekket andre steder. Innad i gjengen vil de sannsynligvis utvikle nære relasjoner og dermed få tilgang til den formen for sosial kapital som kan forstås som bånd. Samtidig kan medlemskap i gjengen føre med seg visse forventninger for eksempel om voldelig atferd, og slik utvikles gjerne en form for sosial kapital som ikke ønskes av majoritetssamfunnet – altså det man kan kalle negativ sosial kapital. Slike krav til

gruppemedlemmene av en gjeng er en negativ konsekvens av sosial kapital som bånd. En negativ konsekvens er også at nære bånd innad i gjengen kan skape en felles følelse av motgang og opposisjon til storsamfunnet (Portes, 1998, s. 15-18). At gjengmedlemmene utvikler negativ sosial kapital begrenser også mulighetene deres til å oppnå sosial kapital som brobygging mellom ulike miljø eller deler av samfunnet, og det hindrer også mulighetene for å inkluderes i samfunnet igjen.

Årsakene til fysisk voldsbruk som jeg har sett på og forsøkt å forstå i min studie, er bare noen få av flere forklaringer, og det må nevnes at det finnes mange flere og individuelle årsaker til at gutter både med og uten ikke-vestlig bakgrunn slåss, som ikke tas med i betraktning her. Funnet i hypotese 3 viser uansett at etnisk bakgrunn har lite å si for om guttene i min studie deltar i slåsskamp, og at opplevelse av utenforskap er den viktigste forklaringen. Det kan være nyttig å tenke over når man leser medieoppslag om ungdomsvolden i Oslo, hvordan disse sakene vinkles og hva mediefremstillingene egentlig bidrar til. Kan slike oppslag forsterke effekten av opplevd utenforskap? Gjør det «vondt verre»?

8.1.4 Andre forklaringer på fysisk voldsbruk: lav tillit til politiet har sammenheng med fysisk voldsbruk

Lav tillit til politiet ser ut til å være forklarende både for opplevelser av utenforskap og for fysisk voldsbruk. I regresjonsanalysen i denne oppgaven kontrollerer jeg for om tillit til politiet kan forklare noe av sammenhengen mellom fysisk voldsbruk, ikke-vestlig bakgrunn og utenforskap (og andre bakgrunnsvariabler). Funnet skiller seg ut som svært interessant for studien. Variabelen som måler tillit til politiet, har nemlig signifikant sammenheng med fysisk voldsbruk, kontrollert for landbakgrunn, utenforskap og resten av bakgrunnsvariablene. Det betyr at lav tillit til politiet er en viktig forklaringsvariabel for hvorfor guttene i denne studien slåss.

Både Sollund (2007) og Bjørge og Carlsson (1999) viser til at negative politimøter har mye å si for utenforskapsfølelse, selvoppfyllende profetier og kriminalitet, så sånn sett er ikke dette et veldig overraskende funn. At gutter som er fysisk voldelige og dermed driver kriminalitet, også har lav tillit til politiet er heller ikke uforventet. Likevel var det ikke forventet at sammenhengen mellom tillit til politiet og voldsbruken skulle være fullt så sterk - faktisk øker den fysiske voldsbruken mer når guttene har lav tillit til politiet enn når de opplever utenforskap. Ikke i stor grad, men noe. Fordi variablene for opplevelse av utenforskap fortsatt

er signifikante, er utenforskap likevel den tydeligste forklaringen på fysisk voldsbruk i denne sammenhengen, men det henger også sammen med opplevelsen av lav tillit til politiet. Jeg har altså funnet en spuriøs forklaring på sammenhengen med fysisk voldsbruk; lav tillit til politiet har sammenheng med at gutter deltar i slåsskamp ofte. Hva betyr dette?

Å til stadighet bli stoppet av politiet for grunner som føles urettferdige og som ungdommer opplever handler om hudfarge og utseende, kan som nevnt skape frustrasjon. Frustrasjonen kan føre til at ungdommer trekkes mot voldelige gjenger. Det er naturlig å søke andre steder dersom man ikke opplever tilhørighet, fordi tilhørighet handler om å føle seg akseptert og inkludert. I det ligger også viktigheten av tillit til samfunnet man lever i, deriblant politiet, for å føle seg som en del av det norske samfunnet (Frøyland & Gjerustad, 2012). På denne måten kan lav tillit til politiet henge sammen med en opplevelse av utenforskap, fordi møter med politiet kan få ungdom til å reflektere over identitetsfølelse og videre en følelse av å ikke høre til (Solhjell et al., 2019). Dette vil i stor grad være kriminalitetsfremmende og kan i verste fall lede ungdommer mot voldelige gjenger (Bjørge & Carlsson, 1999; Bjørge, 2000). Her er vi igjen inne på det som kalles selvoppfyllende profetier. Som nevnt mener Sollund (2007) at det foreligger en latent konflikt i møte mellom politi og minoriteter, og at minoritetene tolker sine erfaringer med politiet som rasisme. Politiet har også dårlige erfaringer i møte med minoriteter. Sollund (2007) mener da at disse dårlige erfaringene vil føre til mistillit, og i verste fall ende opp som selvoppfyllende profetier. Det vil si at ungdommer tar på seg rollen de opplever å få fra for eksempel politiet, og at de oppfører seg deretter. Kan dette være noe av årsaken til at unge med minoritetsbakgrunn fremstår mer voldelige og kriminelle enn for eksempel etnisk norske ungdommer?

Skarðhamar (2006) mener at unge med ikke-vestlig bakgrunn har dobbelt så stor sjans for å bli siktet av politiet, sammenlignet med personer uten innvandrerbakgrunn. Min studie viser imidlertid at ikke-vestlig bakgrunn har liten betydning for fysisk voldsbruk, når lav tillit til politiet og opplevelse av utenforskap som følge av rasisme og hatkommentarer tas i betraktning. Det vil si at foreldrenes landbakgrunn ikke er en viktig forklaring på fysisk voldsbruk, dersom guttene opplever utenforskap og har lav tillit til politiet. Når man leser hva Sollund (2007) og Skarðhamar (2006) viser til, kan det ved første øyekast se ut som mitt funn kolliderer med forskningen. Men at det å være minoritet ikke er en fremtredende årsaksfaktor i min studie, trenger nødvendigvis ikke bety at minoritetsbakgrunn ikke er forklarende for lav tillit til politiet i seg selv. Slik forskningen til Sollund (2007) og Skarðhamar (2006) viser, er

det grunn til å tro at unge med ikke-vestlig bakgrunn i større grad har negative erfaringer med politiet, enn unge med norsk og vestlig bakgrunn. Funnet i studien min antyder derfor bare at opplevelse av utenforskap og lav tillit til politiet er det som forklarer fysisk voldsbruk i størst grad, mer enn landbakgrunn gjør. Fordi ikke-vestlig bakgrunn mister signifikans, kan jeg ikke si noe om denne sammenhengen i dette tilfellet.

Forholdet mellom fysisk voldsbruk, landbakgrunn og opplevd utenforskap har blitt kontrollert for flere spuriøse sammenhenger. Bortsett fra tillit til politiet, ser imidlertid de fleste av variablene som det kontrolleres for, ut til å ha liten innvirkning på dette forholdet. Ifølge Ung i Oslo (2018, s. 68, 71) har ungdommene som er voldelige og som deltar i slåsskamp ofte lav sosioøkonomisk status. Sosialt nettverk og klassebakgrunn kan også ha betydning for hvordan man takler å oppleve rasisme og diskriminering (Fangen, 2006). I denne studien er kun middels høy og høy sosioøkonomisk status signifikant i bivariat regresjon, og det viser at unge med en slik sosioøkonomisk status slåss i mindre grad enn de med lav eller middels lav sosioøkonomisk status. Men når utenforskapsvariablene legges til, er ikke lenger middels høy og høy sosioøkonomisk status signifikante. At sosioøkonomisk status ikke er signifikant, betyr ikke nødvendigvis at det ikke er viktig i forklaringen av hvorfor ungdom slåss, men funnet antyder at opplevelser av utenforskap og lav tillit til politiet er de viktigste forklaringene for fysisk voldsbruk i denne sammenhengen. Det kan også være andre grunner til at sosioøkonomisk status ikke er signifikant, for eksempel kan det skyldes måten variabelen er satt sammen på. Samlemålet måler for eksempel kun materialistiske ressurser, og ikke psykososiale ressurser i familien. Det er også en mulighet at ungdommene ikke har oversikt over familiens sosioøkonomiske status, eller finner det stigmatiserende å innrømme at den er lav.

Klassetrinns-variabelen er heller ikke signifikant. Dette er ikke så overaskende med tanke på at utvalget er forholdsvis lite og kun omfatter videregående elever. Variabelen for vg3 er dog signifikant i bivariat regresjon, og viser dermed at fysisk voldsbruk faktisk synker på dette alderstrinnet. Denne tendensen stemmer overens med det som Ung i Oslo (2018, s.71) beskriver, nemlig at fysisk voldsbruk er høyest på ungdomsskolen, og synker gradvis mot vg3. Når klassetrinns-variabelen ikke er signifikant i regresjonen, kan den heller ikke tolkes videre, og jeg antar da at alder ikke har spesiell betydning for fysisk voldsbruk, så lenge guttene også har opplevd utenforskap og har lav tillit til politiet.

Sammenhengen mellom foreldrerelasjon og fysisk vold er signifikant i bivariat regresjon. Dette stemmer overens med at fraværet av nære bånd er vesentlig for at enkelte blir kriminelle eller voldelige, fordi tendensen viser at fysisk voldsbruk øker når guttene har dårligere relasjon til foreldrene (Halpern, 2005). Hva kan da være grunnen til at foreldrerelasjonen mister signifikans når landbakgrunn, utenforskap og resten av kontrollvariablene legges til? Det er vanskelig å si, fordi vi ikke vet nøyaktig hva som skyldes at denne variabelen ikke er signifikant. På den ene siden kan det handle om at andre variabler i modellen er mer forklarende for fysisk voldsbruk enn foreldrerelasjon, og at foreldrerelasjon dermed ikke gir signifikant utslag på voldsbruk. På en annen side kan det handle om hvordan variabelen er konstruert. Fordi variabelen er konstruert på bakgrunn av PBI (se kapittel 6 for videre beskrivelse), er det dog liten grunn til å tro at selve konstruksjonen er årsaken i dette tilfellet. Interessant er det uansett at utenforskap i form av manglende følelse av norsk identitet mister signifikans når foreldrerelasjon legges til. Når foreldrerelasjon inkluderes, har det dermed ikke lenger noen betydning for den fysiske volden om guttene tenker på seg selv som norske eller ikke. Det ser altså ut til at følelser av utenforskap som følge av opplevd rasisme og hatkommentarer samt lav tillit til politiet, er det vi med sikkerhet kan si har størst betydning for graden av fysisk voldsbruk etter å ha kontrollert for alle bakgrunnsvariabler.

8.2 Opplevd utenforskap, fysisk voldsbruk og sosialt arbeid

Tematikken i denne studien har både sosialfaglig og samfunnsvitenskapelig relevans, fordi utfordringer knyttet til ungdom med minoritetsbakgrunn er noe yrkesutøvere i dette feltet ofte møter på. Barn født i Norge av innvandrere er også en gruppe som med tiden blir en større del av det norske samfunnet, og som det derfor er sosialfaglig interessant å forske nærmere på. I samfunnsvitenskapen har det for eksempel vært en utfordring å utvikle teori om hvordan og under hvilke betingelser barn av innvandrere reagerer på ulike former for opplevd stereotypisering og ekskludering fra samfunnet rundt (Lauglo, 2010, s. 37). De siste årene har det også innen sosialt arbeid vært mye oppmerksomhet rundt unge menn med innvandrerbakgrunn og kriminalitet. I forskningen og ikke minst i massemedia, har dette vært et svært omdiskutert tema (Prieur, 2004, s. 80). Som jeg har drøftet i denne studien, viser forskning at det ser ut til å være en sammenheng mellom voldsbruk og opplevelser av utenforskap hos unge menn med ikke-vestlig bakgrunn, noe funnene i min studie også bekrefter. Derfor er det viktig at yrkesutøvere som møter disse ungdommene er bevisst disse utfordringene.

Et sosial kapital-perspektiv kan hjelpe sosialarbeidere med å forstå hvordan forholdet til samfunnet kan påvirke klientens ressurser og ikke minst trivsel (Nysæther, 2004). I denne studien diskuteres for eksempel det som kalles negativ sosial kapital. En slik negativ sosial kapital kan begrense individets ressurser og føre til en opplevelse av å være utenfor samfunnet. For sosialarbeidere kan kunnskap om dette bidra til bedre forståelse for hvorfor ungdom blir fysisk voldelige og slik blir en slags ulempe for samfunnet de lever i. Videre kan et interseksjonelt perspektiv hjelpe sosialarbeidere til å forstå hva som ligger bak det som Cho, Crenshaw og McCall (2013) kaller overlappende identiteter, og hvordan det kan påvirke unge gutter med ikke-vestlig bakgrunn. Kunnskap om overlappende identiteter vil kunne bidra til forståelse for hvordan kategorier som virker sammen kan føre til sosial marginalisering (Crenshaw, 1991) og hvordan maktstrukturer i samfunnet påvirker hvem som utsettes for dette.

Som sosialfaglig yrkesutøver er man bundet til et knippe verdier for utøvelse av sosialfaglig arbeid, forankret i Fellesorganisasjonens (FO) yrkesetiske grunnlagsdokument. For tematikken i denne studien er to av disse verdiene særlig aktuelle, nemlig *solidaritet og rettferdighet* og *anerkjennelse av ulikhet og ikke-diskriminering*. Førstnevnte verdi erkjenner at mennesker er gjensidig avhengig av hverandre, og at yrkesutøveren derfor skal fremme solidaritet mellom individer og grupper. Yrkesutøveren har også ansvar for å bidra til rettferdig fordeling av samfunnets goder, og for å bedre levekår for utsatte grupper i samfunnet. Derfor er det blant annet viktig å arbeide for at ungdommer med ulik etnisk bakgrunn skal føle tilhørighet til samfunnet de lever i. Sistnevnte verdi viser til at yrkesutøvere skal strebe etter å unngå og i tillegg bekjempe urimelig forskjellsbehandling av mennesker på grunnlag av etnisitet, kultur, religion, kjønn, alder, sosial og økonomisk status og annet (Fellesorganisasjonen, 2015, s. 5-7). Det blir dermed viktig å jobbe for å forebygge og bekjempe stigmatisering av ungdommer med en annen bakgrunn enn etnisk norsk.

Denne studien søker slik å bidra til økt kunnskap og mer forskning om hvordan man bør møte norske ungdommer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, som til tross for å være norske statsborgere kjenner på manglende tilhørighet til det norske samfunnet og som kjenner seg utenfor. Økt kunnskap om dette er både av sosialfaglig interesse og relevant for yrkesutøvelsen. Denne kunnskapen kan bidra til mer forståelse for ulike måter ungdommer uttrykker frustrasjon på, og for hvordan det er å vokse opp som norsk og samtidig som en etnisk minoritet i hovedstaden. Forhåpentligvis kan studien bidra til bedre samarbeid mellom

sosialarbeidere og andre profesjoner, for eksempel politi, samt gi bredere kunnskap om individuelle utfordringer som kan bedre disse profesjonenes arbeid i møte med Oslo-ungdom med minoritetsbakgrunn.

8.3 Studiens begrensninger

Det er viktig å redegjøre for noen begrensninger ved denne studien. Først og fremst er det viktig å nevne at dette er en tverrsnittstudie, og jeg kan av den grunn ikke si noe om kausale årsaksforhold. Dermed begrenses tolkningsmulighetene for funnene i denne studien (Thrane, 2018, s. 146). Studien har kun etablert sammenhenger mellom variabler og ikke retninger på forholdet. Den kan altså ikke si noe om direkte påvirkning fra en variabel til en annen, bare om hvorvidt det eksisterer en sammenheng.

For det andre har jeg, på grunn av emnets omfang, sett meg nødt til å avgrense noe. Jeg har avgrenset vold til å kun handle om fysisk vold. Vold er et bredt begrep, og dersom jeg skulle dekket alle former for vold, ville det krevd mer enn jeg har mulighet til i en slik oppgave. Fysisk vold er også den mest relevante formen for vold i denne sammenhengen, både fordi det er den formen politiet i Oslo er mest bekymret for, og fordi det kan handle om å få utløp for frustrasjon eller sinne (se f.eks. Isdal, 2000). Videre bringer begrepet utenforskap noen utfordringer på banen. Også dette er et vidt begrep som kan ha flere betydninger. Jeg har derfor valgt å begrense begrepet til å handle om opplevelser av stigmatisering og manglende tilhørighet til det norske samfunnet. Dette har jeg gjort for å gjøre fenomenet mer målbart og relevant for temaet i denne masteroppgaven.

Denne studien tar kun for seg gutter. Jenter har blitt ekskludert fordi slåsskamper er et klart guttefenomen (Ung i Oslo, 2018, s. 71). For videre forskning vil det like fullt kunne være interessant å se mer i jentenes retning også, spesielt med tanke på opplevelse av utenforskap (se videre begrunnelse i kapittel 8.3.1). Fordi hovedfokuset i denne studien er på ungdom som er født i Norge av to foreldre med utenlandsk bakgrunn, er ikke flyktninger, adopterte eller barn av kun én innvandrers inkludert i utvalget. Disse gruppene kan det også være interessant å inkludere i videre forskning. På grunn av anonymisering av datautvalget har jeg kun hatt tilgang til svar fra elever ved videregående skole. Ungdomsskolesvarene ble utilgjengelige når jeg fikk informasjon om foreldres landbakgrunn. Det er viktig å bemerke at funnene i denne oppgaven ikke kan generaliseres til for eksempel jenter, andre ungdommer på nasjonalt nivå, i andre land eller i andre aldersgrupper.

For det tredje, eksisterer det som regel noen svakheter ved en studie som dette som er viktige å diskutere. Som nevnt i kapittel 6.4, beskrives datakvaliteten i Ung i Oslo- undersøkelsen fra 2018 jevnt over som god, blant annet fordi materialet gir et godt generelt bilde av Osloulngdommen (Ung i Oslo, 2018, s. 10). Jeg har likevel redegjort for noen trekk ved datamaterialet som det er viktig å merke seg, for eksempel lavere deltakelse blant elever på vg2 og vg3 enn på vg1 og ungdomsskoletrinnene. At analysene i denne studien kun baserer seg på svar fra elever på de videregående trinnene, kan sees som en svakhet ved funnene i analysen. Aldersvariasjonen er derimot ikke så stor at man trenger å vekte opp trinnene for denne undersøkelsen (Ung i Oslo, 2018, s.10). Det ville like fullt gjort analysen mer interessant om jeg hadde hatt tilgang til alle klassetrinn, da voldsbruken er høyest i ungdomsskolealder (Ung i Oslo, 2018, s. 71). Dette har som nevnt dessverre ikke vært mulig på grunn av at flere av de relevante spørsmålene i analysen ikke har blitt stilt til ungdomsskoleelever. Det vil imidlertid være interessant for fremtidige studier å undersøke ungdommer i yngre klassetrinn enn videregående.

De analytiske utvalgene i denne undersøkelsen er forholdsvis små. Dette er en større utfordring. Årsaken til at utvalgene er små, er i hovedsak at det ikke er mange som slåss eller er involvert i voldsbruk, og at jenter er ekskludert fra undersøkelsen. Utvalgene er imidlertid gjort på grunnlag av tidligere forskning som viser at flest gutter er involvert i vold, og det gir dermed ikke grunn til å tro at utvalgene ville vært betydelig større om jenter var inkludert (Ung i Oslo, 2018, s. 68, 71). Selv om det å slåss ikke gjelder så mange, kan volden ha livslange, sosiale konsekvenser som potensielt kan påvirke en sårbar gruppe av mennesker, og derav fortjener dette temaet oppmerksomhet.

En annen svakhet med å bruke spørreskjemaundersøkelser som datamateriale, er at responsratene er svakere mot slutten av spørreskjemaet. Faktisk finner en evaluering av «Ung i Oslo 2006» at svarprosenten sank dramatisk utover i spørsmålsskjemaet. Analyser viser at frafallet hadde en tydelig sosial skjevhet. Dette ble en utfordring for representativiteten i siste del av undersøkelsen (Elstad, 2010, s. 15). At svarprosenten synker er også tilfellet i «Ung i Oslo 2018», men svartilbøyeligheten er likevel svært høy i de første to delene av spørreskjemaet (Ung i Oslo, 2018, s. 10). Flere av de viktigste variablene i denne analysen befinner seg i de første to delene, noe som løfter representativiteten til en viss grad. Det er imidlertid alltid en sjanse for at respondentene påvirkes av følelser rundt hvilke forventninger

avsenderen har til svarene deres. For eksempel kan de tenke på hvilket svar som er sosialt ønskelig når de blir spurt om hvorvidt de slåss eller ikke, slik at svarene blir mer positive enn de i virkeligheten er. Et annet utfall er at spørsmålene om for eksempel rasisme og hatkommentarer setter et dystert perspektiv, og preger svarene respondentene gir. Dette kan være problematisk i tolkningen av sammenhengene mellom variablene.

Det kan også nevnes at selvrapporteringsdata vil kunne romme problemer med objektivitet og nøyaktighet. Fordi jeg her er interessert i respondentenes subjektive opplevelser og erfaringer, er dog ikke dette nødvendigvis et problem i en studie som denne. Det vil imidlertid kunne gi utfordringer for bakgrunnsdata som eksempelvis sosioøkonomisk status, fordi jeg ikke kan forvente at ungdommene har tilstrekkelig og nøyaktig nok kunnskap om foreldres inntekt.

8.3.1 Hva med jentene?

Avslutningsvis vil jeg diskutere kort hvorfor jeg bare har involvert gutter i min studie. Forskningen bekrefter ved flere anledninger at gutter er mest involvert i fysisk voldsbruk og slåsskamper, mye oftere enn jenter (Kjenn & Bakosgjelten, 2019; Ung i Oslo, 2018, s. 68, 71; Frøyland og von Soest, 2018). Blant ungdom med ikke-vestlig bakgrunn som er involvert i slåsskamper er guttene også overrepresenterte (Næss, 2006). I min studie er jeg interessert i sammenhengen mellom fysisk voldsbruk og opplevelse av utenforskap, og fordi fysisk voldsbruk er mest utbredt blant gutter, har jeg valgt å inkludere kun gutter. Årsakene til at guttene er i flertall når det gjelder fysisk vold, kan være flere og sammensatte. Handler det om forventninger rundt kjønnsroller? At det forventes at gutter skal være mer maskuline og tøffe enn jenter? Kan det handle om holdninger som ungdommene får fra signifikante voksne? Som noe man lærer hjemmefra eller i vennemiljøet? Det er vanskelig å anta noen årsaksforklaringer på hvorfor gutter slåss mer enn jenter, og dette er noe som krever mer oppmerksomhet enn det denne studien rommer. Dette kan være spennende å ta videre i senere forskning.

Selv om jeg ikke har med jenter i min studie, har jeg likevel gjennomført en krysstabell med opplevelse av utenforskap for å se om det foreligger store forskjeller mellom kjønnene (se tabell 7 i vedlegg 1). Forskjellene mellom kjønnene er ikke store, men totalt opplever gutter noe mer utenforskap enn jenter. Dette stemmer også overens med forskning (se f.eks. Frøyland & Gjerustad, 2012, s. 54). Det er likevel interessant å se at jenter i større grad enn guttene for eksempel ofte opplever å få hatkommentarer på grunn av religion. Kan dette for

eksempel handle om synlige religiøse symboler, som eksempelvis bruk av hijab? Selv om forskjellene ikke er store mellom kjønnene, og guttene i noe større grad enn jentene opplever utenforskap, kan opplevelse av utenforskap hos jenter med minoritetsbakgrunn være et interessant tema å forske videre på i fremtiden.

8.4 Videre forskning

Funnene i denne studien som viser en sammenheng mellom opplevd utenforskap og fysisk voldsbruk, kan danne et viktig utgangspunkt for videre forskning. Av analysene i denne studien ser vi også hvem som oftest rammes av utenforskap og hvem som driver gjentakende slåssing. Det vil kunne være interessant å undersøke nærmere årsaksforklaringer på hvorfor norskfødte gutter med ikke-vestlig bakgrunn som føler seg utenfor tyr til fysisk voldsbruk, og eventuell annen kriminell atferd, gjennom studier med longitudinelt eller eksperimentelt forskningsdesign. Med slike studier kan man anta sikrere årsakssammenhenger. Man kunne også for eksempel ha gjennomført kvalitative intervjuer for å komme mer til bunns i hvordan utenforskap egentlig oppleves for denne gruppen, og for eventuelt å få deres (og andre nøkkelpersoners) syn på hva som kan gjøres for å unngå at dette skjer. En annen interessant innfallsvinkel ville vært å se på måten denne tematikken fremstilles på i det offentlige, for eksempel i media eller i politikken.

Det finnes ikke så mye forskning på norskfødte med foreldre fra andre land. Med tanke på at dette sannsynligvis er en voksende befolkningsgruppe i samfunnet, vil det absolutt være et relevant forskningstema for fremtiden. Det kan også være interessant å se nærmere på jentenes opplevelse av utenforskap og eventuelle fysiske voldsbruk, og kanskje i yngre alder enn videregående skolealder. Kanskje finner man andre forklaringer på vold og kriminalitet blant ungdom eller på opplevelse av utenforskap? Hva med vold i nære relasjoner? Khalifeh (2017) knytter for eksempel voldsbruk til egne opplevelser av å ha vært utsatt for vold. Videre forskning på gjenger og subkulturer vil ikke minst kunne være nyttig i denne sammenheng, da politiet i Oslo ser en økning i omfanget av slike miljøer (se f.eks. Kjenn & Bakosgjelten, 2018). Å bygge videre på negativ sosial kapital som forklaringsramme, eller å gå grundigere inn i den nyere trenden med organiserte slåsskamper på sosiale medier, ser jeg også på som verdifulle innfallsvinkler for å kunne forstå fysisk voldsbruk og opplevelse av utenforskap.

9. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg forsøkt å undersøke om det finnes en sammenheng mellom opplevd utenforskap og fysisk voldsbruk blant norskfødte gutter med ikke-vestlige foreldre.

Forskningsspørsmålet for studien var om opplevd utenforskap kan være en forklarende faktor for større grad av fysisk voldsbruk blant norskfødte gutter med ikke-vestlige foreldre, sammenlignet med gutter med norske og vestlige foreldre. Resultatene fra analysene antyder at dette stemmer. I hypotese 1 foreslår jeg at norskfødte gutter med ikke-vestlige foreldre opplever utenforskap i større grad enn guttene med norske og vestlige foreldre. Analysene viser at dette stemmer, og at ikke-vestlige gutter også har vært i slåsskamp i større grad enn gutter med norsk og vestlig bakgrunn. Dermed bekreftes også hypotese 2, som nettopp var at barn av ikke-vestlige foreldre er mer fysisk voldelige. Når guttene opplever utenforskap, er derimot ikke landbakgrunn signifikant lenger, noe som dermed betyr at landbakgrunn ikke har en sikker sammenheng med fysisk voldsbruk. Hvilken etnisk bakgrunn guttene har, har altså liten betydning for om de er fysisk voldelige, så lenge de opplever utenforskap. Utenforskap blir dermed den viktigste faktoren som kan forklare fysisk voldsbruk i denne sammenhengen, og hypotese 3 bekreftes – utenforskap ser ut til å ha en medierende effekt på ikke-vestlig landbakgrunn og fysisk voldsbruk.

Et noe uventet funn var at lav tillit til politiet har en sterkere sammenheng med fysisk voldsbruk enn opplevelser av utenforskap. Det antyder at både lav tillit til politiet og opplevelser av utenforskap er viktige brikker i forklaringen på hvorfor unge gutter i Oslo slåss. Hvilken etnisitet guttene har, har derimot liten betydning.

Det kan ikke trekkes sikre årsaksforklaringer på bakgrunn av denne studien, men analysene viser at opplevd utenforskap *kan* være én årsak til at norskfødte gutter med ikke-vestlig bakgrunn slåss mer enn gutter med norsk og vestlig bakgrunn. Studien gir samtidig en klar indikasjon på at opplevelse av utenforskap blant ungdom, særlig minoritetsungdom, bør få mer oppmerksomhet i videre forskning.

Referanseliste

- Almquist, Y.B., Ashir, S. & Brännström, L. (2015). *A guide to quantitative methods*. Version 1.0.1. Chess. Sverige: Stockholms universitet.
- Andersen, P.L. & Dæhlen, M. (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida. Identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner* (NOVA Rapport 8/17). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Andersen, S.N., Holtmark, B. & Mohn, S.B. (2017). *Kriminalitet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre: En analyse av registerdata for perioden 1992-2015* (Rapport 2017/36). Oslo: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/332143?_ts=16035d6f0d8.
- Andersson, M. (2003). Immigrant youth and the dynamics of marginalization. *Young*, 11(1). <https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1177/1103308803011001077>.
- Backe-Hansen, E. & Hydle, I. (Red.) (2010). *Sosial kapital og andre kapitaler hos barn og unge i Norge. Flervitenskapelige politikk- og forskningsutfordringer* (NOVA Rapport 20/2010, 157-158). Hentet fra: http://www.nova.no/asset/4609/1/4609_1.pdf.
- Bakken, A. (2019). *Ungdata. Nasjonale resultater 2019*. (NOVA Rapport 9/18). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, OsloMet.
- Bakken, A., Frøyland, L. R. & Sletten, M. A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv: hva sier Ungdata-undersøkelsene?* (bd. 3/2016). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Bekeng, S. (2012). *Veier til vold: en kvalitativ studie av vold blant unge menn i et flerkulturelt miljø* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22501/masteroppgavebekeng.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.
- Berg, A.-J., Flemmen, A. B. & Gullikstad, B. (2010). Interseksjonalitet, flertydighet og metodologiske utfordringer. I Berg, A.-J., Flemmen, A. B. & Gullikstad, B. (2010). *Likestilte norskheter: om kjønn og etnisitet*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Berg, A.-J. & Kristiansen, T. G. (2010). Synlige forskjeller – om «nyankomne innvandrere», kjønn og rasialisering. I Berg, A.-J., Flemmen, A. B. & Gullikstad, B. (2010). *Likestilte norskheter: om kjønn og etnisitet*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

- Bjørger, T. (2000). Om gjenger. I Drefvelin, S. & Larsen, T.L. (Red.). *Utenfra, men hjemme – innvandrerungdom i storbyen*. Oslo: Norges forskningsråd. Hentet fra: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2011022208117?page=5.
- Bjørger, T. & Carlsson, Y. (1999). *Vold, rasisme og ungdomsgjenger – forebygging og bekjempelse*. Oslo: Forfatterne og Tano Aschehoug.
- Brochmann, G. & Hagelund, A. (2010) Med velferd skal nasjonen bygges – innvandrere i den norske velferdsstaten. I Brochmann, G. & Hagelund, A. (Red.) (2010). *Velferdens grenser: innvandringspolitikk og velferdsstat i Skandinavia 1945-2010*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Bu, F. (2019, 25. mai). Maskerte 14-åring planla masseslagsmål. *TV2 Nyheter*. Hentet 14. mars 2020 fra: <https://www.tv2.no/a/10630258/>.
- Bø, I., & Schiefloe, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital. Innføring i nettverkstenkning*. Oslo: Universitetsforlaget
- Cho, S., Crenshaw, K., & McCall, L. (2013). Toward a field of intersectionality studies: Theory, applications, and praxis. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 38(4). <https://doi.org/10.1086/669608>.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 139–167. Hentet fra: https://is.muni.cz/el/fss/podzim2016/GEN105/um/Crenshaw_Black_Feminist_Critique_of_Antidiscrimination_Law.pdf.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299. <https://doi.org/10.2307/1229039>.
- Egge-Hoveid, K. (2018). Familieforhold og sosiale relasjoner. I Dalgard, A.B. (Red.) (2018). *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016* (Rapport 2018/20). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Eliacin, J. (2013). Social Capital, Narratives of Fragmentation, and Schizophrenia: An Ethnographic Exploration of Factors Shaping African-Caribbeans' Social Capital and Mental Health in a North London Community. *Cult Med Psychiatry*, 37(3), 465-487. <https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1007/s11013-013-9322-2>.
- Elstad, J.I. (2010). Spørreskjemaundersøkelsens fallgruber. I Album, D., Hansen, M.N. & Widerberg, K. (Red.) (2010). *Metodene våre. Eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Fangen, K. (2006). Assimilert, hybrid eller inkorporert i det etniske? Tilpasning og identifikasjon blant somaliere i Norge. *Sosiologisk tidsskrift*, 14: 4-33. Hentet fra: https://www-idunn-no.ezproxy.hioa.no/file/pdf/33213390/assimilert_hybrid_eller_inkorporert_i_det_etniske_tilpasning_og_identifikas.pdf.
- Fangen, K. (2006). Humiliation Experienced by Somali Refugees in Norway. *Journal of Refugee Studies*, 19(1): 69-93. <https://doi.org/10.1093/jrs/fej001>.
- Fangen, K. (2009). Sosial ekskludering av unge med innvandrerbakgrunn: den relasjonelle, stedlige og politiske dimensjonen. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 9(2): s. 91–112. Hentet fra: <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1055/922>.
- Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. Oslo: Fellesorganisasjonen. Hentet fra: <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>.
- Field, J. (2008). *Social capital. Second edition*. London: London Routledge. Hentet fra: <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hioa.no/lib/hioa/reader.action?docID=336286>.
- Folkehelseinstituttet. (2020). Vold og mishandling, anmeldte tilfeller (K) – per 1000. *Kommunehelsa statistikkbank*. Hentet fra: http://khs.fhi.no/webview/index.jsp?headers=AAR&stubs=GEO&measure=common&virtualslice=RATE_value&layers=virtual&GEOsubset=0%2C01+-+50&study=http%3A%2F%2F10.1.5.16%3A80%2Fobj%2FfStudy%2FAnmeldtelovbrudd&mode=cube&v=2&virtualsubset=RATE_value&AARsubset=2013_2014+-+2017_2018&measuretype=4&cube=http%3A%2F%2F10.1.5.16%3A80%2Fobj%2FfCube%2FAnmeldtelovbrudd_C1&top=yes.
- Frøyland, L.R. (2017). *Ungdata – Lokale ungdomsundersøkelser. Dokumentasjon av variablene i spørreskjemaet 2010-2019*. Oslo: Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring. Hentet fra: <http://www.ungdata.no/Forskning/Metode-og-dokumentasjon/Ungdata-dokumentasjonsrapport-2010-2019>.
- Frøyland, L. R., & Gjerustad, K. (2012). *Vennskap, utdanning og framtidsplaner. Forskjeller og likheter blant ungdom med og uten innvandrerbakgrunn i Oslo*. (Rapport 5/2012). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

- Frøyland, L.R. & von Soest, T. (2018). Trends in the Perpetration of Physical Aggression among Norwegian Adolescents 2007-2015. *Journal of Youth and Adolescence*, 47: 1938-1951. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0793-2>.
- Frøyland, L.R. & von Soest, T. (2019). Adolescent boys' physical fighting and adult life outcomes: examining the interplay with intelligence. *Aggressive Behavior: Wiley Online Library*. 46(1): 72-83. <https://doi.org/10.1002/ab.21871>.
- Goffman, E. (2009). *Stigma. Om afvigerens sociale identitet*. (2. utg.). København: Samfundslitteratur.
- Halpern, D. (2005). *Social Capital*. Cambridge: Polity Press.
- Hellevig, O. (2009). Linear versus logistic regression when the dependent variable is a dichotomy. *Qual Quant*, 43:59-74. <https://doi.org/10.1007/s11135-007-9077-3>.
- Helsedirektoratet. (2020, 19.mars). *Vold og overgrep*. Hentet 31. mars 2020 fra <https://helsenorge.no/psykisk-helse/vold-og-overgrep>.
- Høydahl, E. (2015). Innvandrere på Oslo-kartet. Befolkningsutvikling i Oslo – rutenettkart 2000 og 2015. *Samfunnspeilet 3/2015*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Jacobsen, C.M. (2002). *Tilhørighetens mange former: unge muslimer i Norge*. Oslo: Pax Forlag.
- Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2009) «Forord: De ødelagte identiteters sosiologi». I Goffman, E. (2009). *Stigma. Om afvigerens sociale identitet*. (2. utg.). København: Samfundslitteratur.
- Jahren, E. (2006). *Rasisme på nært hold: en gruppe unge norsk-afrikanere om erfaringer med rasisme og betydningen av identitetsarbeid*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Oslo: Universitetet i Oslo. Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15623/Rasisme.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.
- Johansen, Ø.D., Mogård, E. & Haugli, M. (2019, 20. oktober). Fem personer pågrepet: Mann slått og sparket i hodet av ungdomsgjeng. *VG*. Hentet 15. mars 2020 fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/wP524A/fem-personer-paagrepet-mann-slaatt-og-sparket-i-hodet-av-ungdomsgjeng>.
- Jor, B.L. & Roald, H.B. (2019, 29. juli). Ti personer pågrepet etter slåsskamp. *NRK*. Hentet 14. mars 2020 fra: <https://www.nrk.no/osloogviken/tosifret-antall-mennesker-pagrepet-etter-slasskamp-1.14642235>.

- Khalifeh, S. (2017). *Gatefeltet – en studie av vold, respekt, ære og etnisitet i Oslos gatekultur* (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Oslo: Universitetet i Oslo. Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/60136/Masteroppgave---Sharam-Khalifeh.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kjenn, B.L. & Bakosgjelten, A. (2018). *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo: Rapport basert på data fra 2018*. Oslo: Oslo politidistrikt. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/barne--og-ungdomskriminalitet/barne--og-ungdomskriminaliteten-i-oslo---rapport-basert-pa-data-fra-2018.pdf>.
- Lauglo, J. (2010). *Unge fra innvandrerfamilier og sosial kapital for utdanning*. (NOVA Notat 6/2010). Hentet fra: http://ungdata.no/asset/4331/1/4331_1.pdf.
- Marks, S.R. (1974). Durkheim's Theory of Anomie. *American Journal of Sociology*, 80(2). Hentet fra: <https://www.jstor.org/stable/pdf/2777505.pdf>.
- Marthinsen, E. (2003). *Sosialt arbeid og symbolsk kapital i et senmoderne barnevern*. (Dr.Polit avhandling. Rapport 9). Trondheim: Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge. Hentet fra: https://bufdir.no/globalassets/global/Sosialt_arbeid_og_symbolsk_kapital.pdf.
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York & London: The Free Press.
- Morrow, V. (2001). Young people's explanations and experiences of social exclusion: retrieving Bourdieu's concept of social capital. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 21(4/5/6): 37-63. <https://doi.org/10.1108/01443330110789439>.
- Moshuus, G. (2010) Social capital on the wrong side: Immigrant Street Selves and the Norwegian Welfare State. I Backe- Hansen, E. & Hydle, I. (Red.) (2010). *Sosial kapital og andre kapitaler hos barn og unge i Norge. Flervitenskapelige politikk- og forskningsutfordringer*. (NOVA Rapport 20/2010). Hentet fra: http://www.nova.no/asset/4609/1/4609_1.pdf.
- Norges forskningsråd. (2005). *Sosial kapital: klargjøring av ulike perspektiver på sosial kapital, kunnskapsstatus, funn og forskningsbehov, forslag til en videre satsing på forskning om sosial kapital i Norge*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Nysæther, L. (2004). Kan begrepet sosial kapital anvendes i sosialt arbeid? *Nordisk sosialt arbeid*. 24(1): 63-76. Hentet fra: https://www.idunn.no/nsa/2004/01/kan_begrepet_sosial_kapital_anvendes_i_sosialt_arbeid.

- Næss, C. (2006). *Innvandrerungdom og kriminalitet*. (Hovedoppgave, Universitetet i Oslo). Oslo: Universitet i Oslo. Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/30825/HovedoppgavexDUOxCatharimaxNxss.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Olesen, E. (2019). Nabo. Unges opplevelse av sosial inkludering i Norge. *TemaNord* 2019:545. Oslo: Nordisk ministerråd. Hentet fra: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1351893/FULLTEXT02.pdf>.
- Oltedal, S. (2013). *Kjønnsperspektiver i sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pettersen, S.V. (2018). Transnasjonale bånd og tilhørighet. I Dalgard, A.B. (Red.) (2018). *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. (Rapport 2018/20). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Portes, A. (1998). Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology*, 24(1):1-24. <https://doi.org.ezproxy.hioa.no/10.1146/annurev.soc.24.1.1>.
- Prieur, A. (2003). Senmoderne elendighet. En kommentar om relevansen av Bourdieus bok *La Misère du monde* i Norden i dag. *Sosiologisk tidsskrift*, 11(3): 300- 322. Hentet fra: https://www.idunn.no/file/pdf/33213053/senmoderne_elendighet_en_kommentar_om_relevansen_av_bourdieu_bok_la_misre.pdf.
- Prieur, A. (2004). *Balansekunstnere: betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. (3.utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Risjord, M.W (2014). *Philosophy of Social Science: A Contemporary Introduction*. New York: Routledge.
- Rogstad, J. (2011). Grenseløst engasjement. Sosial kapital og behovet for transnasjonale perspektiver. I Wollebæk, D. & Seggaard, S.B. (Red.) (2011). *Sosial kapital i Norge*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Rosten, M.G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1/2017. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-04>.
- Rønning, R. & Starrin, B. (2009). Sosial kapital – et nyttig begrep. I Rønning, R. & Starrin, B. (Red.) (2009). *Sosial kapital i et velferdsperspektiv. Om å forstå og styrke utsatte grupper sosiale forankring*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Salole, L. (2015, 08. juni). Utenforskap, tilhørighet og identitet. *RVTS Øst*. Hentet 19. januar 2020 fra: <https://utveier.no/hvorfor-ble-det-akkurat-ham/utenforskap-tilhorighet-og-identitet/>.
- Salole, L. (2013). *Krysskulturelle barn og unge: om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Sandberg, S. (2008). Street capital: ethnicity and violence on the streets of Oslo. *Theoretical Criminology, SAGE Publications, 12*(2). 153-171.
<https://doi.org/10.1177/1362480608089238>.
- Schiefloe, P. M. (2003). *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse*. (2.utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Seeberg, M. L. (2003). *Dealing with differences: two classrooms, two countries: a comparative study of Norwegian and Dutch processes of alterity and identity, drawn from three points of view*. (Doktoravhandling, Universitetet i Bergen). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring. Hentet fra:
http://www.ungdata.no/asset/2838/1/2838_1.pdf.
- Shetgiri, R., Lee, S.C., Tillitski, J., Wilson, C. & Flores, G. (2014). Why Adolescents Fight: A Qualitative Study of Youth Perspectives on Fighting and Its Prevention. *Academic Pediatrics, ScienceDirect, 15*:1, 103-110. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2014.06.020>.
- Skarðhamar, T. (2006). *Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977*. (Rapport 2006/33). Oslo: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra:
https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200633/notat_200633.pdf.
- Skarðhamar, T. (2006). Like og forskjellige. Ikke-vestlige innvandrere og kriminalitet. *Samfunnsspeilet, 4*/2006. Hentet fra: <https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/178938/Kap15-Skardhamar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Skarðhamar, T., Thorsen, L.R. & Henriksen, K. (2011). *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*. (Rapport 21/2011). Oslo: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/181173/rapp_201121.pdf?sequence=1.
- Solhjell, R., Saarikomäki, E., Haller, M.B., Wästerfors, D. & Kolind, T. (2019). «We are Seen as a Threat»: Police Stops of Young Ethnic Minorities in the Nordic Countries. *Crit Crim, 27*, 347- 361. <https://doi.org/10.1007/s10612-018-9408-9>.

- Sollund, R. (2007) *Tatt for en annen. En feltstudie av relasjonen mellom etniske minoriteter og politiet*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Spernes, K. (2006). *Vi utlendinger og de norske: sosialisering i ungdomsskolen*. (Masteroppgave, Høgskolen i Oslo). Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Statistisk sentralbyrå. (2019). *Befolkning. Oslo kommune*. Hentet 20 mars 2020 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/oslo>.
- Statistisk sentralbyrå. (2019). *Slik definerer SSB innvandrere*. Hentet 20 februar 2020 fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>.
- Statistisk sentralbyrå. (2020). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet 20. mars 2020 fra <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef/aar>.
- Sætre, M., Hofseth, C. & Kjenn, B.L. (2018). *Trender i kriminalitet 2018-2021: Digitale og globale utfordringer*. Oslo: Oslo politidistrikt. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/kriminalitetsutvikling/trendrapport-oslo-2018---2021.pdf>.
- Thrane, C. (2018). *Kvantitativ metode: En praktisk tilnærming*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Tjora, A. (2019, 22. august). Utenforskap. *Store norske leksikon*. Hentet 12. januar 2020 fra: <https://snl.no/utenforskap>.
- Torgersen, L. (2001) Patterns of Self-Reported Delinquency in Children with One Immigrant Parent, Two Immigrant Parents and Norwegian-Born Parents. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2:2, 213-227. <https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1080/140438501753737651>.
- Tubman, D. (2011). Evaluating the psychometric properties of an emerging adult version of the Parental Bonding Instrument (PBI). *ProQuest Dissertations and Theses Global*. Hentet fra: <https://search.proquest.com/docview/821242971/fulltextPDF/153911A149DE4616PQ/1?accountid=26439>.
- UCLA. (2020). What does Cronbach's alpha mean? SPSS FAQ. *Statistical Consulting Group. Institute for Digital Research & Education*. Hentet 27 mars 2020 fra: <https://stats.idre.ucla.edu/spss/faq/what-does-cronbachs-alpha-mean/>.
- Ung i Oslo. (2018). *Ung i Oslo 2018*. (NOVA Rapport 6/18). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring. Hentet fra: <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ung-i-Oslo-2018>.

- Valdivieso, P. & Villena-Roldan, B. (2014). Opening the black box of social capital formation. *American Political Science Review*, 108(01):121-143. Hentet fra: https://www-jstor-org.ezproxy.hioa.no/stable/43654051?seq=1#metadata_info_tab_contents.
- Von Otter, C. & Stenberg, S-Å. (2015). Social capital, human capital and parent-child relation quality: interacting for children's educational achievement. *British Journal of Sociology of Education*, 36(7):996-1016. <https://doi-org.ezproxy.hioa.no/10.1080/01425692.2014.883275>.
- Wilkins, A.C. (2012). Becoming Black women: Intimate stories and intersectional identities. *Social Psychology Quarterly*, 75(2); 173–196. <https://doi.org/10.1177/0190272512440106>.
- Øia, T. (2003). *Innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering*. (NOVA Rapport 20/03). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Øia, T. (2005). *Innvandrerungdom - integrasjon og marginalisering*. (NOVA Rapport 20/05). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Vedlegg 1

Tabell 7 – Bivariat sammenheng mellom kjønn og utenforskap oppgitt i N.

	Gutt	Jente	N
Rasisme			
<i>Aldri</i>	6766	7893	12659
<i>Sjelden</i>	2003	2260	4263
<i>Av og til</i>	958	997	1955
<i>Ofte</i>	299	247	546
<i>Svært ofte</i>	345	164	509
Total	10371	11561	21932
Hatkommentarer –hudfarge			
<i>Aldri</i>	3442	4297	7739
<i>Sjelden</i>	476	442	918
<i>Av og til</i>	204	198	402
<i>Ofte</i>	63	54	117
<i>Svært ofte</i>	71	22	93
Total	4256	5013	9269
Hatkommentarer – etnisk bakgrunn			
<i>Aldri</i>	3305	4084	7389
<i>Sjelden</i>	505	534	1039
<i>Av og til</i>	279	273	552
<i>Ofte</i>	71	70	141
<i>Svært ofte</i>	90	46	136
Total	4250	5007	9257
Hatkommentarer - religion			
<i>Aldri</i>	3681	4313	7994
<i>Sjelden</i>	295	361	656
<i>Av og til</i>	164	213	377
<i>Ofte</i>	42	76	118
<i>Svært ofte</i>	67	47	114
Total	4249	5010	9259

Tenker på seg selv som norsk			
<i>Stemmer alltid</i>	5834	6548	12382
<i>Stemmer ofte</i>	1582	1854	3436
<i>Stemmer av og til</i>	1217	1470	2687
<i>Stemmer sjelden</i>	641	663	1304
<i>Stemmer aldri</i>	1086	969	2055
Total	10360	11504	21864

Vedlegg 2

Vedlagt følger spørsmålene som er brukt i denne studien, hentet fra det originale spørreskjemaet Ung i Oslo 2018. Som nevnt er alle som ikke er født i Norge, ungdomsskoleelever og jenter ekskludert fra mine analyser.

Landbakgrunn

ALLE Foreldrenes landbakgrunn [LANDBAK_GR3]
☐ Norge
☐ I-land
☐ U-land

Fysisk voldsbruk

ALLE Hvor mange ganger har du vært med på eller gjort noe av dette det siste året (de siste 12 månedene)?	Ingen ganger	1 gang	2–5 ganger	6–10 ganger	11 ganger eller mer
<u>Vært i slåsskamp</u> [ATFPRO25]	☐	☐	☐	☐	☐

Opplevelse av utenforskap

ALLE Tenk på det siste året. Hvor ofte har du vært utsatt for rasisme? [RASISME]
☐ Aldri
☐ Sjelden
☐ Av og til
☐ Ofte
☐ Svært ofte

KUN VGS Tenk på det siste året. Har du opplevd å motta hatefulle eller truende kommentarer rettet mot ...	Aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Svært ofte
... hudfargen din [HATYTRING2]	☐	☐	☐	☐	☐
... din etniske bakgrunn/landbakgrunn [HATYTRING3]	☐	☐	☐	☐	☐
... den religionen du tilhører [HATYTRING4]	☐	☐	☐	☐	☐

KUN TIL DE SOM SVARTE «Begge er født i utlandet» PÅ SPØRSMÅL [LANDBAKGR1] Hvordan stemmer disse utsagnene for deg?	Stemmer alltid	Stemmer ofte	Stemmer av og til	Stemmer sjelden	Stemmer aldri
Jeg tenker på meg selv som norsk [NASJON1]	☐	☐	☐	☐	☐

Bakgrunnsvariabler

Sosioøkonomisk status

Nå kommer noen spørsmål om familien din og hjemmet ditt.

Hvis du bor i to ulike hjem, skal du svare for den av foreldrene du bor mest hos. Hvis du bor like mye hos begge foreldrene dine, kan du velge hvilket hjem du svarer for. Hvis du har flyttet hjemmefra eller bor på hybel, skal du svare for hjemmet til foreldrene dine.

ALLE Har familien din bil? [FAS1]
☐ Nei
☐ Ja, én
☐ Ja, to eller flere

ALLE Har du eget soverom? [FAS2]
☐ Ja
☐ Nei

ALLE Hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året? [FAS3]
☐ Ingen ganger
☐ Én gang
☐ To ganger
☐ Mer enn to ganger

ALLE Hvor mange datamaskiner eller nettbrett har familien din? [FAS5]
☐ Ingen
☐ Én
☐ To
☐ Mer enn to

Klassetrinn (alder)

KUN VGS Hvilket klassetrinn går du i? [KLASSEVGS]
☐ Videregående trinn 1
☐ Videregående trinn 2
☐ Videregående trinn 3

Tillit til politiet

KUN MODUL A Hvor sterk tillit har du til følgende institusjoner i samfunnet?	<u>Meget stor tillit</u>	<u>Stor tillit</u>	<u>Litt tillit</u>	Ikke tillit i det hele tatt	<u>Vet ikke</u>
<u>Politiet</u> [SAMFTIL1]	☐	☐	☐	☐	☐

Foreldrerelasjon

Foreldre

Nytt spørsmål 2018

ALLE Nedenfor er det beskrevet forskjellige måter ungdommer opplever sine foreldre på. Kryss av for hva som stemmer for deg.	Passer svært godt	Passer ganske godt	Passer ganske dårlig	Passer svært dårlig
De liker at jeg tar mine egne valg [PBI1]	☐	☐	☐	☐
De forsøker å kontrollere alt jeg gjør [PBI2]	☐	☐	☐	☐
De er overbeskyttende [PBI3]	☐	☐	☐	☐
De snakker ikke noe særlig med meg [PBI4]	☐	☐	☐	☐
De forstår mine problemer og bekymringer [PBI5]	☐	☐	☐	☐
De hjelper meg ikke så mye som jeg trenger [PBI6]	☐	☐	☐	☐